

**Building Bridges and Crossing Boundaries
in Entrepreneurship Education**

11th Entrepreneurship Education Conference 2017 in Oulu, Conference abstracts

**Yrittäjyyskasvatus – Tulevaisuuden siltojen
rakentaja ja raja-aitojen murtaja?**

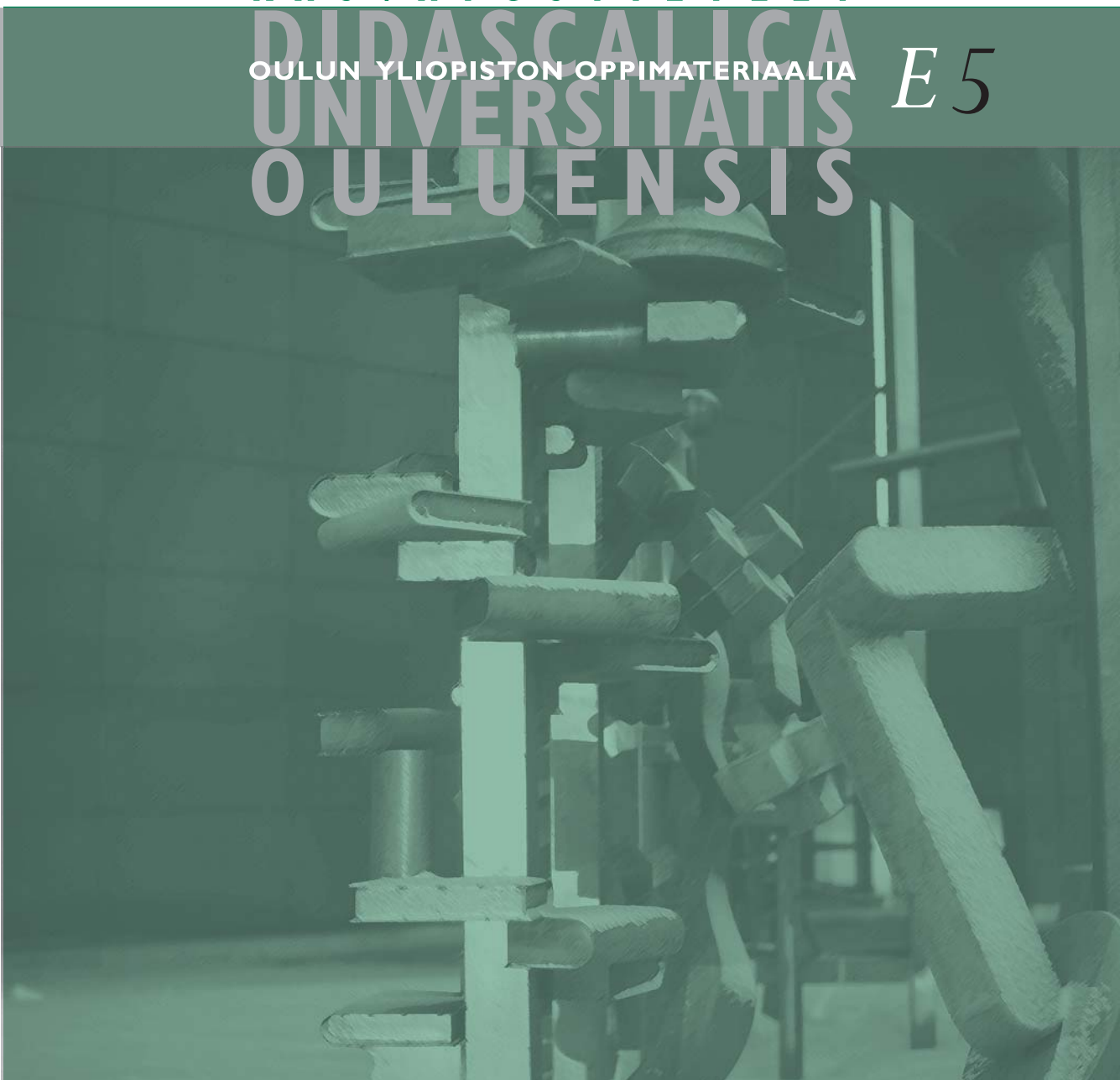
11. Yrittäjyyskasvatuspäivät 2017 Oulussa, Abstraktikirja

Toimittanut Juha-Matti Turpeinen

K A S V A T U S T I E T E E T OULU 2017

**DIDASCALICA
OULUN YLIOPISTON OPPIMATERIAALIA
UNIVERSITATIS
OULUENSIS**

E 5

Oulun yliopiston oppimateriaalia
Didascalica Universitatis Ouluensis
Kasvatustiede E 5

*Building Bridges and Crossing Boundaries in Entrepreneurship Education
11th Entrepreneurship Education Conference 2017 in Oulu
Conference abstracts*

*Yrittäjyyskasvatus – Tulevaisuuden siltojen rakentaja ja raja-aitojen murtaja?
11. Yrittäjyyskasvatuspäivät 2017 Oulussa
Abstraktikirja*

*Kasvatustieteiden tiedekunta, Oulun yliopisto
Toimittanut Juha-Matti Turpeinen*

Building Bridges and Crossing Boundaries

Yrittäjyyskasvatuspäivät 2017
11th Entrepreneurship Education Conference 2017

20.9. - 21.9.2017
Oulu, Finland

Northern Workshop
on Micro-Entrepreneurship:
Research meets Practice

21.9. - 22.9.2017

UNIVERSITY OF OULU

OAMK Oulu Capital of Northern Scandinavia

www oulu.fi/yktt2017

ISBN 978-952-62-1650-8 (PDF)
ISSN 1457-3555

©tekijät 2017
Kuva: Mia Kemppaala

JUVENES PRINT
TAMPERE 2017

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe.....	7
Preface.....	8
1. Teaching the sense of initiative and entrepreneurship with constructive alignment in tertiary non-business contexts Daniele Morselli	9
2. University level entrepreneurship education – Balancing of rigor, relevance and reality Irina Atkova, Anne Keränen, Pauliina Ulkuniemi, Petri Ahokangas & Veikko Seppänen.....	11
3. Creating a real entrepreneurial society: Entrepreneurial teaching, entrepreneurial teacher Mustafa Z. Altan	13
4. Digital project in the historical context: Kalevankangas and Lenin Museum Auli Ojala	15
5. Provoking entrepreneurial thinking – Gendered embodiment in entrepreneurship education Anu Harju-Myllyaho	17
6. Yrittäjyyskasvatuksen uusi painopistealue – Tarkastelussa Laurean kehittämä myyntiagenttiyrittäjyys Antti Sekki.....	19
7. Jatko- ja seurantatutkimus toisen asteen opiskelijoiden yrittäjyysnäkemyksistä ja tulevaisuuden yrittäjyysrooleista sekä -aikomuksista Erkki Nevanperä	22
8. Asiantuntijamallikehittelyä opintojen ja työelämän rajapintaan Helena Tompuri.....	25
9. Learning technology entrepreneurship via step by step deepening collaboration VIA STEP Juha Saukkonen	26
10. INSPA – Yrittäjämäinen oppimisympäristö, valmentamo ja oppimiskeskus Teija Österlund, Susanna Kyösti & Lenita Nieminen.....	28
11. Naisyrittäjien työkyvyn, työpaikkaterveyden edistämisen ja yrityksen taloudellisen kannattavuuden väliset yhteydet Merja Turpeinen, Nina Nevanperä, Jarno Turunen, Elina Weiste, Anne Salmi & Jaana Laitinen	30
12. Yhteinen opettajan yrittäjyyskasvatus opintojakso – Jyväskylän yliopiston luokanopettajankoulutus ja Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu Piia Kolho & Sonja Niiranen.....	32
13. Opettajan yrittäjämäisyyden ja yritysysteistyön helppouden vaikutus yrittäjyyttä tukevien opetusmenetelmien käyttöön Sanna Joensuu-Salo, Kati Peltonen, Katta Siltavirta, Kaija Arhio, Minna Tunkkari-Eskelinen, Heikki Hannula, Tuula Hämäläinen, Päivi Söderström & Minna Hämäläinen	34
14. Yhteisopettajuus yrittäjyyttä edistämässä Marja-Liisa Kaakko & Kaija Arhio	37

15. Yhdessä! Kokemuksia Mikkelin toisen asteen projektiviikoilta Maisa Kantanen.....	39
16. Oppilaitos yritysyhteistyön haasteita ja mahdollisuuksia – SHAKE innovaatiokokeilujen uusi malli Maisa Kantanen.....	41
17. Entrepreneurial learning affected by the level of formality of company visits Kaarina Sommarström	43
18. Yhteinen yrityskiihdyttämö luo uutta yrittäjyyden koulutuskulttuuria Satakunnassa Pia Marjanen & Petri Martikkala	45
19. Yrtti-arviointi: Yrittäjyys ja innovaatiotoiminta ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa – Hanke-esittely Johanna Kolhinen & Juha Vettenniemi	47
20. NY START UP – ohjelma: Korkeakoulujen yhteinen oppimisolusta monialaiseen yrittäjyyskasvatukseen Petri Katajarinne.....	49
21. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä syventävät yrittäjyysyhteistyötään Reija Häkkinen, Päivi Patja & Niina Helin	51
22. Vuorovaikutus omistajanvaihdosten innovaatioalustalla 6Aika: Hyvinvointiyritykset kiertoon –hankkeessa Sirkka-Liisa Kolehmainen, Mika Paldanius & Ulla Vehkaperä.....	53
23. Yrittäjyysvalmennusten kehittäminen Entre Etelä-Savo -hankkeen kokemusten perusteella Petteri Tiljander.....	56
24. Kasvua kohti – Kasvuyrittäjäksi kasvaminen yksilöllisenä ja kollektiivisena kokemuksena Tiina Koskiranta.....	58
25. FINPEC-harjoitusyritystoiminta ja kansainvälinen yhteistyö: CASE Prahan kansainväliset harjoitusyritysmessut Anu Pokela & Mika Kananen	60
26. Development of entrepreneurial pedagogy in Finland – The results of Entre Etelä-Savo project Mikhail Nemilentsev.....	62
27. Pelillisyyden ja digitaalisuuden hyödyntäminen lukioiden yrittäjyyskasvatuksessa Minna Hämäläinen, Elena Ruskovaara, Timo Pihkala & Jaana Seikkula-Leino	64
28. Critical entrepreneurship education: A form of resistance to McEducation? Ulla Hytti.....	66
29. Päivä yrittäjän kanssa: Opetushenkilöstön yrittäjyysosaamisen vahvistaminen Päivi Ojala & Heli Potinkara	68
30. IBC-opintokokonaisuus kehittää yrittäjävalmiuksia ja tiimityötaitoja Elina Kaihua, Atte Karppinen, Jaana Kuusipalo & Outi Sutinen	70
31. Educator or entrepreneur? Theorizing social entrepreneurship education practice Qiqi Yuan.....	73

32. Mindbusiness – Yrittäjämieltä korkeakouluopiskelijoille Essi Vuopala, Niina Impiö, Pia Näykki & Sanna Järvelä.....	75
33. INNOVATION SCOUT JYU RESEARCH’N’BUSINESS: Uudet toimintamallit yliopistotutkimuksen kaupallistamiseen ja yrittäjyyteen Mari Suoranta, Marke Kivijärvi & Päivi Patja	78
34. Trends of entrepreneurship education in Africa: The past, present and future Ismaila Temitayo Sanusi.....	80
35. Partnership as an aspect of learning object in entrepreneurship education Leena Käyhkö & Ritva Engeström.....	82
36. Yrittäjyyden opetusmenetelmien kirjo kuin yrittäjyyden monet kasvat Minna Tunkkari-Eskelinen	84
37. Yrittäjyyden kokeiluja alakoulussa Anne Gustafsson-Pesonen.....	86
38. Etsin, kehitän ja käynnistän – Uutta liiketoimintaa ketterällä asiakasarvon kehittämisellä Juha Hautanen.....	87
39. Yrittäjyyden intentioiden tunnistaminen ja niiden vahvistaminen sosiaali-, kasvat-, ja terveysaloilla Harri Kostilainen, Anu Arola & Lenita Nieminen	89
40. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden merkityksellisyys ja toteutuminen ammatillisessa koulutuksessa Leena Eskola & Kyllikki Taipale-Erävala	91
41. Yrittäjyysopetuksen tuloksellisuus – Case Kymenlaakso Kyllikki Taipale-Erävala & Leena Eskola.....	93
42. Anna’s path to a musician, a music teacher and an entrepreneur in music business Lenita Hietanen & Heikki Ruismäki	95
43. Yritys Hyvä -kilpailu opetusharjoittelujen aineistona normaalikouluissa ja opettajaksi opiskelevien yrittäjyyskasvatuskokemuksen herättäjänä Minna Riikka Järvinen, Jaana Seikkula-Leino & Elena Ruskovaara	97
44. FCM-mallit opiskelijoiden yrittäjyysaikomusten tarkastelussa Salla Kettunen, Sanna Joensuu-Salo & Kirsti Sorama	99
45. Yrittäjyyskasvatus opettajankoulutuksessa Juha-Matti Turpeinen	101
46. TAMK Proakatemia alumni perspectives on entrepreneurial success Timo Nevalainen & Pia Hautamäki	103
47. Yrittäjyyden ja yrittäjäksi ryhtymisen erilaiset tavat ja yrittäjyyskasvatuksen haasteet ammattikorkeakoulussa Tarja Römer-Paakkanen & Maija Suonpää	105
48. Research agenda with empirical results of using humour strategically in business Taina Vuorela, Eeva-Liisa Oikarinen, Pia Hurmelinna, Helena Ahola, Päivi Aro, Sari Alatalo, Anne Poutiainen, Salla Saraniemi, Eila Estola, Pirkko Siklander, Jaana Tähtinen & Jaakko Sinisalo.....	107

49. Entrepreneurship education, a solution to miscreant centennials hawking in Nigeria Ismaila Temitayo Sanusi & Sunday Adewale Olaleye	108
50. Mopoautokisa yrittäjyyden oppimisympäristönä Anne Felin & Lenita Nieminen	110
51. The influence of entrepreneurial culture on engineering students' intentions Odora R.J	113

ESIPUHE

Yrittäjyyskasvatuksen tutkimusseuran yhdenottoista yrittäjyyskasvatuspäivät järjestettiin Oulussa. Päivät kokosivat aihealueen tutkijat ja toimijat yhteiseen tapahtumaan. Kantavana ajatuksena Oulussa oli luoda siltoja uusien ennen näkemättömien yhteyksien välille ja murtaa vanhoja toimintatapoja. Yrittäjyyskasvatusta löytyy monesta suunnasta ja uusia aloituksia tulee koko ajan. Päiviä järjestettiin laajalla porukalla eri koulutusasteilla ja yhteistyökumppaneilla. Saimme päiville esiintymään mainiot puhujat, kuusi työryhmä ja 50 abstraktia, joista tämä julkaisu on koottu. Aihealueen kehittäminen koetaan tärkeäksi kansallisesti ja kansainvälisesti tulevaisuuden hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Keväällä 2016 julkaistu Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimeenpano-ohjelman kannustama tämä seminaari tuo alueelle kansallisesti ja kansainvälisesti tärkeitä henkilöitä kuulemaan ja kokemaan muun muassa menestyksekkään strategiatyön hedelmiä. Strategia oli seitsemäs maakunnallinen strategia ja sen tulokset ovat toivottavasti nähtävissä vielä 2100-luvulla. Oulun alueella on aktiivista toimintaa eri koulutusasteilla. Siitä saatiin viitteitä päivien aikana. Lukijalle tässä julkaisussa on hyviä vinkkejä, olipa hän missä tahansa tehtävässä tai organisaatiossa. Kontaktitiedot on jätetty otsikoiden jälkeen, jotta lisätietojen kysyminen on mahdollista.

Tätä abstraktikirjaa voi käyttää oppimateriaalina ja lähdemateriaalina. Tutkijalle ja opiskelijalle uudet näkökulmat asiaan ja uudet kontaktit ovat tuiki tärkeitä. Verkottuminen tutkijan työssä on tulevaisuudessa yhä tärkeämpää rahoitusten ja tutkimuksen sisällön kannalta.

Lämmin kiitos tehokkaalle työryhmälle Oulun yliopistosta, Oulun ammattikorkeakoulusta ja Business Oulusta. Kiitokset myös YKTT ry:n hallitukselle tuesta ja avusta.

Tutkimusvapaalta YKTT 2017 työryhmän puolesta,

Juha-Matti Turpeinen
Kasvatustieteiden tiedekunta, Oulun yliopisto

PREFACE

The Entrepreneurship Education Days of the Scientific Association for Entrepreneurship Education was held in Oulu. The days brought together researchers and actors from the subject to a joint event. The purpose of the event was to build bridges between new unexpected connections and break old practices. Entrepreneurship education can be found in many directions, and new beginnings are all the time. The days were organized with a wide group of representatives from different educational levels and partners. We got the days event the great speakers, six working groups and 50 abstracts from which this publication was compiled. Developing a theme is important at national and international level to increase the prosperity of the future.

This seminar, inspired by the Strategy and Implementation Program for entrepreneurship education in North Ostrobothnia published in spring 2016, brings people of national and international importance to the region to hear and experience the fruits of successful strategy work. The strategy was the seventh regional strategy and its results are hoped to be visible in the 21st century. In this field, there are plenty of activities in the Oulu area at different educational levels. There were a lot of bright ideas about this during the days. The reader in this release has great tips, no matter where he is in any position or organization. Contact information has been left with the headlines to ask for additional information.

This abstract book can be used as a good learning material and as a source material. For researchers and student's new perspectives and new contacts are important. Networking in the researcher's work will be increasingly important in the future in terms of funding and research.

Warm thanks to the working group and its members from the University of Oulu, Oulu University of Applied Sciences and Business Oulu. Also, many thanks for the support and assistance for the Board of Directors of the Scientific Association for Entrepreneurship Education.

From research leave and on behalf of the YKTT 2017 team,

Juha-Matti Turpeinen
Faculty of education, Oulu University

1. Teaching the sense of initiative and entrepreneurship with constructive alignment in tertiary non-business contexts

Daniele Morselli

University of Helsinki, Faculty of Educational Sciences, Marie curie Post Doctoral Researcher, daniele.morselli_(at)_helsinki.fi

While entrepreneurship has traditionally been a course taught in the faculties of management, economics and business schools, there is now a need to extract these principles and techniques to make them available for basic education (Sarasvathy & Venkataraman, 2011). The theory of constructive alignment is one of the most established theories of curriculum in tertiary educational settings, and it has been reasonably implemented on a large scale (Biggs, 2014). Although constructive alignment in entrepreneurship and enterprise education is suggested both by scholars (Matlay & Jones, 2006; Penaluna, Penaluna, Usei, & Griffiths, 2015) and national agencies such as the UK Quality Assurance Agency (QAA, 2012), constructive alignment has never been the specific focus of research in entrepreneurship education (Macht & Ball, 2016). This paper seeks to fill that gap, and examines a course focusing on the key competence of the sense of initiative and entrepreneurship as taught in a faculty of educational sciences, delivered according to the theory of constructive alignment. It analyses the learning outcomes of the course: qualitatively, with the student feed-back in the form of a reflective journal, and quantitatively, with the results on the general enterprising tendency test administered both at the beginning and at the end of the course.

This paper shows how a sense of initiative and entrepreneurship can be taught at a tertiary level in faculties other than business schools. The sense of initiative and entrepreneurship is a key competence concerning every individual in a lifelong learning perspective. Recalling the four frameworks identified by Macht and Ball (2016), this course seeks to combine student-centered frameworks with the theory of constructive alignment, and authentic frameworks necessary to educate for key competences. Competence approaches and constructive alignment are compatible, as both are based on learning outcomes. The objective is entrepreneurship education beyond mere reflection towards activity, hence not only reflection through a reflective journal, but also action through a career development plan and a home action. Besides knowledge and skills, the course educates for enterprising attitudes such as autonomy, creativity and risk taking, thus taking a holistic perspective and educating for competence. Building on the research on constructive alignment, this paper concentrates on the effect of the course in terms of learning outcomes concerning the sense of initiative and entrepreneurship, and also presents an argument in favour of Biggs' theory:

constructively aligned courses make a difference in the students. The course could be used, for example, for educators and policy makers, since it details learning outcomes, learning and teaching activities, and assessment, resulting in a highly significant difference in the attitudes connected to the sense of initiative and entrepreneurship.

Keywords: constructive alignment, general enterprising tendency test, key competence, sense of initiative and entrepreneurship, entrepreneurship education, lifelong learning, university pedagogy,

2. University level entrepreneurship education – Balancing of rigor, relevance and reality

Irina Atkova, Anne Keränen, Pauliina Ulkuniemi, Petri Ahokangas & Veikko Seppänen

University of Oulu, Oulu Business School, Irina.Atkova_(at)_oulu.fi

Entrepreneurship education has become one of the key issues in higher education globally, and there exists multiple strategies to implement such education within different universities. The scope of education provided can vary from entire universities focusing on entrepreneurship, to dedicated programs, modules of mere individual courses providing basic understanding, perspective or approach to entrepreneuring. For multidisciplinary universities, it has become more and more important to ensure that students from various non-business disciplines are equipped with entrepreneurship skills to strengthen the employability skills and to foster the school's impact on the surrounding environment. For example, different types of start-up incubators and activities to support new businesses arising from the academic research and education has become a very popular activity in many universities. Thus, providing basic entrepreneurship education to a multi-disciplinary and rather heterogeneous target audience has become an important educational challenge in many universities.

In connection with the emerging interest in start-ups and new businesses, there is considerable development in what could be called entrepreneurship skills building activities. Traditionally, entrepreneurship education can be traced down to three streams. The first stream started in technically oriented universities to support the commercialization of technical innovations. Most of these programs have been *entrepreneurial relevance* driven, aiming at providing skills needed in practice. The second stream was started in business schools and can be regarded much more *scientific rigor* driven, highlighting the understanding of different theories that explain entrepreneurial behaviors and phenomena. The third stream can be traced to various other backgrounds, such as education, sociology and even humanities, aiming at understanding *entrepreneurial realities* for providing e.g., future teachers skills about entrepreneurship. Today, many entrepreneurial education programs contain elements of all these streams, especially to build an entrepreneurial university or ecosystems, hubs and platforms on a wider scale.

Despite these developments, it seems somewhat unclear, what would be the most efficient educational strategy to implement entrepreneurship education in multidisciplinary HE. For example, who should be the main targets of entrepreneurship education - interested students or everyone from freshmen to researchers aiming at making business out of their results? Another crucial

question is whether the entrepreneurship education should be implemented as a separate learning module or embedded within the education of the main discipline of the student. The intended learning goals and outcomes may thereby become blurred, and the idea of an entrepreneurial university disappear.

In this paper we will discuss recent experiences from developing entrepreneuring education at the multi-disciplinary University of Oulu, based on a rather long but scattered earlier educational efforts and a concern to “do something”. We established first a pilot study package based much on emerging realities, to make use of business hubs and network partners. Then, we carried out a development project to address needs across faculties, disciplines and student groups, and to elaborate the contents further, as well as to identify a baseline among domestic and selected foreign entrepreneurship curricula. As a consequence, we formulated a revised study package consisting of six different assignments, in which rigorous knowledge of entrepreneuring is associated with a set of relevant topics and real start-up hubs.

Keywords: business hubs, curriculum development, entrepreneurship education, minor studies,

3. Creating a real entrepreneurial society: Entrepreneurial teaching, entrepreneurial teacher

Mustafa Z. Altan

Erciyes University Faculty of Education, Department of Foreign Languages Education Kayseri, Turkey, Prof. Dr., altanmz_(at)_erciyes.edu.tr

We live in a time of unrivaled social, economic, technological and environmental problems and desperately are in need of change and improvement in many different areas on a global scale. These concerns and ever increasing need of change are placing pressure on education systems and calling into question many of the traditional models, content and processes of education leading to new thinking about the nature of education, what learners should know and what they should be able to do as a result of their education in order to be able to come up with innovative solutions to these concerns and meet the needs of nations and the globe in general.

It is obvious that current educational models, assumptions about learning and approaches to learning and teaching are unable to equip individuals for these new and unexpected challenges since present education systems all over the world are almost exclusively based on a world of yesterday! Therefore, as educators we need to create alternatives. That is, we desperately need for an educational paradigm shift to educate more individuals with entrepreneurial mindset to create innovation in each and every area of life.

Entrepreneurship and Innovation are usually thought as a notion of business, capital, commerce and growth and this way of thinking usually misleads us drastically to understand the real power of entrepreneurship and innovation and their vital relationship with education.

The globe needs individuals who are more creative, innovative, and able to come up with solutions to both present and future concerns in every sector of the societies they live in.

What is education for? What kind of people do we wish to develop? Why do we need more innovation and innovative individuals? How can this vision be accomplished? Who can bring this vision to come true? This presentation will highlight the importance of implementing an entrepreneurial education carried out by entrepreneurial teachers to foster the right mindset to create a real entrepreneurial culture in order to live in a better and peaceful world.

Keywords: education, entrepreneurial teaching, entrepreneurial teacher entrepreneurship, innovation, teacher education,

4. Digital project in the historical context: Kalevankangas and Lenin Museum

Auli Ojala

City of Tampere, Pohjois-Hervanta school, PhD, auli.ojala2_(at)_gmail.com

Pohjois- Hervanta school celebrated the phenomenal week in October last autumn on week 41. Hervanta is a suburb of city of Tampere including about 25 000 inhabitants of which 19 percent are immigrants. The whole city of Tampere has 225 000 inhabitants with 5,5 percent of immigrants. Compared to previous year the phenomenal week in Pohjois - Hervanta school was this time decided to spend in framed limits. During the phenomenon week teacher teams were teaching and training the students for sustainable development. Students were guided to these themes by lessons: sustainable development and food, energy savings and how sustainable development can be seen in everyday life; for example, to avoid unnecessary consumption and use energy savings. In the history one of the themes was sustainable development and peace.

For Finland's centennial season 2017 was decided to make the Digital Project in local history: Kalevankangas and Lenin Museum. The pupils were given topics, all of which touched upon the history of the Finnish independence. Laptop tablets we borrowed for this week from the City of Tampere. This study of The Digital Project is to create and describe the pedagogical model about how the historical data can be modeled in the historical context with tablet computers outside of the school. On the other hand the project describes the factors that enable the realization of the project and shows the obstacles to the realization.

The historical context is Kalevankangas and Lenin Museum. The cemetery of Kalevankangas because the main fights of the independence happened there and Lenin Museum because the visits of Lenin in Finland had an important influence on the history.

The theoretical frame of reference is based on phenomenal learning and National Finnish Core Curriculum 2016 for eight grades. The Project followed the lesson plan of the eight class Curriculum and was made with Office 365 Sway-program. This study covers 10 teachers and 39 pupils at age 14 of whom half were immigrants. The empirical research material was collected by observing and interviewing both pupils and teachers. In addition the pupils' work in project have been analyzed. The study employs Strauss rounded theory approach.

The research findings shows that the support of school management helped the authentication of this study project as well as the loan of tablet computers (iPads)

from Early Childhood and Basic Education City of Tampere. Important was also the support of the school's IT staff. This study implementation without the loaned tablets would have been very much different - probably mainly some posters. The interaction between picture and sound would not been reached at the work of pupils. This Digital Project learned both teachers and teams of pupils to work together.

Keywords: computer-aided learning, multi literacy, National Finnish Core Curriculum 2016, phenomenon-based learning, self-evaluation, working life competence and entrepreneurship

5. Provoking entrepreneurial thinking – Gendered embodiment in entrepreneurship education

Anu Harju-Myllyaho

Lapland University of Applied Sciences, Multidimensional Tourism Institute,
Project manager, [anu.harju-myllyaho_\(at\)_lapinamk.fi](mailto:anu.harju-myllyaho_(at)_lapinamk.fi)

The purpose of this paper is to understand better the meaning of the body in today's entrepreneurship and, thus, entrepreneurship education (EE). The idea is first to understand the standing point of critical feminist theories in EE, by conducting a literature review. The emphasis will be in critical feminist theories and more specifically in (gendered) embodiment in entrepreneurship and EE. While numerous scholars have touched the important topic of gender and entrepreneurship, there has been rather little discussion on the matter of the body. There has been some openings concerning gender and/or embodiment in entrepreneurship and EE (e.g. Kasperová & Kitching 2014; Komulainen, Korhonen & Rätty 2009). Concerning EE, Varamäki, Joensuu & Viljamaa (2014) have studied the impact of entrepreneur mother or father on the entrepreneurship intentions of HEI students. However, as Kasperová and Kitching (2014, p. 448) state, embodiment has been taken for granted in entrepreneurial identity literature, which has left the entrepreneur disembodied. Thus, there is room for more discussions like this.

Entrepreneurship and entrepreneurship education are in a significant role in terms of societal discourses. Entrepreneurship has been seen as a promoter of growth and societal material progress. Many instances are promoting entrepreneurship, higher education and other public institutions (HEI) for instance (e.g. Hurley 1999, p. 54). Also in Finland entrepreneurship has been seen as a driving force of growth. However, there are some critical voices emerging as well. Yet, these emerging discussions seem to remain on the back or replicate the stereotypes and generalizations that lie beneath, even when they stay unfold. Stereotypes concerning gender or age, for instance, can be approached from many viewpoints, one of them being through the lenses of feminist theories. To be more specific, from the viewpoint of gendered embodiment. Indeed, the viewpoint of embodiment is important, since in EE, we refer to entrepreneurial identity (e.g. Hägg 2011) as well and it is said that identity cannot be without the body (Woodward 1997).

The literature review is conducted as a desk research. In addition, the author will draw on to some reflections from Innovation and entrepreneurship in Tourism -course, where a debate was held consisting of provoking themes about startup scene in Finnish Lapland. One of the themes was, for instance, "(Startup)

entrepreneurship is not suitable for women.” The paper adds to the existing knowledge concerning the body and embodiment as well as gender in entrepreneurship and EE. Thus, the results provide enhanced understanding on how feminist theories are discussed among EE focusing on the meaning of gendered body in EE. In addition, the paper provides insights on what kind of implications could the gendered embodiment bring to practical EE. Incorporating the viewpoint of the body will allow us to critically inspect the way entrepreneurial identity is usually seen and promoted in theory and practice.

Keywords: body, embodiment, feminist theories, gender

6. Yrittäjyyskasvatuksen uusi painopistealue – Tarkastelussa Laurean kehittämä myyntiagenttiyrittäjyys

Antti Sekki

Laurea-ammattikorkeakoulu, Yliopettaja, antti.siekki_(at)_laurea.fi

Suomessa perustetaan vuosittain noin 30 000 yritystä vuodessa, mutta vain 200 yritystä saa venture capital – vaiheen pääomasijoituksen. Tämä on vain noin 0,6 prosenttia Suomen yrityskannasta (FVCA 2016). Pääomasijoitteisista kasvuyrityksistä on tullut lehdistön lempilapsia, vaikka ne edustavat vain hyvin marginaalista joukkoa Suomen yrityskannasta. Miksi?

Yrityksen menestystekijätutkimukset osoittavat hyvin yksiselitteisesti, että pääomasijoitustoiminnan yksi pääasiallisimmista sijoituskriteereistä on yrittäjän ja/tai tiimin tausta. Yrittäjän ominaisuuksia tarkasteltaessa tärkeimmiksi muuttujiksi nousevat yrittäjän aikaisempi toimialatuntemus (Littunen, 1996), johtamiskokemus (Storey, yms., 1987) tai aiempi yrittäjäkokemus (Sekki 2016). Tämän lisäksi yksityinen pääomasijoitusraha on siirtynyt entistä voimallisemmin myöhäisempään vaiheeseen, koska seed-vaiheen sijoitusrahastot eivät ole tuottaneet sijoittajille voittoa. Jos näitä faktatietoja peilataan keskiverto-opiskelijan osaamistaustaan tai heidän omistamien innovaatioiden kypsyysvaiheeseen, on pääomarahoituksen hankkiminen äärimmäisen haasteellista ja se onnistuu vain ani harvalta.

Rahoitusmarkkinoiden raadollisuuden perusteella onkin syytä kysyä; miksi niin monen korkeakoulun yrittäjyyskasvatusmalli perustuu uuden idean innovointiin ja sen pohjalta perustettavan yritystoiminnan synnyttämiseen? Tämä on kaikista vaikein yrittäjyyden muoto. Lähes poikkeuksetta uuden innovaation kaupallistaminen edellyttää ulkoista pääomarahoitusta, jonka saaminen keskiverto-opiskelijalle on hyvin haasteellista.

Suomen start-up ekosysteemin nykytilaa on tarkasteltu laajemminkin ja tutkimukset osoittavat hyvin yksiselitteisesti sen epärealistisuuden tason. Antti Hyrkkä (2016) toteaa väitöskirjassaan seuraavaa; ”Tutkimustulokset viittaavat siihen, että startup-kulttuuri palvelee huomattavaa määrää erilaisia funktioita. Näistä huomattavin on järjestelmällinen etäisyyden ylläpitäminen suhteessa olemassa olevaan markkinajärjestykseen ja sen maailmankuvaan. Etäisyys vallitsevaan markkinalogiikkaan mahdollistaa ainakin kaksi asiaa: (i) yrittäjyys näyttäytyy positiivisesti merkityksellisenä, vaikka se toimisi pitkiä aikoja ilman varsinaista liiketoimintaa (ii) etäisyys auttaa pitämään huomion poissa markkinoiden nykytilasta. Tutkimustulokset antavat viitteitä siihen, että startup-yrittäjyydestä kannattaisi puhua spekulatiivisena kasvuyrittäjyytenä. Startup-

kulttuuri on täynnä merkityksenantoa ja metodologiaa, jolla pidetään erillään teknologinen spekulatio (ongelmat ja ratkaisut) taloudellisesta spekulatiosta (liiketoimintamallit ja yrityksen arvon laskeminen)”. Hyrjän analyysi istuu hyvin myös korkeakoulun yrittäjyyskasvatuksen pariin ja tähän tulisi herätä laajemminkin.

Korkeakoulujen yrittäjyyskasvatus tulee palauttaa entistä konkreettisemmalle tasolle – ja perinteisen yritystoiminnan arvostusta tulee korostaa opiskelijoiden keskuudessa. Kannattavan yritystoiminnan tärkein kulmakivi on asiakaslaskutus. Edes sijoittajilta saatu raha ei kompensoi tämän merkitystä. Tästä syystä jokaisen opiskelijan tulee ymmärtää asiakaslaskutuksen merkitys ja rahan kierron mekanismit käytännön yritystoiminnan näkökulmasta.

Vaikka Lean Start-up menetelmät perään kuuluttavat asiakaslähtöisyyttä ja sitä kautta tehtävän kehitystyön merkitystä, eivät ne tarjoa opiskelijoille realistista ymmärrystä aidosta myyntityöstä ja sen moninaisista vaiheista. Lean Start-up menetelmien toimivuutta ei sovi kritisoida, mutta käytännön kokemus osoittaa, että harva opiskelija osaa luoda toimivia hypoteeseja omien ideoidensa testaamiseen. Lean Start-up menetelmien hyödyntäminen edellyttää vankkaa kokemusta liike-elämästä, eikä siitä syystä palvele korkeakoulun yrittäjyyskasvatusta toivotulla tavalla.

Korkeakoulujen yrittäjyyskasvatukseen pariin tulee rakentaa useita eri polkuja ja yrittäjyyden muotoja, joista yksi polku myyntiagenttiyrittäjyys. Se on keino palauttaa korkeakoulujen yrittäjyyskasvatus astetta realistisemmalle tasolle ja tarjoaa opiskelijalle konkreettisia oppeja yritystoiminnan käynnistämiseen. Myyntiagenttiyrittäjyyden avulla voidaan lieventää kuoleman laakson syvyyttä ja tarjota opiskelijoille realistinen ja autenttinen oppimisympäristö yrittäjyyden oppimisen pariin. Aika ei kulu epärealistisiin sijoitusneuvotteluihin, vaan aitoihin asiakasneuvotteluihin ja markkinoiden toimivuuden ymmärtämiseen. Tästä näkökulmasta yrittäjyyden käsitekin on aikoinaan saanut alkunsaakin.

Myyntiagenttiyrittäjyyden parissa opiskelija valitsee olemassa olevan tuotteen tai palvelun, jota haluaa lähteä kaupallistamaan. Ensitöikseen hän laatii virallisen myyntiagentti- tai muun edustussopimuksen valitun päämiehen kanssa ja ryhtyy suunnittelemaan tarkempaa kaupallistamissuunnitelmaa. Tärkeä osa myyntiagenttiyrittäjyyden sisältöä on yrittäjämäinen toiminta, joka konkretisoituu käytännön kokeiluihin myynti- ja markkinointitoimenpiteiden muodossa. Onnistuessaan opiskelija kykenee löytämään markkinoita kiinnostavan tuotteen, identifioimaan kiinnostavan asiakassegmentin ja hankkimaan aitoa asiakaslaskutusta. Aina tämä ei johda uuteen yritystoimintaan, vaan yrittäjämäisen toimintatavan oppimiseen ja kyseisen opin hyödyntämisen työuran myöhäisemmässä vaiheessa.

Opiskelijoiden aito myyntityö on mahdollista vain olemassa olevia tuotteita ostamalla ja myymällä, myyntiagenttiyrittäjyyden kautta. Myös OKM on nostanut nämä autenttiset asiakaskokemukset yhdeksi yrittäjyyskasvatuksen painopistealueeksi, johon jokaisen korkeakoulun tulisi pyrkiä (www.minedu.fi). Myös tieteellisessä mielessä yrittäjyyttä on tutkittu myynnin- ja markkinoinnin teorioiden kautta ja pyritty todentamaan näiden yhtäläisyyksiä yritystoiminnan alkutaipaleella (Webb, 2011). Tulevaisuuden yrittäjäkasvatuksessa painopistettä tulisi viedä entistä voimallisemmin juuri tähän suuntaan, josta myös Laurean myyntiagenttiyrittäjyys on saanut alkunsa.

Kyseinen artikkeli kuvaa pähkinänkuoressaan myyntiagenttiyrittäjyyden yhteyden yrittäjysteoriaan ja suunnitellun opetus- sekä harjoitustyösisällön käytännössä. Opetuksen toteutuksessa huomioidaan digitaalisen markkinoinnin ulottuvuus, joka on keskeisessä roolissa osana nykypäivän yrittäjyyttä. Digitaalisen oppimisympäristön kautta opiskelijat kykenevät myymään valitsemiaan tuotteita – ja saamaan aitoja käytännön kokemuksia myös sähköisen kaupankäynnin saralta. Käytännön rahaliikenne konkretisoi sekä yrittäjyyden raadollisuuden, että onnistumisen elämykset.

7. Jatko- ja seurantatutkimus toisen asteen opiskelijoiden yrittäjyysnäkemystistä ja tulevaisuuden yrittäjyysrooleista sekä -aikomuksista

Erkki Nevanperä

Seinäjoen Yliopistokeskus, Tutkija, FT, erkki.nevanpera_(at)_Teuva.fi

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää toisen asteen opiskelijoiden tämän hetken yrittäjyysnäkemystään sekä onko koulujen opetussuunnitelman mukaisilla yrittäjyyskasvatukseen liittyvillä toimenpiteillä ollut niihin vaikutusta.

Tässä kvantitatiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on selvittää (1) millaisia ovat tällä hetkellä toisen asteen opiskelijoiden yrittäjyysnäkemykset, (2) millaisia oppilaitosten välisiä eroja ilmenee toisen ja kolmannen vuosiluokan opiskelijoiden yrittäjyysnäkemystensä keskinäisenä vertailuna, sekä (3) kansainvälisenä vertailuna Etelä-Puolassa sijaitsevien kahden lukion opiskelijoiden näkemystensä. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään, (4) mihin suuntaan suomalaisten opiskelijoiden yrittäjyysnäkemykset ovat muuttuneet 15 vuoden takaisin nuorten yrittäjyysnäkemystensä verrattuna. Mielenkiintoista on selvittää (5) millaisia tulevaisuuden yrittäjärooleja ja -aikomuksia nuorilla on, ja (6) miten yrittäjätaustaiset nuoret suhtautuvat perheyrittäjyyteen ja perheyrittäjänsä jatkamiseen tulevaisuudessa. Demografisina tekijöitä ovat sukupuoli, koulu, yrittäjä- ja ei yrittäjätausta sekä lähipiiriin ja/tai ystävien yrittäjyys. Tutkimus tuottaa vertailevaa tietoa kahdesta eri maasta yrittäjyysnäkemystään vertaamalla.

Aineistoa on kerätty syksyllä 2014 osamittarilla Nevanperä (2003). Mittaria ja sen osia on testattu useita kertoja (Nevanperä & Kansikas (2008) ja (2009), Nevanperä (2014) sekä Joensuun ja Vaasan yliopistot.

Tutkimusosioiden A ja B yhteensä 70 väittämää (yrittäjänä onnistumisen kannalta tärkeät henkilökohtaiset ominaisuudet ja suhtautuminen yrittäjiin, yrityksiin ja pienyrittäjiin) faktoroiitiin kuudeksi faktoriksi. Osioiden C ja D yhteensä 39 väittämää (opiskelijoiden tulevaisuuden yrittäjäroolit ja aikomukset) faktoroiitiin viideksi faktoriksi. Muuttujien reliabiliteetit (Chronbachin alfat) olivat korkeita (0,63-0,96).

Vastaajia on yhteensä 324. Tutkimuksen suomalaiset opiskelijat ovat 40:stä Suomen kunnasta ja kaupungista. Puolalaiset opiskelijat ovat Etelä-Puolan Cieszynin kaupungista ja ympäröivästä Slesian maakunnasta. Osallistuneet oppilaitosyksiköt ovat Suupohjan Ammatti-instituutti/ammattioppilaitos (92 vastaajaa, tyttöjä 31 %), Suupohjan Ammatti-instituutti/kauppaoppilaitos (64

vastaajaa, tyttöjä 47 %), Suupohjan Ammatti-instituutti/maatalousoppilaitos (29 vastaajaa, tyttöjä 18 %), Teuvan lukio (39 vastaajaa, tyttöjä 53 %), Puolan Kopernikus lukio (61 vastaajaa, tyttöjä 62 %) ja Puolan Evankelinen lukio (39 vastaajaa, tyttöjä 51 %). Tutkimusaineistosta on ajettu SeAMK:n tutkimus- ja kehittämissyksikössä tilastolliset keskiarvot, hajonnat, merkitsevyydet (varianssianalyysi/ANOVA), lineaarinen regressioanalyysi ja t-testi.

Yrittäjän henkilökohtaisina ominaisuuksina sinnikkyteen ja luovuuteen liittyvät ominaisuudet saavat opiskelijoilta korkeimmat painotukset, innovatiivisuus ja luottamus ovat myös tärkeitä. Puolalaisten painotukset ovat merkitsevästi tai erittäin merkitsevästi alhaisempia kuin suomalaisten. Yrityskriittisyys ja itsekkyytensä saavat matalimmat painotukset. Puolalaiset nuoret antavat itsekkyyteen liittyville ominaisuuksille erittäin merkitsevästi alhaisemman painotuksen suomalaisiin verrattuna. Puolalaisten nuorten kesken ei ilmene tilastollisia eroja, sen sijaan suomalaisten opiskelijoiden kesken ilmenee.

Oppilaitosten kesken on suuria eroja tulevaisuuden yrittäjärooleissa ja –aikomuksissa. Puolalaisten lukionuorten tulevaisuuden yrittäjäaikomukset ovat merkitsevästi positiivisemmat kuin suomalaisten lukionuorten.

Sukupuolella, yrittäjätaustalla ja lähisuvulla/ystäväpiirillä on vaikutusta siihen, miten nuoret painottavat eri yrittäjäominaisuuksien merkitystä yrittäjänä onnistumisessa sekä millaiset asenteet heillä on yrittäjyyteen, yrityksiin ja pienyrittäjiin. Sukupuoli ja yrittäjyytausta selittävät eniten nuorten mahdollisia tulevaisuuden yrittäjärooleja ja –aikomuksia. Muilla taustamuuttujilla näyttää olevan myös vaikutusta.

Perheyrittäjärooli/-aikomus-faktorin selitysaste on korkein otettaessa huomioon kontrollimuuttujat. Nämä selittävät 19 % faktorin vaihtelusta. Suhteellisesti eniten selittää isän yrittäjyytausta ja toiseksi eniten sukupuoli (tyttö). Tytöt suhtautuvat perheyrittäjyyteen ja perheyriityksen jatkamiseen tilastollisesti erittäin merkitsevästi penseämmin kuin pojat. Isän yrittäjätausta nostaa keskiarvoa erittäin merkitsevästi muihin opiskelijoihin verrattuna. Äidin yrittäjätaustalla on myös kohottava vaikutus.

Seurantatutkimuksessa 1999-2015 yrityskriittisyys- ja itsekkyytspainotus kasvaa. Kriittisyysfaktorille nuoret antoivat vuonna 2015 tilastollisesti melkein merkitsevästi korkeamman painotuksen kuin vuonna 1999. Innovatiivisuus ja luottamus saavat nykynuorilta merkitsevästi korkeamman painotuksen vuoden 1999 nuoriin verrattuna. Kuudesta faktorista neljässä vuoden 2015 keskiarvot ovat merkitsevästi korkeammat kuin vuonna 1999.

Tiimiyrittäjyys, perheyrittäjyys ja alihankintayrittäjyys saavat vuoden 2015 nuorilta erittäin merkittävästi korkeamman painotuksen kuin vuonna 1999. Suurimmat koulukohtaiset muutokset ovat suhtautumisessa perheyrittäjyyteen. Erityisesti ammattioppilaitoksen ja lukion opiskelijoiden painotukset perheyrittäjyyteen ovat nousseet erittäin merkittävästi vuoteen 1999 verrattuna. Ylivoimaisesti korkein perheyrittäjäfaktorin keskiarvo on maatalousoppilaitoksen opiskelijoilla, ja keskiarvo on edelleen noussut vuoteen 1999 verrattuna.

Keywords: kansainvälisyys yrittäjyysnäkemykset, toinen aste, yrittäjyyskasvatus, -roolit ja -aikomukset,

8. Asiantuntijamallikehittelyä opintojen ja työelämän rajapintaan

Helena Tompuri

Lapin yliopisto, helena.tompuri_(at)_ulapland.fi

Esityksessä kerrotaan yliopistollisesta asiantuntijatoimintamallista, jota Lapin yliopisto kehittää Tyyli - työelämäjaksoja ja työssäoppimista yliopisto - opintoihin - hankkeessa. Uusi toimintamalli yhdistää opiskelijoiden älykkään opintopolun työelämään aluekehittämisen rajapinnassa, jota voidaan soveltaa osuuskuntamaisessa toimintaympäristössä. Esitys syventää vuoden 2016 YKTT - päivien esitystä Älykäs ura!

Kehitteillä oleva työelämärelevanssin huomioiva toimintamalli vastaa laadullisen työllistymisen tarpeeseen työelämän rajapinnassa sekä kytkee työelämän alumnit ja valmistumassa olevat opiskelijat refleктоivaan systemaattiseen yhteistyöhön. Toimintamalli sitouttaa tiiviimmin opiskelijat jo opintojen aikana pohtimaan omaa uraansa ja huomioimaan aluekehittämisen eri mahdollisuudet oppimisessa kohti älykästä uraa.

Esityksen alussa on lyhyt kriittinen tietoisuus älykkästä erikoistumisesta, joka perustuu Älykäs erikoistuminen ja yliopisto-opetuksen työelämävalmiuksien kehittäminen - hankkeen (ÄLYKE) tuloksiin. Tietoisun jälkeen esitellään TYYLI - hankkeessa kehitteillä oleva toimintamalli ja sen tilanne sekä se, mihin mallilla pyrimme. Esityksessä odotetaan osallistujilta kannanottoa ja perusteluja, toimintamallin puolesta tai vastaan.

Osallistujille esitetään kysymys: Millä edellytyksillä toimintamalli toteutuu ja mitä hyötyä se tuottaa yliopistolle?

Esityksen tuloksena odotetaan 'eväitä' toimintamallin jatkotyöstämiseen toimintakelpoiseksi yliopistolliseksi asiantuntijaverkostoamalliksi, joka voitaisiin ottaa käyttöön yliopistoissa. Lisäksi saadaan tietoa toimintamallin tarpeellisuudesta. Millä edellytyksillä toimintamalli voisi toteutua ja antaa tietoa laadullisesta työllistymisestä? Parhaimmillaan toimintamalli ratkaisee opinnoista työelämään siirtymisen.

Hanke on kuuden yliopiston yhteishanke (<https://tyylihanke.wordpress.com/>). Hanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto, Vipu Voimaa EU:lta

Keywords: aluekehittäminen, asiantuntijaverkosto, laadullinen työllistyminen, työelämärelevanssi, älykäs erikoistuminen,

9. Learning technology entrepreneurship via step by step deepening collaboration VIA STEP

Juha Saukkonen

University of Applied Sciences, JAMK, juha.saukkonen_(at)_jamk.fi

The presentation aims at shedding light on a new educational set-up in the International Business - programme at JAMK' School of Business in Jyväskylä, Finland, that introduced in Fall 2016 a new curriculum for 2nd year of BBA-studies. The new curriculum has as a central concept Academic Tracks, i.e. specialization programmes - one of them being the track titled "Tech Business and Future Foresight", that the author of the paper was responsible for. The track in questions aimed at 1) conceptual learning via traditional teaching- and workshop-based action (fall term, 2,5 months) 2) application of learning to real-life context via project assignments from start-up technology companies from the local incubator (fall term, 2,5 months) 3) Thesis work, assigned research and development work done in the given context (in majority of cases for the same companies as in the stage 2. spring term, 4 months).

The importance of the new educational practice and of this research paper lies in the very nature of start-up businesses and the job market of today (and future?); 1) Start-up companies are in most cases born global – having global opportunity but also meeting global competition – so they have the most urging needs to tap into the international talent pool of young students 2) Start-Up companies are chronically short of resources compared to their opportunities and challenges they face as well as to the pace of development they should reach 3) Start-up companies are the main engine of net job growth, so the employability of graduating students into them should be enhanced for societal benefit.

The primary data of the research consists of learning narratives written by students across the different learning modes; Teaching-based/Project/Thesis research modules as well as the assessment of the ILOs (Intended Learning Outcomes) reached throughout the stages. ILOs fall into categories of Knowledge & Understanding skills, Intellectual Skills, Practical Skills and Transferable skills – all bound to the context i.e. to Technology Business.

Results show that the general dynamics of a business sector can be taught in a short and intensive manner so that the learners feel an improved capability measured in ILO-achievements. Those learnings can to a large extent be utilized also in the real-life business context, as observed by the project-assigning companies. Furthermore, living in a close collaboration relationship with the

companies in the field (via project and thesis-work) brings additional learning that is difficult to achieve inside the University's internal context.

The results point out the relevant issues for entrepreneurial educators and ecosystems to consider when setting up new practices that aim at both student employability to novel companies and start-up development support. It also works as an evaluation and development basis for the program in the focus of the paper and adds to the earlier research on the value of project-based learning and joint learning and development experiences between (technology) business students and entrepreneurs.

10. INSPA – Yrittäjämäinen oppimisympäristö, valmentamo ja oppimiskeskus

Teija Österlund, Susanna Kyösti & Lenita Nieminen

Sataedu, teija.osterlund_(at)_sataedu.fi, susanna.kyosti_(at)_sataedu.fi & Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikkö, lenita.nieminen_(at)_utu.fi

Case-kuvauksessamme esittelemme monialaisessa toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa Sataedun Kankaanpään toimipisteessä pilotoitavan yrittäjyyden oppimisympäristön ”Inspa”. Inspa on valmennusohjelma ja valmentamo, jossa oppilaitoksen tiloissa opitaan yrittäjyyttä, jonka avulla eri opintoalat sitoutuvat uudelleenlaiseen tapaan oppia ja yrittäjyyden ottamiseen osaksi normaalia opetusta ja oppimisprosessia. Valmennusohjelman suunnittelussa yrittäjyys nähdään sen laajan määritelmän mukaisesti yrittäjämäisenä toimintatapana (Hytti et al. 2011) ja siinä pyritään ottamaan huomioon yrittäjämäisen oppimisen ja pedagogiikan periaatteita. Varsinkin ammatillisessa koulutuksessa on tärkeätä, että yrittäjyysopetus on sidoksissa sekä omaan ammattialaan että alueen elinkeinoelämään ja että oppiminen tapahtuu mahdollisimman aidossa ympäristössä ja toiminnallisesti (Järvi, 2013; Rae, 2004). Sataedussa toimii jo opiskelijoille tarkoitettu osuuskunta Satapro, jossa opintoihin voi sisällyttää työssäoppimista omassa yrityksessä ja kehittää omaa yritystoimintaa. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä koulutus tulee kohtaamaan monenlaisia muutoksia. Huolta on herättänyt erityisesti se, miten yrittäjiä saadaan mukaan kehittämään tulevien ammattilaisten ammattitaitoa. Inspa tuo tähän toimivan ratkaisun tarjoamalla joustavan oppimisympäristön oppilaitoksen sisäpuolella, jolloin opiskelijoiden kouluttaminen ei jää yksistään yritysten vastuulle. Inspa onkin nähtävä oppilaitoksen uudenaikaisena brändäyksenä reformin suuntaan.

Inspassa opiskelija työskentelee ohjatusti työssä oppijana, oppisopimusopiskelijana ja/tai osuuskuntayrittäjänä oppilaitoksen tuotantotiloissa aikoina, jolloin ei ole opetusta tai se on hyvin vähäistä. Opiskelijaa ohjaavat opettaja, työpaikkaohjaaja, yrittäjyysmentori ja mahdollisesti myös osuuskuntayrittäjä. Opintoalojen tuotantotilat toimivat Inspan toimitiloina, joissa opiskelija-yrittäjät voivat tarjota palvelujaan tai myydä tuotteitaan osuuskuntayrittäjinä joko työssäoppimisjaksolla tai opintojen ohessa sekä loma- ja ilta-aikoina, myös oppisopimus ja laajennettu työssäoppiminen on mahdollista. Esimerkkejä Inspan palveluista ovat autonhuolto, hierontaklinikka, jalkahoitola, kahvila, kauneushoitola, parturi-kampaamo, kiinteistöpalvelut, seniorikerhot, lasten iltikset, herkkusoppi- ja tuotemyymälä, joissa olisi tarjolla catering-, metalli- ja rakennusalojen tuotteita sekä Ny-yritysten tuotteita ym. Opintoalat määrittelevät, kuinka monta opiskelijaa, työpaikkaohjaajaa tai

osuuskuntayrittäjää työskentelee Inspassa ja milloin he voivat käyttää koulun tiloja normaaleina koulupäivinä, kun tilat on varattu opetukselle, ja iltaisin, viikonloppuisin tai loma-aikoina.

Inspan Respa on jokaisessa toimipaikassa keskeisellä paikalla, johon asiakas löytää ja josta hänet ohjataan eteenpäin. Inspan Respaan on opiskelijankin helppo poiketa tapaamaan mentoria ja/tai tarvittaessa ohjauskäynnille. Inspan Respan kautta esimerkiksi osuuskunta SataPron kautta voi vuokrata työvoimaa (opiskelijoista) lyhytkestoiseen tarpeeseen esim. sairausloman sijaisuudet, sesongit ja kesätyöt. Myös opettajien asiantuntijuutta voidaan tarjota Inspan Respan kautta. Inspan Respan palveluille kehitetään sähköinen ajanvarausjärjestelmä ja tehdään kuvastot, hinnastot, kassa, lahjakortit ym. Markkinointi suunnitellaan yhdessä oppilaitoksen viestinnän kanssa.

Inspalla uskotaan lisättävän sekä opettajien että opiskelijoiden yrittäjämäistä toimintatapaa sekä ylläpitää lisätä innostusta ja positiivista yrittäjäyshenkeä ja yrittäjämäistä asennetta opinnoissa. Inspa mahdollistaa oppilaitoksen toimialojen yhteistoiminnan konkreettisella tavalla ja näin vahvistaa koulun yhtenäistä toimintakulttuuria. Inspa myös tekee oppilaitoksen uudella tavalla näkyväksi kaupungissa ja maakunnassa.

Inspa pilotoidaan Sataedun Kankaanpään toimipisteessä; suunnittelu syksyn 2017 aikana ja toteutus keväällä 2018

Keywords: ammatillinen toinen aste, oppimisympäristö, valmentamo, yrittäjäysopeetus,

11. Naisyrittäjien työkyvyn, työpaikkaterveyden edistämisen ja yrityksen taloudellisen kannattavuuden väliset yhteydet

Merja Turpeinen, Nina Nevanpera, Jarno Turunen, Elina Weiste, Anne Salmi & Jaana Laitinen

Työterveyslaitos, merja.turpeinen_(at)_ttl.fi, nina.nevanpera_(at)_ttl.fi, jarno.turunen_(at)_ttl.fi, elina.weiste_(at)_ttl.fi, anne.salmi_(at)_ttl.fi & jaana.laitinen_(at)_ttl.fi

Pienyrityksen menestystä mitataan usein taloudellisella kannattavuudella ja kasvulla. Menestystä selitetään esimerkiksi yrittäjän ominaisuuksilla, kuten yritteliäisyydellä, ahkeruudella, henkisellä pääomalla, verkostoilla ja riskinottohaluudella tai ympäristötekijöillä, kuten esimerkiksi rahoituksen saatavuudella ja ympäristön yrittäjämyönteisyydellä. Yrittäjän terveys ja työkyky menestyksen mahdollistajina näyttävät puuttuvan olemassa olevasta kirjallisuudesta lähes kokonaan. Aiempi kirjallisuus keskittyy lähinnä yrittäjien ja työntekijöiden eroihin koetussa hyvinvoinnissa tai Aasian ja Afrikan kehittyvissä maissa. Menestys – tai edes yrittäjäyys ei ole mahdollista ilman yrittäjän työkykyä. Työkyky on siis yhteydessä taloudelliseen menestykseen, mutta miten? Tutkimustietoa yhteyksistä ei juuri löydy.

Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää yhteyksiä pienyrittäjänäisten työkyvyn ja taloudellisen kannattavuuden välillä. Työkyky ymmärretään laaja-alaisesti yrittäjän voimavaroina suhteessa työn vaatimuksiin. Voimavaroja ovat esimerkiksi hyvä terveys, osaaminen ja ammattitaito. Työkykyyn vaikuttavat myös johtaminen, työyhteisö ja työolot sekä arvot, asenteet ja motivaatio.

Tutkimuksen määrällinen aineisto koostuu 69 pienyrittäjänaisen vastauksesta Naiset työssä-ESR-hankkeen Webropol-kyselyyn. Kysely lähetettiin 92 naisyrittäjälle Pohjois-Pohjanmaalta syksyllä 2015. Taloudellista kannattavuutta kysyttiin kysymyksellä ”Onko yrityksesi kannattavuus viimeisen kolmen vuoden aikana 1) heikentynyt (n=24), 2) pysynyt ennallaan (n=14), 3) parantunut (n=24) 4) en osaa sanoa (n=6).” Koettua työkykyä arvioitiin asteikolla 0-10, kun 10 tarkoitti työkykyä, joka henkilöllä on ollut parhaimmillaan. Työkyky jaettiin kahteen luokkaan: hyvä (8-10) ja huono (0-7). Määrällinen aineisto analysoitiin IBM SPSS Statistics -ohjelmalla.

Laadullinen tutkimusaineisto koostuu kyselytutkimuksen avoimista vastauksista (yht.48 kpl) sekä viiden vertaisryhmän tapaamisissa kuvattua videoaineistosta (yht. 37,5 tuntia). Työkyvyn edistämiseen ja elintapaohjaukseen keskittyviin vertaisryhmiin osallistui yhteensä 27 pienyrittäjänäistä. Kukin ryhmä kokoontui viisi kertaa ja 1,5 tuntia kerrallaan. Avoimista vastauksista löydettiin 19 ja

videoaineistosta 82 kannanottoa työkyvyn ja taloudellisen kannattavuuden yhteyksiin liittyen (N = 101). Lausumia tarkasteltiin asiayhteyksissään, joissa pienyrittäjänaiset ottivat kantaa ja tekivät ymmärrettäväksi kannanottojaan. Sisällönanalyyseissa kysyttiin mitä tai millaisia asioita pienyrittäjänaiset toivat esiin taloudelliseen kannattavuudesta työkykyyn liittyen. Mitä tai millaisia yhteyksiä tai vaikutussuhteita he nostivat esiin?

Koettu työkyky oli hyvä 40 yrittäjällä (58%) ja huono 29 yrittäjällä (42%). Yrityksen kannattavuus oli yhteydessä yrittäjän työkykyyn ($p=0.03$). Yrittäjistä, joiden kannattavuus oli heikentynyt, 62.5 prosentilla oli huono työkyky. Yrittäjistä, joiden kannattavuus oli parantunut, huono työkyky oli 20.8 prosentilla.

Kannanotoissaan yrittäjät painottivat, kuinka yrityksen taloudellinen kannattavuus on yrittäjän toimeentulon edellytys. Työkyvyn näkökulmasta toimeentulo nähtiin voimavarana, joka luo hyvän elämän ja työkyvyn edistämisen edellytyksiä. Taloudellinen epävarmuus on kuormittavaa ja niukka toimeentulo kaventaa valintojen mahdollisuuksia. Taloudellinen kannattavuus määriteltiin myös yritystoiminnan mielekkyyden perustaksi ja yrittäjänä onnistumisen kokemusta tukeväksi.

Pienyrittäjät selvittivät, kuinka ilman työkykyä, esimerkiksi sairastuessa, yritystoiminta pysähtyy tai on vaarassa pysähtyä. Onnistuneet työkyvyn tuen tai edistämisen ratkaisut, kuten työmäärän sääntely tai lisätyövoiman palkkaus jaksamisen tueksi, edellyttävät taloudellisten tekijöiden huomioon ottamista ja liiketoiminnallista arviointia ja osaamista. Ratkaisuihinsa yrittäjä on sidoksissa toimintaympäristöönsä, kuten asiakkaidensa aikatauluihin ja markkinatilanteeseen.

Tulokset lisäävät ymmärrystä pienyrityksen taloudellisen kannattavuuden merkityksestä ja yhteydestä yrittäjän työkyvyn eri ulottuvuuksien, kuten terveyden, motivaation, osaamisen sekä työn piirteiden ja työympäristön välillä. Yrittäjä on itse vastuussa työkyvyn edistämisen ratkaisuista, mutta riippuvainen toimintaympäristöstä liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi.

Yrittäjyyskasvatuksessa on tärkeä avata yrittäjän työkyvyn eri ulottuvuuksien merkitystä ja yhteyttä yrityksen taloudelliseen kannattavuuteen. Tulevia yrittäjiä tulee ohjata itsestä ja omasta työkyvystä huolehtimiseen, opastaa terveyttä ja työkykyä ylläpitäviin työkäytäntöihin sekä tarjota konkreettisia vinkkejä yrittäjän arjen ja jaksamisen tueksi.

Keywords: kannattavuus, pienyrittäjä, naisyrittäjä, terveyden edistäminen työkyky

12. Yhteinen opettajan yrittäjyyskasvatus opintojakso – Jyväskylän yliopiston luokanopettajankoulutus ja Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu

Piia Kolho & Sonja Niiranen

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Opettajankouluttaja, piia.kolho_(at)_jamk.fi & Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos Yliopistonopettaja, sonja.k.niiranen_(at)_jyu.fi

Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksella ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa yrittäjyyskasvatusta on useita vuosia kehitetty pysyväksi osaksi opettajaksi opiskelevien opintoja. Syksyllä 2016 tartuimme ajatukseen laajentaa eri koulutusasteiden opettajiksi opiskelevien yrittäjyyskasvatusosaamista tarjoten heille mahdollisuuksia moniammatilliseen yhteistyöhön perusopetuksesta korkeakouluopetukseen saakka. Kuluneena keväänä 2017 toteutui ensimmäinen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen ja ammatillisen opettajakorkeakoulun yhteinen 'Opettajan yrittäjyyskasvatus' -opintojakso, jolle osallistui 27 opettajaksi opiskelevaa (19 OKL ja 8 AOKK). Opintojakso muodostui kolmesta aihealueesta, jotka olivat 1) Yrittäjyyskasvatuksen laaja-alaisuus 2) Yrittäjyys ja työelämä 3) Yrittäjyyskasvatus käytännössä eri koulutusasteilla. Opintojakson lopuksi teimme opiskelijoille Webropol-kyselyn, joka lähetettiin heille viimeisen tapaamiskerran jälkeen.

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, miten opintojaksolla käsitellyt teemat ja sisällöt kuten luetut artikkelit, kirjallinen oppimispäiväkirjatehtävä, yrittäjyyskasvatuksen projekti, vierailijoiden tarkoituksenmukaisuus ja erilaiset toteutustavat (läsnäolo/webinaari) ja sekaryhmätyöskentely toimivat osana opintojaksoa. Tavoitteenamme oli kehittää opintojaksoa edelleen ja toteuttaa se seuraavan kerran keväällä 2018. Opintojakson sai kokonaisarvioksi 3,6 (asteikolla 1-5). Aokk:in ja OKL:n yhteistyötä pidettiin hyvänä ja toimivana (3,3). Yhteistyötä toivottiin kuitenkin olevan opintojaksolla vielä enemmänkin. Parhaimman arvion (4,1) saivat vierailevat luennoijat, joita oli opintojaksolla useilta eri tahoilta, ja yrittäjyyskasvatusprojektin toteuttaminen (4,05). Eniten kehitettävää (2,95) on kirjallisuuden valinnassa ja sen käsittelyssä. Opintojakson alussa opiskelijat arvioivat yrittäjyyskasvatusosaamisensa olevan tasolla 1,85, mutta kurssin päätyttyä se oli noussut tasolle 3,45. Tarkasteltaessa tätä muutosta tarkemmin voidaan havaita, että vaikka opiskelijoiden ymmärrys yrittäjyyden ja yritteliäisyyden -käsitteistä oli muuttunut vain jonkin verran, heidän ymmärryksensä yrittäjyyskasvatuskäsitteestä oli muuttunut paljon.

Likert asteikolla kysytyjen kysymysten lisäksi kyselyssä oli kolme avointa kysymystä. Näissä kysymyksissä opiskelijoita pyydettiin pohtimaan seuraavia aiheita: 1) Mitkä asiat koit opintojaksolla hyödyllisimmäksi? 2) Mitkä olivat opintojakson heikkoudet? ja 3) Mitä muuttaisit tai mitä olisit toivonut lisää? Luokanopettajaopiskelijat kokivat selvästi hyödyllisimmäksi opintojakson aikana toteutetun kouluprojektin, jonka lisäksi yleisesti hyödyllisimmiksi mainittiin opintojakson vierailijat, luento-osuudet, luetut artikkelit ja niiden refleктоiminen, sekä yhteinen keskustelu.

Opintojakson heikkouksiksi ja muutosehdotuksiksi ei noussut yhtä selkeää asiaa, vaan mainitut aiheet liittyivät opintojakson erilaisiin, osittain rakenteellisiin puoliin, joihin vaikuttaa ainakin jonkin verran eri yksiköiden opiskelukulttuurit. Osa OKL:n opiskelijoista mainitsi heikkoudeksi opintojakson luentomaisuuden ja webinaarien (2 krt) tekniikan mukanaan tuomat haasteet, sekä he toivoivat lisää sekaryhmätyöskentelyä ja monipuolisempia opiskelumenetelmiä. Aokk:n opiskelijoista taas useampi piti jaksoa liian tiiviinä ja oli sitä mieltä, että lähijaksoja voisi olla vielä vähemmän. Toinen eri suuntiin vetävä palaute liittyi opintojakson teemoihin. Monet OKL:n opiskelijoista kaipasivat selvästi enemmän nimenomaan konkreettisia alakouluun suunnattuja aiheita yrittäjyyskasvatuksen toteutukseen liittyen, kun taas osa Aokk:n opiskelijoista toivoi enemmän yrittäjyyteen liittyviä aiheita esim. Kauppakorkeakoulun mukana oloa.

Yhteinen yrittäjyyskasvatuksen opintojakso osoittautui opiskelijoiden palautteiden ja opintojakson aikana käytyjen keskustelujen mukaan mielekkääksi ja tärkeäksi. Haasteenamme on kuitenkin erityisesti kahden eri yksikön välinen ero toimintakulttuurissa, sekä yrittäjyyskasvatuksen laaja-alaisuus. Opiskelijat tulevat opintojaksolle hyvin eri lähtökohdista ja heidän edeltävät opinnot sekä tavoitteet opintojaksolle eroavat aika paljon. Yhteistyössä on kuitenkin paljon mahdollisuuksia, mutta se vaatii eri ryhmien omien tarpeiden selkeämmin huomioimista. Alustuksessamme esittelemme opintojaksolle asetettujen yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden ja käytänteiden yhteensopivuutta, sekä miten opintojaksoa tulisi kehittää niin, että kahden yksikön välinen yrittäjyyskasvatusyhteistyö olisi nykyistään toimivampaa ja palvelisi paremmin opettajaopiskelijoiden tarpeita.

Keywords: opettajankoulutus, työelämätaidot, yrittäjyys, yrittäjyyskasvatus

13. Opettajan yrittäjämäisyyden ja yritysysteistyön helppouden vaikutus yrittäjyyttä tukevien opetusmenetelmien käyttöön

Sanna Joensuu-Salo, Kati Peltonen, Katta Siltavirta, Kaija Arhio, Minna Tunkkari-Eskelinen, Heikki Hannula, Tuula Hämäläinen, Päivi Söderström & Minna Hämäläinen

Seinäjoen ammattikorkeakoulu, sanna.joensuu-salo_(at)_seamk.fi, Lahden ammattikorkeakoulu, kati.peltonen_(at)_lamk.fi, Oulun ammattikorkeakoulu, katta.siltavirta_(at)_oamk.fi, Centria-ammattikorkeakoulu, kaija.arhio_(at)_centria.fi, JAMK, minna.tunkkari-eskelinen_(at)_jamk.fi, Hämeen ammattikorkeakoulu, heikki.hannula_(at)_hamk.fi, Saimaan ammattikorkeakoulu, tuula.hamalainen_(at)_saimia.fi, Haaga-Helia, paivi.soderstrom_(at)_haaga-helia.fi & Lappeenrannan teknillinen yliopisto, minna.hamalainen_(at)_lut.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi koulutuksen yrittäjyyslinjaukset keväällä 2017, joissa yrittäjyyden edistämiseen on kiinnitetty huomiota sekä strategisella että operatiivisella tasolla (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017). Yrittäjyys nousee siis yhä keskeisemmäksi näkökulmaksi tarkastella oppimisympäristöjä ja myös ammattikorkeakoulun toimintaa. Samoin yritysysteistyö on oleellinen osa ammattikorkeakoulun tehtäväkenttää. Opettajilla on keskeinen rooli yrittäjyyden edistämässä ja yrittäjyyden oppimisympäristön rakentamisessa (Peltonen, 2014; Matlay, 2011; 2006; Hytti & O’Gorman, 2004). Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää 1) miten opettajan oma yrittäjämäisyys ja 2) opettajan kokemus yritysysteistyön helppous vaikuttavat yrittäjyyden opetusmenetelmien käyttöön.

Tutkimuksen aineisto perustuu Opettajan yrittäjyysmittaristo -työkalulla kerättyyn dataan. Opettajan yrittäjyysmittaristo on verkkopohjainen itsearviointijärjestelmä, jonka avulla opettaja voi itsearvioida sekä kehittää toimintaansa yrittäjyyden edistäjänä. Itsearviointityökalu sisältää 72 kysymystä liittyen yrittäjyyden edistämisen eri osa-alueisiin. Dataa on kerätty tietokantaan vuosina 2014-2017. Aineistossa on 706 vastaajaa yhteensä 21:stä ammattikorkeakoulusta. 27 % vastanneista työskenteli yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, samoin 27 % tekniikan ja liikenteen alalla sekä 20 % sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla. Muilta koulutusaloilta vastaajia oli alle 10 %. Aineisto käsiteltiin SPSS 24.0 sekä Amos -ohjelmistoilla.

Opetuksen kontekstissa yrittäjämäisyys voidaan ymmärtää opettajien yrittäjämäisenä ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistapana, joka ilmenee aktiivisena toimijuutena, rohkeutena tehdä aloitteita ja uudistaa opetusta, kykyä kyseenalaistaa ja reflektoida omia totuttuja ajattelu- ja toimintatapoja sekä haluna jatkuvasti oppia uutta ja uudistua opettajana (Peltonen, 2014, 128). Yrittäjämäisen toiminnan voidaan nähdä olevan osa opettajan

professionaalisuutta. Tähän kuuluu aktiivinen oman työn ja osaamisen kehittäminen, jonka kautta pyritään tukemaan oppilaiden yritteliään työ- ja elämänorientaation sekä toimintatavan kehittymistä ja antamaan eväitä ja valmiuksia yrityksen perustamiseen. (Peltonen, 2014, 128-129.)

Alustava analyysi erilaisten faktoreiden löytämiseksi tehtiin faktorianalyysin avulla, jossa kaikki aineiston väittämät otettiin mukaan faktorointiin. Faktorianalyysin soveltuvuutta aineistoon testattiin KMO- ja Bartlettin testillä, joiden mukaan aineisto soveltui hyvin faktorianalyysin toteuttamiseksi (KMO 0.94 ja Bartlett p-arvo 0.000). Faktorianalyysissä löydettiin yhteensä seitsemän faktoria. Tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan kolmea faktoroinnissa löytynyttä ulottuvuutta, joista muodostettiin keskiarvomuuttujat seuraavasti:

- Opettajan oma yrittäjämäisyys, (Cronbachin alpha 0.86). Muuttuja piti sisällään viisi väittämää.
- Koettu yritysysteistyön helppous (Cronbachin alpha 0.88). Muuttuja piti sisällään kolme väittämää.
- Yrittäjyydessä käytettävät opetusmenetelmät (Cronbachin alpha 0.84). Muuttuja piti sisällään kuusi väittämää.

Lineaarisen regressioanalyysin avulla testattiin mallia, jossa ensin pelkkä opettajan yrittäjämäisyys selitti yrittäjyydessä käytettäviä opetusmenetelmiä ja sen jälkeen mallia, jossa sekä opettajan yrittäjämäisyys sekä koettu yritysysteistyön helppous selittivät yhdessä yrittäjyydessä käytettäviä opetusmenetelmiä. Ensimmäisessä mallissa opettajan yrittäjämäisyydellä oli tilastollisesti merkitsevä vaikutus ($\beta=0.37^{***}$) yrittäjyydessä käytettävien opetusmenetelmien käyttöön. Malli selitti 13 % opetusmenetelmien vaihtelusta. Kun toiseen malliin lisättiin yritysysteistyön helppous, yrittäjämäisyyden tilastollinen merkitsevyys hävisi. Toinen malli selitti 40 % opetusmenetelmien käytön vaihtelusta. Koska tarkempi analyysi osoitti, että opettajan yrittäjämäisyys vaikutti tilastollisesti erittäin merkitsevästi koettuun yritysysteistyön helppouteen, viittasi se muuttujien välillä oleviin epäsuoriin vaikutussuhteisiin. Tätä testattiin tarkemmin polkuanalyysin avulla.

Polkumallin avulla testattiin mallia, jossa yritysysteistyön helppous toimi mallissa mediaattorina. Tämä tarkoittaa sitä, että opettajan oman yrittäjämäisyyden vaikutus välittyy koetun yritysysteistyön helppouden kautta käytettävien opetusmenetelmien käyttöön. Mallin arvot ovat hyvät (Chi-square 2.249, $p=0.134$; NFI 0.99; CFI 0.99; RMSEA=0.042). Taulukossa 1 on kuvattu mallin estimaatit ja merkitsevyydet. Opettajan oma yrittäjämäisyys vaikuttaa tilastollisesti erittäin merkitsevästi koettuun yritysysteistyön helppouteen, joka vuorostaan vaikuttaa yrittäjyyden opetusmenetelmien käyttöön. Opettajan

yrittäjämäisyydellä ei ole suoraa vaikutusta yrittäjyyden opetusmenetelmien käyttöön, vaan vaikutus on epäsuora (epäsuora vaikutus $\beta=0.33$).

Tutkitut yhteydet		Estimate	S.E.	C.R.	P
Yritysyhteistyön helppous	← Opettajan yrittäjämäisyys	,735	,046	16,097	***
Yrittäjyyden opetusmenetelmät	← Yritysyhteistyön helppous	,651	,030	21,898	***

Koko malli selittää yrittäjyyden opetusmenetelmien käytön vaihtelusta 40 % ja yritysyhteistyön helppouden vaihtelusta 27 %.

Tutkimuksen mukaan opettajan kokemus yritysyhteistyön helppous ja se, että opettaja aktiivisesti lisää yrityskontaktiensa määrää, toimii keskeisessä roolissa yrittäjyyden opetusmenetelmien käytössä. On mielenkiintoista, että pelkkä oma yrittäjämäisyys ja yrittäjämäinen ajattelutapa ei yksistään riitä monipuolistamaan yrittäjyydessä käytettäviä opetusmenetelmiä, vaan siihen tarvitaan kokemusta yritysyhteistyön helppoudesta. Ammattikorkeakoulussa on tärkeää rakentaa siltoja yritys-elämän ja korkeakoulun välille, joissa opettajien on helppo löytää uusia kontakteja. Yritysyhteistyö auttaa opettajaa monipuolistamaan käyttämiään yrittäjyyteen liittyviä opetusmenetelmiä.

Keywords: ammattikorkeakoulu, yrittäjyysmittaristo, yrittäjämäisyys, yritysyhteistyö

14. Yhteisopettajuus yrittäjyyttä edistämässä

Marja-Liisa Kaakko & Kaija Arhio

Centria ammattikorkeakoulu, marja-liisa.kaakko_(at)_centria.fi &
kaija.arhio_(at)_centria.fi

Yhteisopettajuus on noussut erääksi innovatiivisten ja autenttisten oppimisympäristöjen luomisen avaintemaksi. Tänä päivänä oppiminen on yhä enemmän yhteisöllistä toimintaa, mikä haastaa pyrkimään myös opetuksessa yksintyöskentelystä yhteisopettajuuteen. Tällä esityksellä haluamme tuoda esille yhteisopettajuuden mahdollisuudet yrittäjyyden edistämisessä. Tuomme esille kaksi käytännön toteutusta, joissa yhteisopettajuuden kautta on edistetty yrittäjämäisiä työskentelytapoja sekä opettajien että opiskelijoiden näkökulmasta.

Yhteisopettajuus on kahden tai useamman opettajan yhdessä toteuttamaa opetusta siten, että suunnittelu, toteutus ja arviointi tehdään yhdessä. Käsitteinä samanaikaisopetus ja yhteisopettajuus ovat lähellä toisiaan, mutta yhteisopettajuus voidaan nähdä ”syvemmän tason” yhteistyönä, yhdessä, ei vain rinnakkain, tekemisenä. Haluamme näillä esimerkeillä tuoda yhteisopettajuuden tarjoamat mahdollisuudet esille myös yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta.

Yhteisopettajuus on tiimityötä, vaatii luovia, joustavia ratkaisuja käytännön tilanteissa, tuo uusia näkökulmia totuttuun tapaan toimia ja mielestämme nämä tavat edistävät yrittäjämäistä asennetta opettajan työhön. Opiskelijan näkökulmasta opintojakson toteutus yhteisopettajuutena tuo vahvan tiimityön kokemuksen ja sitouttaa myös opiskelijat tätä kautta yrittämäisempään työskentelyyn.

Esiteltävät toteutukset:

1. Wooden Bridges Workshop, esimerkki KIT-pegagogiikasta
Yhteisopettajuuden case, jossa oli mukana opetus, TKI, asiakas, yritykset, kansainvälinen kumppaniyliopisto - ja tietenkin ryhmä opiskelijoita. KIT-pedagogiikka termiä on käytetty TKI:n ja opetuksen kiinteään yhteistyöhön viitaten. KIT = kehitys, innovaatio ja tutkimus (siis kuten TKI). Tässä korostuu oppimisympäristöjen monimuotoisuus, vertaisoppiminen ja vertaiskehittäminen. Yrittäjämäisesti opettajan rooli on olla ohjaaja ja mahdollistaja.
2. Yrityspelin toteutus verkon välityksellä kansainvälisen yhteistyökorkeakoulun kanssa

Yhteisopettajuuden case, jossa oli mukana saksalainen yhteistyöyliopisto, kahden korkeakoulun opiskelijat ja kaksi opettajaa.

Keywords: tiimityö, yhteisopettajuus, yrittäjyyskasvatus,

15. Yhdessä! Kokemuksia Mikkelin toisen asteen projektiviikoilta

Maisa Kantanen

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Pienyrityskeskus,
mais.kantanen_(at)_xamk.fi

Tässä paperissa esitellään Mikkelin toisen asteen projektiviikkoa ja osallistujien palautetta projektiviikosta, sen eri kursseista ja toimintamalleista. Mikkelissä projektiviikko toteutettiin ensimmäistä kertaa huhtikuussa 2017 Mikkelin lukiodien (Mikkelin lukio ja Ristiinan lukio) sekä Etelä-Savon ammattiopiston opiskelijoille. Osallistujia oli yli 650 oppilaista ja opettajaa. Yhteensä viikon aikana toteutettiin 25 kurssia, joita olivat järjestämässä useat eri yhteistyötahot aina Maanpuolustusyhdistyksestä Valokuvakeskukseen ja Sydänyhdistyksestä eri hankkeisiin. Kaakkois - Suomen avoin ammattikorkeakoulu järjesti useita suosittuja kursseja, joihin osallistui satoja opiskelijoita.

Tarve projektiviikolle on tullut lukion uuden opetussuunnitelman myötä ja Mikkelissäkin haluttiin kokeilla jotain uutta tapaa toteuttaa sen vaatimuksia ja Opetushallituksen antamia uusia Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivoja. Projektiviikon järjestivät Mikkelin kaupungin sivistystoimi yhteistyössä YES lukiot työelämään hankkeen kanssa. Hankkeessa mukana olevat lukiot lähtevät aktiivisesti luomaan omia yhteistyöverkostoja työelämään ja kokeilemaan toimintamalleja, joissa nuorille luodaan mahdollisuuksia oppia ilmiöpohjaisesti aitojen yhteistyökumppaneiden kanssa. Hankkeen toimenpiteet tukevat lukiolaisten työelämä- ja yrittäjyystietoutta sekä kontakteja työelämään. Samat tavoitteet sopivat hyvin myös projektiviikolle.

Projektiviikosta kerättiin palautetta heti viikon jälkeen Webropol-kyselyllä, jonka toteutti Mikkelin kaupunki. Vastaajia oli lähes 380. Lisäksi palautetta kerättiin myös suullisesti. Tässä paperissa esitellään saatua palautetta keskittyen erityisesti opiskelijoilta tulleeseen palautteeseen sekä opettajien ja opiskelijoiden antaman palautteen eroihin.

Palaute projektiviikosta oli pääasiassa positiivista. Asteikolla 1-4 (1 huono 4 hyvä) projektiviikko sai arvosana 3,29. Omaan kurssiin suhtauduttiin jopa positiivisemmin, siinä arvosanaksi tuli 3,32. Vastaajista lähes 77 % toivoisi, että projektiviikko järjestettäisiin myös tulevaisuudessa. Määrällistä arviointia kiinnostavammaksi nousivat kuitenkin sanalliset palautteet, jota sekä opiskelijat että opettajat antoivat paljon. Palautteiden pohjalta nousevat hyvin esille toiveet erilaisista oppimismenetelmistä ja -tavoista, jotka ovat eri opiskelijoilla ristiriitaisiakin keskenään toisten toivoessa enemmän perinteistä luento-opetusta ja toisten kehussa täysin perinteisestä mallia. Kurssit olivat keskenään hyvin

erilaisia sekä toteutustavoiltaan että muodoiltaan, joten palautetta pyritään avaamaan myös kurssikohtaisesti silloin kun sen koen tarkoituksenmukaiseksi.

Keywords: lukiokoulutus, opetusmenetelmät, opetussuunnitelma, opetussuunnitelmaudistus, toinen aste, yrittäjyyskasvatus

16. Oppilaitos yritys yhteistyön haasteita ja mahdollisuuksia – SHAKE innovaatiokokeilujen uusi malli

Maisa Kantanen

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Pienyrityskeskus,
mais.kantanen_(at)_xamk.fi

Tässä paperissa esitellään yritysten edustajien ajatuksia yhteistyöstä oppilaitosten kanssa ja siinä ilmenneitä haasteita ja mahdollisuuksia. Syksyllä 2016 SHAKE innovaatiokokeilujen uusi malli hankkeessa toteutetun kyselyn mukaan yritysten edustajien suhtautuminen oppilaitos-yritys yhteistyöhön oli kriittisempää kuin alueen opettajilla tai opiskelijoilla. Oppilaitoksilla tässä tarkoitetaan ammatillisen toisen asteen ja korkea-asteen oppilaitoksia.

Oppilaitosten ja yritysten välinen yhteistyö koetaan merkitykselliseksi ja tärkeäksi asiaksi kaikkialla ja se korostuu myös Opetushallituksen uusissa Yrittäjyyskasvatuksen linjauksissa. Myös oppilaitosten ja alueiden omat strategiat pohjaavat vahvasti tähän periaatteeseen. Käytännön toiminnassa haasteita tulee kuitenkin ilmi säännöllisen epäsäännöllisesti. Tässä paperissa on tarkoitus esitellä yritys elämän edustajien esiin tuomia haasteita ja mahdollisuuksia yhteistyön kehittämiseen.

SHAKE innovaatiokokeilujen uusi malli hanke toteutti syksyllä 2016 kyselyn alueen innovaatioympäristön piirteistä, johon vastasi 112 yritys elämän edustajaa Etelä-Savon alueelta, pääasiassa Mikkelin seudulta. Kyselyn toteutti Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, joka on yksi hankkeen osatoteuttajista. Hankkeessa järjestettiin helmikuussa 2017 Innosessio, jossa pohdittiin ihanteellista oppilaitos-yritys yhteistyötä. Myös tässä työpajassa esiin tulleita ajatuksia tuodaan esiin tässä paperissa.

Yritysten edustajat suhtautuivat oppilaitos yhteistyöhön kriittisemmin kuin opettajat tai opiskelijat. Ehdoton enemmistö yrityksistä koki yhteistyön paikallisten oppilaitosten kanssa hyödyttävän yritystoimintaansa. Kuitenkin erityisesti yrittäjät kokivat, ettei yhteistyö oppilaitosten kanssa ole riittävää ja ettei paikallisessa opetuksessa ole riittävästi työelämäyhteyksiä. Yritysten edustajat myös kokivat, etteivät paikalliset oppilaitokset hyödynnä riittävästi työelämältä saatua palautetta opetuksessaan. Yritykset myös kokivat, että heidän tulisi pystyä nykyistä enemmän vaikuttamaan oppilaitosten kehittämiseen. Oppilaitosten kannalta on merkityksellistä avata asiaa enemmän ja pohtia sitä, miksi yritysten suhtautuminen on kriittisempää kuin oppilaitosten edustajien.

Keywords: alueyhteistyö, korkea-aste, oppilaitosyhteistyö, työelämäyhteistyö, toinen aste, yrittäjyyskasvatus,

17. Entrepreneurial Learning affected by the level of formality of company visits

Kaarina Sommarström

Lappeenranta University of Technology (LUT),
kati.sommarstrom_(at)_gmail.com

Awareness of work life in conjunction with entrepreneurial learning are one of the stress areas in the basic education. This study is a part of the larger qualitative research which looks at interaction between school classes and companies from four perspectives: entrepreneurial learning goals, time horizon of company visits, level of formality of company visits and teachers' role. The purpose of this study is reveal entrepreneurial learning seen from the viewpoint of the formality of company visits. The formality of company visits is dealt with three aspects: entrepreneurship education planning, utilisation of emerging opportunities and arrangement of the implementation.

The level of formality of the company visit refers to the need to control and organise the interaction duties as they beforehand have been taught. At the same time with the need of the high level of formality with careful planning and traditional teaching the literature highlights the low level of formality to give the freedom for students to create learning situations by themselves and learn by means of their experiences. A challenge is between the levels when the teacher and the students should be able to diverge from the beforehand planned duties and stick with emerging opportunities. The question remains which level of formality should fit best for achieving the best learning objectives.

The data has been collected by means of interviews in 2014-2015. The interviews are made in different parts of Finland. The informants consist of teachers, head teachers and study advisors, totally 35 persons. The interviews proceeded as semi structured, the main question frame was made before the interviews, but the informants had a possibility to tell with own words the ways of possibilities, obstacles and other aspects regarding company visits. In addition, the informants told about other kind of visits; to science centers, museums and institutions that meet the learning objectives.

There are differences between the classes in the practical terms regarding the level of formality. Some of the informants have the opinion that the students form their course and the students learn by doing. The teachers encourage the students either to take contact with companies for visiting them or start their own business for running one year. The level of formality is low and it seems like some of the informants were pleased with the arrangements. On the contrary, there are

teachers having ideas of selecting a suitable company and preparing company visits and even more; the classes deepen the relationship and the interaction to last a few years with planned cooperation. During the period, the students may visit the same company several times and doing projects or exercises together with the partner company.

Keywords: arrangement of implementation, company visit, company visits, education planning, entrepreneurial learning, level of formality of,

18. Yhteinen yrityskehittämö luo uutta yrittäjyyden koulutuskulttuuria Satakunnassa

Pia Marjanen & Petri Martikkala

Satakunnan ammattikorkeakoulu, pia.marjanen_(at)_samk.fi & petri.martikkala_(at)_samk.fi

ALL IN - Satakunnan yhteinen yrityskehittämö koostuu viiden oppilaitoksen yrittäjyysopetuksen toimijoista. Nimensä mukaisesti ALL IN -yrityskehittämön kehittämisessä mukana olevat oppilaitokset tuovat mukanaan vahvinta osaamistaan. Yhteistyön kulmakivenä on Satakunnan ammattikorkeakoulun yrityskehittämö - ja mentorointimalli. Diakonia - ammattikorkeakoululla on osaamista yhteiskunnallisen yrittäjyyden saralta ja Turun kauppakorkeakoululla vahvaa yrittäjyyskasvatuksen tutkimusta. Monialaiset ammatilliset oppilaitokset, Sataedu ja WinNova tuovat yhteistyöhön omat kokemuksensa ja toimintamallinsa.

Suomi tarvitsee tekijöitä yrittäjämäisellä asenteella. Ihmisiä, jotka perustavat yrityksiä ja työllistävät kaltaisiaan yritteliäitä ihmisiä. Suomalainen koulutusjärjestelmä on vastannut tarpeeseen ja kouluissa annetaan yrittäjyyskasvatusta: nykyään kaikilla kouluasteilla opintoihin sisältyy jonkin verran yrittäjyysopintoja. Yrittäjyyskasvatuksen sisälle tulee rakentaa polku, joka kulkee peruskoulusta korkeakouluopintojen loppuun. Tämä mahdollistaisi sen, että yrittäjyys näyttäytyisi potentiaalisena uravaihtoehtona alusta alkaen. Aivan kuten peruskoululainen, joka haluaa lääkäriksi tai palomieheksi, voi nähdä oman koulutuksensa tai harrastuneisuutensa kautta hankitun osaamisen toteutuvan omana yritystoimintana.

Oppilaitosten yrittäjyyskasvatus on vieläkin liian usein toimialariippuvaista, yrittäjyys nähdään suppeasti liiketalouteen liittyvänä ilmiönä. Opiskelijalla on oikeus tasalaatuisen yrittäjyysopetukseen, jonka keskiössä on yrittäjämäinen ajattelutapa eikä niinkään ammatillinen kompetenssi. Yrittäjyyttä opetetaan eri oppilaitoksissa eri tavoin. Osa yrittäjyysopinnoista on pakollisia ja osa vapaavalintaisia opintoja. Opiskelijan valinnat tukevat yleensä hänen omaa yrittäjyyttään, mutta tämä ei aina ole aivan yksiselitteinen asia.

Yhteisessä yrityskehittämössä olemme muokanneet pakollisten yrittäjyysopintojen sisältöjä siten, että se mahdollistaa joustavasti coachaamisen, mentoroinnin ja henkilökohtaisen otteen opiskelijoista, jotka ovat "tosissaan yrittäjyyden kanssa". Olemme luoneet useita uusia toimintamalleja. Yrittäjämäistä asennetta vahvistavat muun muassa ALL IN -Iltikset, joissa yrittäjät kertovat voimaannuttavia tarinoitaan. Iltikset järjestetään kerran kuussa

tapahtumapaikkaa vaihdellen. Yrittäjämäistä toimintaa puolestaan vahvistavat ALL IN -Yrittäjyyspopupit, joissa opiskelijat esittelevät ja myyvät omia tuotteitaan oikeille asiakkaille. Popup järjestetään kerran vuodessa avointen ovien periaatteella. Kaikki yrittäjyyttä edistävät yhteistyötahot pääsevät mukaan. Mukana ovat itseoikeutetusti yrityskiihdyttämöyritykset ja toisen asteen NY-yrittäjät. Tapahtuman oleellinen kohderyhmä on myös ammatillisen osaamisen kautta mukaan tulevat opiskelijat, jotka eivät ole alun perin ajatelleet tekemisen sisältöjään yritystoiminnan lähtökohdista. He ovat opettajiensa avustuksella saaneet pohtia, mitä yrittäjyys juuri heidän toimialallaan voisi olla. Popupissa on myös mahdollista saada ”teknistä” yritysneuvontaa esimerkiksi yritysmuotojen valintaan tai rahoitukseen liittyen. ALL IN Pitch -yritysideakisat luovat opiskelijoille mahdollisuuden kertoa yritysideastaan yleisön edessä. Samalla voi verrata omaa ideaansa muiden ideoihin ja saada palautetta omasta esiintymisestäään. Innovaatioleiri on tapa oppia innovointiprosessi yritystoimeksiannon toteuttamisen avulla. Konkreettisen tekemisen kautta projektin aikajänne, ryhmäytyminen, esiintyminen ja toimeksiannon laadukas toteuttaminen tuovat teoriaopinnot käytäntöön.

Yhteisen yrityskiihdyttämön toiminnan taustalla on vahva organisaatorajat ylittävä mentoriverkosto. Kahdenkeskeiset keskustelut opiskelijan kanssa, yhteisopettajuus ja parimentorointi ovat toiminnan keskiössä. Yhteisen yrityskiihdyttämön tuomia etuja ovat:

1. OPISKELIJALLE; uskallus, verkostoituminen, osaamisen vahvistuminen, omien vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen, epävarmuuden sieto
2. ORGANISAATIOLLE; yrittäjyys, yrittäjämäinen toimintatapa, yrittäjyyspedagogiikka ja yhteisopettajuus, valmennus, keskeyttämisten ehkäisy
3. YHTEISKUNNALLE; yrittäjyyden aktivointi, uutta yritystoimintaa, osaavia yrittäjiä

ALL IN yrityskiihdyttämön, samoin myös Satakunnan ammattikorkeakoulun yrittäjyysopetus, pohjautuu Saras Saraswathyn luomaan toiminnallisen yrittäjyyden malliin. Perinteiseen yrittäjyysopetukseen verrattuna tämä yhteinen toimintatapa näyttäytyy polkuna, jolloin opiskelijan on helpompi ymmärtää opiskelija ymmärtää kiihdyttämön muodostavan kokonaisuuden, jossa alusta alkaen noudatetaan samaa yrittäjyyspedagogiikkaa.

Keywords: mentorointi, osaamisen kehittäminen, toimintakulttuuri, yhteisopettajuus, yrittäjyyden oppimisympäristöt, verkosto

19. Yrtti-arviointi: Yrittäjyys ja innovaatiotoiminta ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa – Hanke-esittely

Johanna Kolhinen & Juha Vettenniemi

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, johanna.kolhinen_(at)_karvi.fi & juha.vettenniemi_(at)_karvi.fi

Suomessa yrittäjyyskasvatus kattaa kaikki koulutusasteet ja koulutuksen järjestäjien rooli osana innovaatiojärjestelmää on yhteisesti tunnustettu ja tunnustettu ilmiö. Nuorten asenteet yrittäjyyttä kohtaan ja työskentelyyn pienissä ja keskisuurissa yrityksissä (pk-yrityksissä) ovat kehittyneet tilastojen valossa myönteisesti. Koulutuksen arviointisuunnitelmassa (hyväksytty Opetus- ja kulttuuriministeriössä 2.3.2016) todetaan, että Karvi käynnistää arvioinnin, joka aiheena on yrittäjyys ja innovaatiotoiminta korkeakouluissa (sekä yliopistot että ammattikorkeakoulut) ja ammatillisessa koulutuksessa. Myös Suomen Yrittäjät ry on toiminut aloitteellisena osapuolena hankkeen käynnistämisessä esittäessään arvioinnin toteuttamista vuonna 2014.

Suomen Yrittäjien mukaan yrittäjyyden teema-arvioinnilla voitaisiin vaikuttaa oppilaitosten ja korkeakoulujen yrittäjyysresurssien oikeanlaiseen suuntaamiseen, hyvien ja kestävien käytänteiden tunnistamiseen sekä voitaisiin tuottaa suosituksia yrittäjyystoiminnan kehittämiseen kaikilla koulutusjärjestelmän tasoilla.

Yrtti-hanke tuottaa tietoa yrittäjyyttä ja innovaatiotoimintaa toimintakulttuurin tasolla edistävistä ja estävistä tekijöistä ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa. Hanke tuottaa tiedon lisäksi keskustelumahdollisuuksia yhteisen ymmärryksen lisäämiseksi ja vuorovaikutuksen parantamiseksi eri toimijatasojen ja toimijoiden välillä. Lähtökohtana on tehdä näkyväksi opiskelijoiden ja yrittäjien näkökulmaa ja arvioida koulutusjärjestelmän nykytilaa heidän kokemuksistaan käsin.

Tiedontuotannon näkökulmasta olennaista on arvioitavan kohteen ymmärtäminen tai selittäminen. Kehittävän arvioinnin tavoitteet näkyvät pyrkimyksenä tuottaa hankkeessa tietoa, jolla toimintaa voidaan parantaa. Muilla sanoin arviointia voitaisiin luonnehtia formatiiviseksi, toiminnan aikana tapahtuvaksi arvioinniksi tai toisaalta suhteelliseksi arvioinniksi, joka ottaa huomioon eri näkökulmat ja suhteuttaa niitä toisiinsa (Jakku-Sihvonen & Heinonen 2001). Kehittävän arvioinnin periaatteet näkyvät arvioinnin metodeissa eli monimenetelmäisyydessä ja vuorovaikutteisyydessä, kontekstisensitiivisyydessä sekä sidosryhmien aktivoinnissa ja osallistamisessa (Atjonen 2014; 2015).

Yrittäjyys ja innovaatiotoimintojen arviointi ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa (Yrtti-hanke) perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2017 julkistamiin koulutuksen yrittäjyyslinjausten sisältämiin toiminnan kehittämisen kysymyksiin ja määritelmiin yrittäjyydestä, yrittäjämäisyydestä ja toimintakulttuurista. Hankkeessa otetaan huomioon korkeakoulujen ja koulutuksen järjestäjien toiminnan kokonaisuus, koulutuksesta aina tutkimukseen, TKI-toimintaan ja yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen ja vaikuttavuuteen. Arviointi toteutetaan moninäkökulmaisesti, useita eri aineistoja hyödyntäen. Arvioinnin aikana kerätään tietoa kyselyin ja haastatteluin, työpajoin sekä olemassa oleviin aineistoihin perehtyen. Arviointi toteutetaan vuosien 2017–2018 aikana kolmessa vaiheessa.

Hanke-esittelyn tarkoituksena on kuvata hankeen kokonaissuunnitelmaa sekä alustavia tuloksia kevään 2017 aikana kerättyjen aineistojen analyysistä. Ensimmäisen vaiheen tulokset käsittelevät pk-yritysten näkemyksiä korkeakoulujen kanssa tehtävästä yhteistyöstä, ammatillisten oppilaitosten sekä korkeakoulujen yrittäjyyteen ja innovaatiotoimintaan liittyvistä toimista. Seuraavassa vaiheessa edetään opiskelijakyselyiden avulla yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan parissa tapahtuvaan oppimiseen.

Keywords: ammatillinen koulutus, innovaatiotoiminta, kehittäminen, korkeakoulutus, koulutuksen arviointi, yrittäjyys,

20. NY START UP – ohjelma: Korkeakoulujen yhteinen oppimisolusta monialaiseen yrittäjyyskasvatukseen

Petri Katajarinne

Nuori Yrittäjyys ry, petri.katajarinne_(at)_nuoriyrittajyys.fi

Nuori Yrittäjyys ry

Nuori Yrittäjyys ry vaikuttaa toiminnallaan 7–29-vuotiaiden nuorten yrittäjyystaitoihin ja -asenteeseen, työelämävalmiuksiin, talouslukutaitoihin sekä kykyyn toimia muuttuvassa yhteiskunnassa. Teemme yhteistyötä koulutuksen järjestäjien ja yritysten kanssa. Tarjoamme kaikille oppilaitoksille kaikille kouluasteille valmiita ohjelmia ja oppimisympäristöjä yrittäjyyskasvatukseen. Tavoitteena on vaikuttaa Suomen tulevaisuuteen ja menestykseen vaikuttamalla nuoriin.

Mikä on NY Start Up -ohjelma?

NY Start Up on 10 opintopisteen laajuinen opinto-ohjelma, jossa korkea-asteen opiskelijat luovat oman liikeidean ja kokeilevat sitä käytännössä lukuvuoden ajan. Tätä varten he perustavat oman monialaisen NY Start Up -yrityksen, joka toimii ideoiden testilaboratoriona, mahdollistaa omien taitojen soveltamisen käytäntöön ja antaa osallistujille käsityksen siitä, millaista on työskennellä omassa yrityksessä. NY-yritys toimii oikeilla markkinoilla oikealla rahalla. Ohjelman jälkeen opiskelijoilla on matala kynnys jatkaa yritystoimintaa. NY Start Up - ohjelman läpikäyneistä jopa 20 % perustaa oman yrityksen heti ohjelman jälkeen.

Ohjelma on osa Nuori Yrittäjyys ry:n eurooppalaisen kattojärjestön, Junior Achievement European, ohjelmatarjontaa ja se on käytössä 13 maassa. Suomessa se on käytössä jo 18 korkeakoulussa ja siihen otti lukuvuonna 2016 - 17 yli neljäsataa nuorta. Lukuvuonna 2017 - 18 mukana tulee olemaan jo 24 korkeakoulua ja noin tuhat nuorta.

Ohjelman käyttöönotto on tehty korkeakouluille helposti käyttöönotettavaksi osaksi jo olemassa olevia yrittäjyys- ja työelämäopintoja. Se sopii mainiosti opiskelijoiden ensimmäiseksi innostavaksi ja motivoivaksi kokemukseksi yrittäjyydestä osana korkeakoulun omaa yrittäjyys- ja työelämätaitoja tukevaa polkua. Ohjelma sopii hyvin yhdistämään eri koulutusaloja ja korkeakouluja monialaisuutta tukevassa oppimisympäristössä. Nuori Yrittäjyys ry tarjoaa opettajille ja opiskelijoille tukea lukuvuoden aikana valmennuksen, kilpailujen ja tapahtumien kautta. Opiskelijoilla on käytössään kattava tukimateriaali ja

toimiva oppimisolusta. Opettajille on vastaavasti tukimateriaali ohjelman läpiviemiseen aina oppimisolustasta valmiisiin opetusmateriaaleihin. Opettajan ei tarvitse olla yrittäjyyden asiantuntija ohjelmassa. Ohjelma sopii hyvin monialaisille opettaja - /valmentajatiimeille. NY Start Up - ohjelma huipentuu valtakunnalliseen Uskalla Yrittää - finaaliin, jossa valitaan Suomen parhaat NY Start Up - yritykset sekä Suomen edustaja JA Europe Enterprise Challenge - kilpailuun.

Lisätietoja ja rekisteröityminen ohjelmaan: <http://www.nystartup.fi>

Keywords: korkeakouluopiskelijat, Nuori Yrittäjyys ry, NY Start Up –ohjelma, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyyspedagogiikka,

21. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä syventävät yrittäjyysyhteistyötään
Reija Häkkinen, Päivi Patja & Niina Helin

Jyväskylän yliopisto, reija.a.hakkinen_(at)_jyu.fi, paivi.m.patja_(at)_jyu.fi & Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, niina.helin_(at)_jao.fi

Case-esittelyssä keskitytään kuvaamaan Jyväskylän yliopiston, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymän keskinäisen yhteistyön syvenemistä yrittäjyyden edistämisen osalta EduFutura -osaamiskeskittymän puitteissa. Esittely on jatkotarina siitä, mitä kyseisten oppilaitosten käynnistämän Yrittäjyys yhdistää -hankkeen päättymisen jälkeen on tapahtunut; mitä toimenpiteitä on toteutettu, mitä yhteistyön aikana on opittu, ja millaisia haasteita yhteistyön saralla on parhaillaan hahmotettavissa.

Keski-Suomen liiton rahoittama Yrittäjyys yhdistää –hanke (1.2.2016 - 31.10.2016) käynnisti valtakunnallisestikin ainutlaatuisen, toiselta asteelta korkea-asteelle ulottuvan yhteistyön Jyväskylän yliopiston, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymän kesken yrittäjyyden edistämisen saralla tehtävän työn osalta. Hankkeen alkuvaiheessa laadittiin yhteistyöoppilaitosten toimintaa ja tilannetta kartoittava Yrittäjyyskoulutuksen nykytila-analyysi, sekä luotiin uusia yhteistyömuotoja ja -kurseja, joita on sittemmin vakiinnutettu osaksi oppilaitosten perustoimintaa. Hankkeen myötä myös avattiin yhteistyöoppilaitoksille oppilaitoksissa jo olemassa olevaa kurssitarjontaa ja muuta toimintaa. Oppilaitosten välisen yhteistyön syvyyttä kuvaa se, että sekä toisen asteen, että korkea-asteen opiskelijat voivat nykyisin valita samoja kurseja.

Uusien yhteistyömuotojen ja –kurssien ohella Yrittäjyys yhdistää –hanke samalla edisti yrittäjyydestä kiinnostuneiden opiskelijoiden ja opettajien verkostoitumista oppilaitosten ja koulutusalojen välillä. Hankkeen vaikutukset näkyvätkin opiskelijoille kattavampana yrittäjyystarjontana omassa oppilaitoksessa, mutta samalla myös opintojen päätyttyä opiskelijoiden vahvistuneina yrittäjyys - ja työelämävalmiuksina, parempana työllistymisenä ja yritysten perustamisena.

Yrittäjyys yhdistää - hankkeen vakuuttavien tulosten myötä yrittäjyyden edistäminen nostettiin yhteistyöoppilaitosten vuoden 2016 keväällä muodostaman EduFutura - osaamiskeskittymän yhdeksi kansalliseksi kärkiteemaksi. Osaamiskeskittymä EduFutura Jyväskylän tarkoituksena on muodostaa tunnustetuilla kärkialoilla Jyväskylään Suomen merkittävien oppimisen, tutkimuksen, kehittämisen sekä kokeilujen ja soveltamisen osaamiskeskittymä. Kansainvälisesti merkittäviksi kärkialoiksi on määritelty

oppimisen uudistaminen, terveys, kuntoutus, hyvinvointi ja liikunta sekä koulutusvienti. Kansallisesti merkittäviksi kärkialoiksi määriteltiin Suomalainen Musiikkikampus, yrittäjyyden edistäminen, sovellettu kyberturvallisuus ja biotalous.

EduFuturan puitteissa alueen yhteistyöoppilaitokset ovat edelleen syventäneet yrittäjyyden edistämiseen liittyvää yhteistyötään. Tämä on toteutunut käytännössä mm. EduFuturan Nopeat startit - haastekisan puitteissa kehitettyjen uusien koulutuspilottien muodossa. Tavoitteena on, että pilottikoulutukset tulisivat osaksi yhteistyöoppilaitosten vakiintunutta yrittäjyysopetustarjontaa. EduFuturan yrittäjyystyöryhmän eräänä keskeisenä tehtävänä on myös ollut vuonna 2014 laaditun yhteistyöoppilaitosten yhteisen yrittäjyysstrategian päivittäminen. Parhailtaan loppusuoralla oleva päivittämistyö on pitänyt sisällään mm. yrittäjyyden edistämistä koskevien toimenpiteiden sekä niitä koskevien mittareiden laadinnan.

Alueen yhteistyöoppilaitosten välinen yhteistyö yrittäjyyden edistämisen osalta on nyt vaiheessa, jossa suunnitellaan oppilaitoskampuksista erillistä toimintaympäristöä, yhteistä yrittäjyystilaa, joka tarjoaisi rennossa ympäristössä tukea, koulutusta ja kannustusta yrittäjyyden eri vaiheisiin. Kyseisen yrittäjyystilan avulla on tarkoitus edistää yhteistoiminnallista, toimijalähtöistä kulttuuria, jossa on mahdollista ylittää perinteiset oppilaitoskulttuurin asettamat toiminnan ehdot. Yhteistyöoppilaitosten opiskelijoiden ohella uusi yrittäjyystila tulee palvelemaan myös ao. oppilaitosten henkilöstöä. Uuteen, yhteiseen yrittäjyystilaan liittyvät myös parhailtaan käynnissä olevat suunnitelmat yhtiöittää kyseiseen tilaan tulevat toiminnot. Yhteistyöoppilaitosten ohella uuden yhtiön osakkaaksi tulee tämän hetken tietojen mukaan myös Jyväskylän kaupunki.

Tulemme varsinaisessa case-esittelyssä avaamaan tarkemmin yllä esiteltyä, EduFutura-osaamiskeskittymään kiinnittyvää yrittäjyysyhteistyötä ja sen edistymistä. Samalla avaamme siihen liittyviä oppimisen paikkoja ja eteen tulleita haasteita mahdollisine ratkaisuehdotuksineen.

Keywords: EduFutura - osaamiskeskittymä, oppilaitosyhteistyö, yhtiöittäminen, yrittäjyystila

22. Vuorovaikutus omistajanvaihdosten innovaatioalustalla 6Aika:

Hyvinvointiyritykset kiertoon -hankkeessa

Sirkka-Liisa Kolehmainen, Mika Paldanius & Ulla Vehkaperä

Metropolia ammattikorkeakoulu, sirkka-liisa.kolehmainen_(at)_metropolia.fi,
Oulun ammattikorkeakoulu, mikapald_(at)_oamk.fi & Metropolia
ammattikorkeakoulu ulla.vehkaperä_(at)_metropolia.fi

Tämän esityksen tarkoituksena on kertoa lokakuussa 2016 alkaneessa, 6Aika: Hyvinvointialan yritykset kiertoon - EAKR-hankkeessa (HYKI) käynnistetystä vuorovaikutuksesta ympäröivän elinkeinoelämän kanssa. HYKI-hankkeen tavoitteena on rakentaa innovaatioalusta, joka tuottaa hyvinvointiyritysten kehittämisen ja omistajanvaihdosten kautta uutta yrittäjyyttä, osaamista ja työllisyyttä metropolialueella ja Oulun seudulla.

Hankkeessa luodaan toimivat tukirakenteet pienten hyvinvointiyritysten kehittämiseen ja omistajanvaihdoksiin tekemällä omistajanvaihdoksen kautta syntyvästä yrittäjyydestä tunnettu ja haluttu uravaihtoehto. Hankkeessa on tarkoitus kehittää 100 omistajanvaihdoksen edessä olevaa hyvinvointiyritystä. Hankkeeseen osallistuu noin 500 opiskelijaa. Hankkeen aikana syntyy omistajanvaihdoksia ja opiskelijoita työllistyy ov-yrityksiin.

Hankkeessa sovelletaan Van Teeffelenin (2010, 20-23) sekä myöhemmin Varamäki ym. (2012, 39-40) ja Tall (2014, 40) yrityskauppaprosessin kuvauksia, joita on käytetty myös HYRRÄT - hankkeen hyvinvointialan omistajanvaihdosprojektissa (Kolehmainen 2015). Omistajanvaihdos nähdään yrityskauppaprosessina, jossa on todettavissa vaiheet ennen kauppaa, yrityskaupan teon aikana sekä kaupanteon jälkeen. Myyjän ja ostajan lisäksi omistajanvaihdosprosessiin voi liittyä monenlaisia toimijoita.

Hankkeessa hyödynnetään oppilaitosten toimintaa ja niissä kehitteillä olevia yrittäjyyskasvatuksen toimintamalleja ja syntyneitä verkostoja, esimerkiksi Laurean LivingLab ja LaureaStartUp sekä Metropolian Hyrrät, Turbiini ja MINNO®-projektit ja Haaga-Helian kokonaisvaltaisen ohjauksen malli ja Innostuksen ja riskinoton -pedagogiikka sekä Oulun alueella toimivia Business Kitcheniä, Yrityshautomoa ja LABeja.

Hankkeessa selvitetään mm. seuraavia kysymyksiä: miten saadaan rakennettua toimiva verkosto hyvinvointiyritysten omistajanvaihdosten tueksi? Millaisten toimijoiden tuki on tarpeen? Millaisia tukimuotoja tarvitaan? Miten toimijoiden välinen vuorovaikutus saadaan toimimaan?

Metropolialueen ja Oulun seudun kehittämishankkeen aineistona ovat hanketoimijat ja verkostokumppanuudet sekä vuorovaikutteinen toiminta omistajanvaihdosten edistämiseksi. Kehittämistyötä tekevät potentiaaliset jatkajat ja monialaiset opiskelijaryhmät yhdessä yrittäjien kanssa vastaten moninaisten ja monikulttuuristen kaupunkilaisten tarpeisiin sekä hyödyntäen palvelumuotoilua ja teknologiaa.

Hanke on toteuttanut yhteistyössä kolme omistajanvaihdosiltaa Helsingissä, Vantaalla, Oulussa ja Hyvinkäällä. Niissä on törmäytetty yrityksiä, eri alojen opiskelijoita, luopujia ja jatkajia sekä omistajanvaihdoksia tukevia tahoja, kuten järjestöjä, rahoittajan ja Finnveran edustajia. Omistajanvaihdosilloissa käsiteltävät teemat olivat: megatrendit, tulevaisuuden haasteet ja bisneksen jatkuminen, luopumisen ja jatkamisen tuskat, miten arvotan yrityksen ja yrityksen kehittäminen myyntikuntoon.

Metropolia ammattikorkeakoulun innovaatioprojektioinnoina hyvinvointialan opiskelijoita ja ov-yrittäjiä törmäytettiin uusien innovatiivisten palvelujen kehittämiseksi. Vantaalla Laurean ja Haaga-Helian amk:n hanketoimijat toteuttivat omistajanvaihdoskoulutuksen, jossa tiedon lisäämisen lisäksi opiskelijoiden kehittämistöiden avulla kehitettiin omistajanvaihdoksen edessä olevia yrityksiä myyntikuntoon. Kevään aikana hanketoimijat ovat tehneet myös useita yrityskäyntejä ja olleet yhteyksissä yrityskauppoja tekeviin toimijoihin.

Hankkeen projektiryhmä on aloittanut avoimen innovaatioalustan mallintamisen ja hanketoimijat ovat verkostoituneet erilaisissa tapahtumissa potentiaaleihin omistajanvaihdosten tukijoihin. Haaga-Helia amk on toteuttanut kaupunkilaisten palvelumuotoilun työpajat Lapinlahden Lähteellä ja niiden tavoitteena on hahmottaa tulevaisuuden hyvinvointipalvelujen tarvetta.

Vuorovaikutus omistajanvaihdoksia tukevalla innovaatioalustalla on käynnistynyt ja tarkoitus on jatkaa vielä 1½ vuotta hankkeena sekä jatkossa osana ammattikorkeakoulujen normaalia toimintaa. Hankkeen toimintaan on osallistunut 39 yritystä, joista kymmenessä on käynnistynyt myyntikunnostaminen De minimis - sopimuksella. Hanke on solminut vuorovaikutteisen verkostosuhteen yli 20 omistajanvaihdoksia tukevan tahon kanssa. Kaikkiaan noin 100 opiskelijaa on osallistunut hankkeeseen. Hankkeen verkkoalusta löytyy: www.hyvinvointiyritys.com

Hankkeen ohjausryhmä koostuu ammattikorkeakoulujen edustajien lisäksi, Uudenmaan liiton, Suomen yrittäjien omistajanvaihdoshankkeen, Yrittäjänäisten, Hyvinkään yritysvoimalan, Vantaan yrityspalveluiden (6Aika - edustus) sekä hyvinvointiyrittäjien järjestöjen, Fysi ry:n ja Teso ry:n edustajista.

Ammattikorkeakoulujen ja muiden toimijoiden välinen vuorovaikutus on mahdollistanut yhteisten toimintatapojen rakentamisen, asiantuntemuksen hyödyntämisen, päällekkäisen työn välttämisen sekä opiskelijoiden liikkuvuuden korkeakoulujen välillä.

Keywords: hyvinvointiyrittäjyys, innovaatioalusta, omistajanvaihdos, vuorovaikutus

23. Yrittäjyysvalmennusten kehittäminen Entre Etelä-Savo -hankkeen kokemusten perusteella

Petteri Tiljander

TKI-asiantuntija, Pienyrityskeskus/Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu,
petteri.tiljander_(at)_xamk.fi

”Yrittäjyyspolku työelämään - Entre Etelä-Savo hankkeen tavoitteena on perehdyttää Etelä-Savossa asuvia, koulutettuja maahanmuuttajia ja eteläsavolaisia korkeasti koulutettuja yrittäjyyteen ja yrityksen perustamiseen. Yrittäjyysvalmennuksen kautta on tavoitteena antaa kohderyhmälle perusvalmiudet ja tiedot yrittäjäksi ryhtymisestä ja edistää ja vahvistaa heidän mahdollisuuksia työllistyä oman yrityksen perustamisen kautta.” Hankkeen aikana (1.9.2015 – 31.8.2017) toteutetaan useita yrittäjyysvalmennuksia Etelä-Savon alueella. Toteutuksissa on käytetty erilaisia malleja ja niihin on osallistunut noin 100 yrittäjyydestä kiinnostunutta. Maahanmuuttajataustaisia on valmennuksiin osallistunut useita ja heitä sekä heidän tarpeitaan on pyritty erityisesti huomioimaan valmennuksissa. Valmennukset ovat toteutettu siten, että siihen osallistumalla ja liiketoimintasuunnitelman hyväksytysti tekemällä, saa oikeuden starttirahaan.

Esitelmän tarkoituksena on esitellä valmennuksen aikaisten selvitysten ja tutkimusten pohjalta noussutta tietoa, jota voidaan hyödyntää kansallisesti niin kantasuomalaisten kuin maahanmuuttajien yrittäjyysvalmennuksia toteutettaessa. Valmennusten aikana selvisi, että molemmat ryhmät arvostavat samanlaista valmennustapaa, mutta kokevat omat tarpeensa ja ongelmansa aivan erilaisiksi. Nämä tekijät tulisi pystyä yrittäjyysvalmennuksissa huomioimaan, mikäli henkilöiden halutaan aidosti työllistyvän yrittäjäksi.

Hankkeen kuluessa on kerätty aineistoa valmennettavista: Valmennukseen osallistujat haastateltiin valmennuksen alussa heidän tarpeidensa ja suunnitelmiansa selvittämiseksi, valmennettavilta on kerätty erityyppistä palautetta sekä kokemuksia valmennuksen kuluessa, valmennuksen lopuksi valmennettavat antoivat kokonaisuudesta palautteen ja lisäksi henkilökohtaisissa sparrauksissa sekä pienryhmäkeskusteluissa nousi esiin mielenkiintoisia näkökulmia. Näiden selvitysten ja palautteiden pohjalta on runsaasti aineistoa, jota voidaan analysoida sekä määrällisin että laadullisin menetelmin.

Yrittäjyysvalmentajalla tulisi olla runsas monialainen yrittäjyyskokemus sekä laajat teoreettiset tiedot. Hänen pitää pystyä jakamaan omaa elämäänsä sekä kokemuksiaan innostavien, opettavien sekä hauskojen tarinoiden muodossa, jotka hän saumattomasti sitoo osaksi valmennettavia asioita ja esimerkkejä.

Kantasuomalaisten valmennettavien suurimmat haasteet liittyivät oman osaamisen tunnistamiseen ja sen kaupallistamiseen eli yksinkertaisesti he eivät osanneet myydä itseään, lisäksi he halusivat runsaasti tietoa taloudesta ja tarvitsivat rohkaisua yrittäjäksi lähtemiseen. Maahanmuuttajat olivat rohkeampia ryhtymään yrittäjäksi ja heidän ongelmansa liittyivät laajemmin ennakkoluuloihin sekä verkostoitumisen vaikeuksiin. Heidän ongelmansa ja kysymyksensä olivat myös yleisesti spesifisempiä kuin kantasuomalaisten. Tulosten perusteella perinteiselle valmennukselle on tilaus ja verkkokursseja ei pidetä hyvänä tapana oppia yrittäjyyttä. Valmennuksia suunnitellessa tulisi kuitenkin huomioida valmennettavien yksilölliset tarpeet ja huomioida, että valmentajilla on riittävä kokemus käytännön yrittäjyydestä. Valmentajilla tulee olla myös laajat verkostot yrittäjän sidosryhmiin, jotta hän pystyy ohjaamaan valmennettavat oikean tiedon lähteille.

Keywords: hanke, kehittäminen, käytännönosaaminen, maahanmuuttajat, yrittäjyysvalmennus,

24. Kasvua kohti – Kasvuyrittäjäksi kasvaminen yksilöllisenä ja kollektiivisena kokemuksena

Tiina Koskiranta

Tampereen ammattikorkeakoulu, tiina.koskiranta_(at)_tamk.fi

Tulevassa väitöskirjassani tutkin kasvuyrittäjäidentiteetin kehittymistä ammattikorkeakouluopintojen aikana TAMKin Proakatemiolla sekä TAMKin Y-kampuksen monialaisella Growth Makers-opintopolulla (starttaa 2018 syksyllä).

Yrittäjäidentiteetin omaksuminen on prosessi, joka koskettaa yksilöä kokonaisvaltaisesti. Oletukseni on, että 1) kasvuyrittäjän valmiudet eroavat joiltakin osin yrittäjän valmiuksista, 2) kasvuyrittäjän valmiuksia ja identiteettiä on mahdollista oppia syklisen oppimisprosessin avulla, 3) kollektiivisella yrittäjäidentiteetillä voidaan vahvistaa ja nopeuttaa identiteetin siirtymää ja muutosta merkittävästi ja 4) tiimivalmennuksella ja oikealla yrittäjyyspedagogiikalla voidaan edistää kasvuhakuisesti yrittäjäksi kasvamista ja identiteetin omaksumista.

Tutkimukseni kohteena ovat 1) kasvuyrittäjäidentiteetin kehittyminen prosessina sekä 2) kasvuyrittäjyyttä edistävä tiimioppimiseen perustuva yrittäjyysvalmennus ja sen tulokset.

Ongelma

Suomalaisista yrityksistä vain noin viisi prosenttia on kasvuyrityksiä. Hiljattain julkaistujen tutkimusten mukaan suomalaisten yritysten kasvuhalukkuus on edelleenkin eurooppalaisittain vertailtuna vähäistä, eikä lukuisat kasvuyrittäjyyteen keskittyvät ohjelmat ole kyenneet tuomaan parannusta tilanteeseen.

Olen itse saanut ollut kehittämässä erilaisia yrittäjyyskasvatusmalleja Tampereen ammattikorkeakoulussa jo lähes 15 vuoden ajan. Vaikka hyviä yrittäjyyden kehittämisen malleja on valtakunnallisesti paljon, uskon, että keskitymme yrittäjyyspedagogiikassa ja yrittäjyyden edistämässä edelleen liikaa yksilöihin sekä yrittäjyyden substanssitaitoihin ja yritysideoiden kehittämiseen kasvuyrittäjäidentiteetin kehittämisen ja kollektiivisten kokemusten kustannuksella. Väitöskirjassani pyrin löytämään uusia näkökulmia yhteiskunnallisesti merkittävään haasteeseen: millaista yrittäjyyspedagogiikkaa korkeakouluissa tulisi harjoittaa lisätäksemme merkittävästi vaikuttavuuttamme ja tuloksellisuuttamme kasvuyrittäjyyden edistämässä?

Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksessani kerään aineistoa TAMKIn Proakatemiaalta sekä TAMKIn Y-kampuksella syksyllä 2018 aloittavalta kasvuyrittäjyyden Growth Makers-opintopolulta. Tutkimuskohteita yhdistävät valmennus, tiimioppiminen ja tuottamalla oppiminen. Toteutan tutkimuksen tapaustutkimusten sarjana. Teen tutkimuksen aikana 3-4 interventiota/opiskelijaryhmä n. 3-4 vuoden ajan.

Kasvuyrittäjälle tyypillistä identiteettiä, persoonallisuutta ja valmiuksia on tutkittu runsaasti, mutta kasvuyritysten syntymiseen johtavaa yrittäjyyspedagogiikkaa ja yrittäjäidentiteetin syntymiseen johtavaa prosessia on toistaiseksi tutkittu vähän. Koska tutkimusta aiheesta on vielä niukasti, hyödynnän tutkimuksessani eksploraatiivista tutkimusotetta ja Grounded Theory-menetelmää.

Tausta-aineistona ja ”keskustelukumppanina” hyödynnän mm. Outi Häggin väitöskirjaa ”Yrittäjyysvalmennus ja yrittäjäidentiteetti” (2011), jossa Hägg kuvaa yrittäjäidentiteettiä emergenttisenä ja syklisessä oppimisprosessissa jatkuvasti muuttavana. Häggin mukaan identiteetin muutosta voidaan tehokkaasti tukea rituaalisuutta hyödyntävällä pedagogiikalla, jossa kollektiivisilla kokemuksilla on merkittävä rooli.

Toinen tärkeä ”keskustelukumppanini” on Antero Stenlundin tuore väitöskirja (2017) ”Yrittäjyyden tuottaminen – Tavoitteena kyvykkyys, jota kilpailu edellyttää, osaaminen rakentaa ja itsenäisyys ilmentää”, jonka mukaan ihmisen on mahdollista saavuttaa ammattilaisuus ja yrittäjyys jo opiskelunsa aikana. Ehdoksi tälle Stenlund nimeää kilpailun hyväksymisen lisäksi koulutuksen, työelämän ja yrittäjyyden toiminnan tasoille syventyvän yhdistämisen, eli toiminnallisen integraation. Tätä integraatiota sovelletaan omalla uniikilla tavalla molemmissa tutkimuskohteissani.

Omassa tutkimuksessani keskityn kasvuyrittäjyyteen ja sen synnyttämiseen yrittäjyys - ja tiimivalmennuksen keinoin. Fokus on korkeakoulujen tutkinto -opiskelijoissa. Tutkimukseni tuloksena tunnistan keskeiset tekijät, joilla kasvuyrittäjäidentiteettiä voidaan vahvistaa etenkin yrittäjyys- ja tiimivalmennuksen kontekstissa. Tekijöiden pohjalta esitän teoreettisen mallin, jota hyödyntämällä korkeakoulujen tutkinto- opiskelijoiden kasvuyrittäjäidentiteettiä sekä -kyvykkyksiä voidaan kehittää.

Keywords: identiteetti, kasvuyrittäjyys, kyvykkyys, tiimivalmennus, yrittäjyysvalmennus

25. FINPEC -harjoitusyrittötoiminta ja kansainvälinen yhteistyö: CASE
Prahan kansainväliset harjoitusyrittömessut
Anu Pokela & Mika Kananen

OSAO, Suomen harjoitusyrittösten keskus – FINPEC, mika.kananen_(at)_osao.fi

Suomen harjoitusyrittösten keskus – FINPEC kuuluu kansainväliseen harjoitusyrittösten kattojärjestöön, EUROPEAN PEN - Internationaliin. FINPEC on osa Oulun seudun ammattiopistoa. FINPEC -harjoitusyrittötoiminta luo laajan oppimisen viitekehysten yrittäjämäisten taitöjen harjoitteluun ja oppimiseen. Yrittäjyys ei ole pelkkiä tietoja ja taitöja, se on myös tahtoa ja tunnetta. Yrittäjämäinen asenne ja käyttäytyminen viittaavat usein yleisiin toimijaperusteisiin taitöihin, tietöihin ja asenteisiin, kuten proaktiiviseen ja luovaan toimintaan, riskinottoasenteisiin, elinikäiseen oppimisen ja kyvykkyyteen sietää epävarmuutta ja asioiden kompleksisuutta. Harjoitusyrittötoiminnan mahdollistaman laajan viitekehysten kautta eri oppiaineita on integroitu samalla lisäten oppimiskokemusten määrää. Menetelmässä korostuu sisäisen ja ulkoisen yrittäjyuden taitöjen oppiminen. Harjoitusyrittötoiminnassa yrittäjyyskasvatuksen kokonaisuus muodostuu sisällöstä (yrittäjydestä) ja metodista. Metodi kannustaa opiskelijaa itse etsimään tietoa ja aktiivisesti käsittelemään sitä. Kaikki tekeminen on aitoa ja konkreettista, ainoastaan raha on virtuaalista.

FINPECin koordinoimaa harjoitusyrittötoimintaa on käytetty oppimismenetelmänä yli 20 vuotta. Opiskelijoiden perustamat virtuaaliset yritykset pohjautuvat vahvasti opiskelijoiden, opettajien ja paikallisen työelämän väliseen dynaamiseen yhteistyöhön. Suurimmalla osalla harjoitusyrittöyksistä on samalla alalla toimiva partneriyritys. Partneriyritys voi mentoroida opiskelijoiden harjoitusyrittöstä ja samalla yritys hyötöy yhteistyöstä esimerkiksi erilaisten selvitysten kautta.

Harjoitusyrittömessuja järjestetään ympäri maailmaa, ja se on tärkeä yksittäinen oppimistapahtuma, jossa opiskelijat pääsevät kokeilemaan oppimaansa kansainvälisessä ympäristössä. Messuilla harjoitusyrittöopiskelijat käyvät kauppaa ja neuvottelevat muiden harjoitusyrittösten kanssa ja saavat näin arvokasta kokemusta kaupankäynnistä. Prahan 23. kansainväliset harjoitusyrittömessut järjestivät FINPECin sisarorganisaatio Tšekeissä maaliskuussa 2017. OSAO osallistui toista kertaa kansainvälisille harjoitusyrittömessuille neljän opiskelijan perustamalla harjoitusyrittöksellä.

Muodostimme opiskelijoista neljän hengen projektitiimin kansainvälisen kaupan tukipalveluiden opiskelijoista. Heidän tehtävänä oli perustaa FINPEC -

harjoitusyrittäjä kansainväliseen verkostoon, luoda liikeidea ja toteuttaa kaikki yrityksen perustamiseen liittyvät asiat. Liikeidean työstämisessä hyödynnettiin business canvas-mallia. Hyödynsimme projektioppimista ja osallistavaa oppimista.

Luotuaan yrityksen, opiskelijat kontaktoivat yrityksiä, joista tuli heidän mentoreitaan projektin ajaksi. Mentoreiksi valikoitui eri yritysten edustajia. Opiskelijat tekivät tiivistä yhteistyötä yritysten kanssa ja oppiminen tapahtui myös yritysten tiloissa. Yrityksen antoivat oikeita tuotteitaan opiskelijoille ja valmensivat heitä edustamaan yrityksiään ja tuotteitaan messuilla. Lisäksi opiskelijoita valmensi pitchaamiseen alan huippuosaja Lauri Salovaara. Kävimme myös opiskelijoiden kanssa Polar Bear Pitching-tapahtumassa ja analysoimme yhdessä katsomamme pitchaus esitykset. Opiskelijat loivat myös yrityksen visuaalisen ilmeen ja vastasivat messuosaston suunnittelusta ja yrityksen kaikista myyntimateriaaleista ja markkinoinnista (sekä ennakkoon että messujen aikana).

Opiskelijat osallistuivat Prahan messuilla kaikkiin kilpailuihin. Pärjäsimme erinomaisesti kaikissa kilpailuissa ja parhaiten pärjäsimme pitchaus kilpailussa, jossa opiskelijat sijoittuivat hienosti toiseksi. Hyödynsimme työskentelyssämme iPadeja ja loimme kaiken materiaalin Google driveen. Työskentelimme myös etänä ja hyödynsimme aktiivisesti eri applikaatioita ja sosiaalista mediaa. Prahan messuilla harjoitusyrityksiä oli lähes 120 ja ne tulivat 9 eri maasta. Messuilla kävi päivittäin yli tuhat ihmistä, jotka ostivat harjoitusyritysten tuotteita ja palveluita. Opiskelijat möivät aktiivisesti yrityksensä Elo Ltd hyvinvointiteknologiatuotteita messuilla kolme päivää. He kohtasivat lukuisia erilaisia ihmisiä ja tilanteita. Messuilla olo vaati joustavuutta ja tilanteisiin heittäytymistä. He suorittivat myös markkinointiviestinnän ja kansainvälisen kaupan näytöt osana messuprojektia kansainvälisessä ympäristössä. Messuilla tarvittiin monipuolisesti kielitaitoa: englantia, ruotsia, ja muita kieliä.

Kansainvälisen harjoitusyrittäjätoiminnan työpajassa käydään ko. CASEa läpi ja osallistetaan osallistujat mukaan erilaisia tekniikoita käyttäen.

26. Development of entrepreneurial pedagogy in Finland – The results of Entre Etelä-Savo -project

Mikhail Nemilentsev

D.Sc. (Econ.), RDI Expert, Department of Digital Economics, South-Eastern Finland University of Applied Sciences, mikhail.nemilentsev_(at)_xamk.fi

This paper describes the main pedagogical results of the two-year project “Entrepreneurial Path to Working Life – EntreEtelä-Savo” (2015-2017) carried out by South-Eastern Finland University of Applied Sciences (later XAMK) and its partners in order to facilitate entrepreneurship among the immigrant and Finnish population in the South-Savo region of Finland. The project key objective is to familiarize well-educated immigrant and native population of the South-Savo region of Finland with multiple entrepreneurship opportunities and help them to develop their business ideas and business plans, and to lead them to opening new businesses in result of proactive entrepreneurship training, individual and group coaching, and face-to-face and online sparring sessions. The training model developed during the project aims also at developing networking and multicultural skills as well as social capital among the participants representing the Finnish and immigrant cultures.

The theoretical framework of the paper is based on the conceptual analysis of entrepreneurial education worldwide and in particular in Finland, cognitive, constructive and connectivist models of learning, phenomenon of entrepreneurship and immigrant entrepreneurship in Finland. The entrepreneurial model of training and coaching applied in the training is justified in a line with the above-mentioned theoretical concepts.

The research methods are semi-structured and structured interviews and overt participant observation (including the group development work of the participants at the final stage of the trainings) done by the author as a professional pedagogue and a project trainer. The semi-structured interviews were done face-to-face in the beginning of the training with all the participants in Mikkeli in 2016 and 2017 and Savonlinna in 2017. Altogether about 90 participants were interviewed on the aspects of entrepreneurship, entrepreneurial and intrapreneurial opportunities, entrepreneurship education, professional training, and development of social capital. The structured interviews were done by e-mail with the selected participants in the final stage of the training and related to entrepreneurship education, entrepreneurship opportunities and social capital. The overt participant observation was done continuously by the author together with other trainers. Such an observation measured effectiveness of the entrepreneurship educational methods applied during the training and pair

teaching model in particular. In addition, the participants were asked to suggest their ideal way of teaching entrepreneurship and provide their ideas for future development of the entrepreneurship pedagogy evaluating the implementation of the training.

The main research results include the model of entrepreneurial pedagogy applied during the three training within the project and developed continuously by the project participants. In addition, the development process of pair teaching model is analyzed in the paper. Finally, the paper contains practical considerations of the author regarding pedagogy for immigrants and Finnish population in the field of business and entrepreneurship.

The paper provides a list of practical and theoretical recommendations that can be beneficial for all stakeholders in the field of education in Finland, entrepreneurship pedagogues and business trainers who develop entrepreneurship programs for the native and immigrant population. The paper is also useful for all interested in education and entrepreneurship.

Keywords: Entre Etelä-Savo -project, entrepreneurship, entrepreneurship pedagogy, Finland, immigrant entrepreneurship

27. Pelillisyyden ja digitaalisuuden hyödyntäminen lukioiden yrittäjyyskasvatuksessa

Minna Hämäläinen, Elena Ruskovaara, Timo Pihkala & Jaana Seikkula-Leino

Lappeenrannan teknillinen yliopisto, minna.hamalainen_(at)_lut.fi

Vallalla on käsitys siitä, että lukiokoulutuksessa ei ole laajasti omaksuttu yrittäjyyskasvatuksen elementtejä. Toisaalta myös tiedetään, että pelillisyyttä hyödynnetään koulutuksessa verrattain vähän. Kansallisesti digitaalisuuteen taas asetetaan suuria toiveita.

Tässä tutkimuksessa keskitymme edellä kuvattujen teemojen keskiöön. Tutkimuskysymykseksi muodostuikin: miten lukiokoulutus hyödyntää pelillisyyttä ja digitaalisuutta yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa?

Artikkelissamme esittelemme sitä, kuinka lukioissa hyödynnetään yrittäjyyteen liittyviä oppimislejää sekä mobiili- ja tietoteknisiä laitteita. Lisäksi raportoimme opettajien kokemuksia digitaalisuuden hyödyntämisestä.

Tutkimuksen kvantitatiivinen aineisto on kerätty Yrittäjyyskasvatuksen mittariston^{TM} avulla. Tämän lisäksi kvalitatiivista aineistoa on kerätty Digitreenari-hankkeessa yrittäjyyskasvatuksen digitaalisen oppimisympäristön kehittämiseen ja pilotointiin osallistuvilta opettajilta.

Aineistomme osoittavat, että reilut 80 % lukionopettajavastaajista (n=413) hyödyntää verkko-opetusta, ainakin toisinaan. Vastaavasti 85 % toteaa, ettei hyödynnä yrittäjyyteen liittyviä oppimislejää lainkaan. Edelleen, kolmasosa vastaajista kuvaa hyödyntävänsä mobiileja ja tietoteknisiä laitteita opetuksessaan jatkuvasti. Mielenkiintoisesta on lisäksi se, että noin 10 % vastaajista kertoo kannustavansa oppijoita käyttämään sosiaalisen median sovelluksia jatkuvasti ja vastaava 10 % kertoo ettei kannusta somen käyttöön oppijoitaan koskaan. Kysyttäessä opettajien toiveita Digitreenari-sovelluksen kehittämiseen, ovat toiveet kirjavat. Tämä selittyy osin sillä, että digitaalisuus etenee huimaa vauhtia ja verkkoympäristöt ovat täynnä erilaisia ratkaisuja aiheuttaen hämmennystä. Lisäksi, osalle lukion opettajista yrittäjyyskasvatus on edelleen epäselvää ja sen pedagoginen toteutus omassa opetuksessa koetaan hankalaksi.

Johtopäätöksenä on, että yrittäjyyskasvatuksen digitaalisten konseptien kehittämisessä tulee erityisesti kiteyttää: 1) Miksi, miten ja kenelle digitaalinen ympäristö tuotetaan? 2) Mitä lisäarvoa yrittäjyyskasvatuksen digitaalinen ympäristö antaa opettajalle ja opiskelijalle? 3) Miten ympäristö tukee sekä

opettajan että opiskelijan yrittäjyyteen ja yrittäjyyskasvatukseen liittyvien tietojen, taitojen ja asenteiden kehittymistä?

Keywords: digitaalisuus, lukio, pelillisuus, oppimisympäristö, yrittäjyyskasvatus,

28. Critical entrepreneurship education: A form of resistance to McEducation?

Ulla Hytti

University of Turku, Department of Management and Entrepreneurship
Ulla.Hytti_(at)_utu.fi

This conceptual paper discusses why some individuals resist the entry of entrepreneurship into the university, and how critical entrepreneurship education could be a solution for embedding entrepreneurship at the universities in a sustainable way. The paper has been accepted as a Chapter in a forthcoming book “Critical Entrepreneurship Education” edited by Karin Berglund and Karen Verduijn to be published by Routledge.

Universities are increasingly expected to strengthen their role in society (Jarvis 2013). This also suggests a transition towards ‘entrepreneurial university’ (Etzkowitz 2014; Foss and Gibson 2015) and a reorientation of university strategies and policies to promoting entrepreneurship and societal impact (Siegel & Wright 2015). One tenet in this development is increasing the supply of entrepreneurship education and training modules campus-wide. This strong wind of entrepreneurship into the universities is not without critics. The resisting voices are asking will the move towards the entrepreneurial university erase any attempts to safeguard the traditional values and threaten the academic ethos of the Humboldtian university (Philpott et al., 2011).

In the paper I argue that the academics are not resisting the entry of entrepreneurship into the university per se but they are resisting the ways it is introduced and the ways entrepreneurship is understood. The resistance is targeted at the narrow interpretation of entrepreneurship, and to the implementation of entrepreneurship as a managerial, top-down project (Philpott et al, 2011; Kolhinen, 2015), and at understanding university as a place of educational consumption and students as consumers. This is discussed through the metaphor of McDonaldisation of higher education (Ritzer, 1998), that I find insightful for thinking about entrepreneurship education in universities.

In this McEducation version of entrepreneurship education the university takes a one-size-fits-all approach by claiming that once entrepreneurship courses and services are offered campus-wide and are open to all, they are available to all. Yet, this has been questioned (Komulainen et al. 2009) Inclusion cannot be achieved simply by increasing numbers, and thus inclusion does not in itself bring greater equality (Delanty, 2003). The strong new venture creation focus combined often with a technology or science bias in reality means that the

entrepreneurship becomes an elitist and narrow approach and the vast majority of students for example in humanities and social sciences become excluded from them. This one-size fits all model is oblivious to the questions of gender (Berglund et al. 2017). Importantly, all axiological debates in entrepreneurship education are silenced, marked by the lack of ‘why’ questions (Kyrö, 2015).

I advocate that the success of the entrepreneurship agenda is strongly dependent on whether or not the university relies on its core Humboldtian values of criticality and reflexivity in introducing entrepreneurship into the university. Thus, my take on entrepreneurship education will not emphasise the choice between the traditional academic and entrepreneurial values. Rather, I wish to join Fayolle (2013) and Kyrö (2015) and proponents of critical entrepreneurship education in the forthcoming book in their call for more reflective approaches and reflexivity as a necessary condition in furthering entrepreneurship education. The McDonaldisation of education is not a guarantee of success for embedding entrepreneurship at the university, on the contrary, it has the risk of becoming a functionalist pervasive ideology that may be taken to mean anything to anyone, and it easily and often becomes a contested concept (Alvesson and Spicer, 2012).

Keywords: critical education, entrepreneurship education, higher education, McDonaldisation,

29. Päivä yrittäjän kanssa: Opetushenkilöstön yrittäjyysosaamisen vahvistaminen

Päivi Ojala & Heli Potinkara

Suomen Yrittäjät, paivi.ojala_(at)_yrittajat.fi & Haaga-Helia ammatillinen opettajakorkeakoulu, heli.potinkara_(at)_haaga-helia.fi

Työelämä on nopeassa muutoksessa. Opetuksen on annettava vakaa perusta yrittäjämäisille valmiuksille, elinikäiselle oppimiselle ja ammattitaidon jatkuvalle vahvistumiselle. Koulutuksen työelämälähtöisyys ja työelämäyhteydet ovat tärkeitä ja yrittäjyysosaamisen tarve eri kouluasteilla kasvaa. Oppiminen laajenee entistä enemmän työpaikoille. Opetussuunnitelmissa ja oppilaitosten toiminnassa yrittäjyyden rooli on vahvistunut. Myös opettajien yrittäjyysosaamiseen on vuosien aikana panostettu monipuolisesti.

Tässä esitelmässä kuvataan Osaavia opettajia – yrittäviä nuoria -projektia (2015-2018). Hankkeessa järjestetään lyhytkestoista täydennyskoulutusta, jonka tavoitteena on tukea yrittäjyyden juurtumista oppilaitoksiin ja korkeakouluihin sekä antaa opettajille näkökulmia, työkaluja ja verkostoja yrittäjyyttä edistävään koulutuksen toteuttamiseen. Yrittäjyyttä edistävän koulutuksen nähdään koostuvan neljästä osa-alueesta: Työntekijän osaaminen, uusi yrittäjyys, yrittäjän osaaminen sekä yrityksen uusiutumiskyky (Suomen Yrittäjät 2016). Opettajalla tulisikin olla valmiuksia ja mahdollisuuksia oppijoiden yrittäjyys- ja työelämätaitojen tukemiseen, mutta myös yritysten ja yrittäjien osaamisen kehittämisen näkökulmien huomioimiseen.

Hankkeen mahdollistamiin koulutuksiin on tähän mennessä osallistunut noin 5500 opettajaa, opettajankouluttajaa ja opettajaksi opiskelevaa eri puolilta Suomea. Oppilaitoksilla ja korkeakouluilla on erilaisia tarpeita opettajien yrittäjyysosaamisen kehittämisessä. Siksi koulutusten toteutus ja tarkempi sisältö on suunniteltu räätälöidysti. Koulutuksia on rakennettu työssä oppimisen 10-20-70 -mallia mukaillen. Mallin mukaan 10% oppimisesta tapahtuu eri tyyppisissä seminaareissa, 20% muilta oppien ja 70% tekemällä oppien (esim. Tough, Eichinger & Lombardo, Center for Creative Leadership).

Esitelmässä tarkastellaan erityisesti hankkeessa modifioitua Päivä yrittäjän kanssa – yrittäjävarjostusmallia. Yrittäjävarjostus tarkoittaa pienyrittäjän rinnalla kulkemista päivän ajan havainnoiden, keskustellen ja mahdollisesti osallistuen yrittäjän rinnalla hänen työhönsä. Vilkas vuoropuhelu opetushenkilöstön ja yrittäjien välillä on keskeinen elementti yrittäjyyttä tukevan koulutuksen edistämässä. Yrittäjävarjostuksen tavoitteena on saada ajatuksia ja ideoita

työelämäyhteistyön laajentamiseen sekä yrittäjyyttä edistävän koulutuksen kehittämiseen. Tavoitteena on myös opettajan työelämäverkoston laajentaminen ja yrittäjyysnäkökulmien huomioiminen opettajan osaamistarpeissa. Samalla opettaja tutustuu oppijoiden autenttisiin oppimisympäristöihin.

Haaga-Helia ammatillisen opettajakorkeakoulun opettajaopiskelijat tekivät osana opintojaan yrittäjävarjostuksen lukuvuonna 2015-2016. Samalla opettajaopiskelijat tuottivat 128 yrittäjänvarjostusraporttia. Aineistossa kuuluu vahvasti yrittäjien ääni, mitä osaamista kehittämällä opettaja rakentaa opiskelijoilleen polkuja työelämään ja yrittäjyyteen? Aineistoa on riittävästi, ja sen laatu on hyvä. Eri raporteissa tuotiin esiin samankaltaisia asioita, joten tietynlainen saturaatiopiste asioille saavutettiin. Menetelmän avulla opettajaksi opiskelevat tunnistivat yrittäjän työssään tarvitsemaa osaamista sekä kokosivat keskeisiä elementtejä, joilla tätä osaamista vahvistetaan oppilaitoksissa, opettajan työssä ja yhdessä yrittäjien kanssa. Tulokset on koottu syksyllä 2017 julkaistavaan julkaisuun: Opettajan opas yrittäjyysosaamiseen (Heli Potinkara, Haaga-Helia ammatillinen opettajakorkeakoulu). Esitelmässä tuodaan esiin tutkimusaineiston ja julkaisun keskeiset johtopäätökset.

Keywords: liiketoimintaosaaminen, opettajien yrittäjyysosaaminen, yrittäjyys, yrittäjyyspedagogiikka, yrittäjyyttä tukeva koulutus, yrittäjävarjostus

30. IBC-opintokokonaisuus kehittää yrittäjävalmiuksia ja tiimityötaitoja

Elina Kaihua, Atte Karppinen, Jaana Kuusipalo & Outi Sutinen

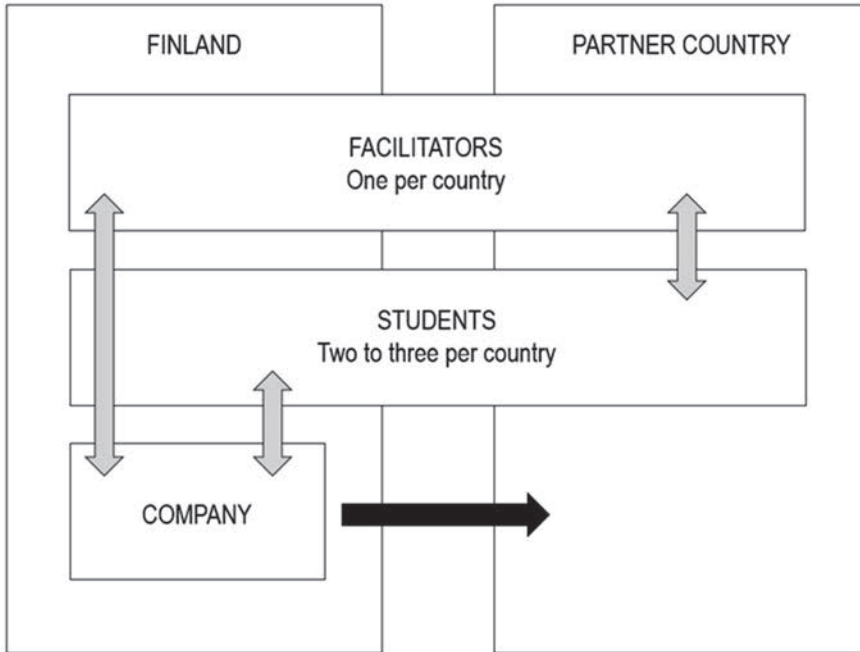
Oulun ammattikorkeakoulu, elina.kaihua_(at)_oamk.fi,
k4kaat00_(at)_students.oamk.fi, jaana.kuusipalo_(at)_oamk.fi &
outi.sutinen_(at)_oamk.fi

Oulun ammattikorkeakoulu (Oamk) ja Oulun yliopisto tarjoavat ainutlaatuista apua kansainvälisille markkinoille tähyävälle yrityksille. Arctic Business Corridor - palvelulla yritykset saavat käyttöönsä kansainvälisen opiskelijatiimin, joka selvittää markkinapotentiaalin yrityksen tavoittelemasta kohdemaasta.

Artikkeli käsittelee Arctic Business Corridor –opintokokonaisuuden (IBC) mahdollisuuksia kasvattaa opiskelijoiden yrittäjävalmiuksia. Opintojakso on kehitetty yhdessä Oulun korkeakoulujen Business Kitchen -toimintaympäristössä. Yrittäjyyskasvatuksen sisällyttäminen liiketalouden korkeakouluopintoihin on ajankohtaista, koska yhä suurempi osa nuorista harkitsee yrittäjyyttä.

IBC-opintokokonaisuuden tehtävänä on ollut nostaa yrittäjyys todelliseksi työllistymisvaihtoehdoksi haastavassa työllisyystilanteessa ja samalla on luotu toimintamalli uuden liiketoiminnan kehittämiseen. Yrittäjyys tarkoittaa myös yrityksen kehittämistä ja yrittäjämäistä toimintatapaa, koska yrittäjämäistä asennetta tarvitaan myös liiketoiminnan uudistamisessa.

Käytännössä IBC - opintokokonaisuudessa on konseptoitu toimintamalli yritysten kansainvälistymisen tukemiseen. Kansainvälisillä opiskelijatiimeillä on päävastuu yritysten markkinapotentiaalin selvittämisestä valituilla kohdemarkkinoilla. He toimivat virtuaalitiimeissä, joissa osallistujat ovat eri maista. Tiimin keskuudesta valitaan projektipäällikkö sekä roolit jokaiselle ryhmän jäsenelle. Kymmenen viikkoa kestävä projekti haastaa opiskelijat ottamaan vastuuta, kontaktoimaan yrityksiä ja kartoittamaan markkinoita tuloslähtöisesti. Lisäksi opiskelijoiden tiimivalmiudet ja itsetuntemus kehittyvät.

Kuvio 1. IBC käytännössä (Opinnäytetyö Kaihua, Karpinen)

Opiskelijapalautteet ovat olleet hyvin rohkaisevia sen suhteen, että IBC kehittää nimenomaan yrittäjämäistä työskentelyotetta. Osa IBC-opintokokonaisuuden suorittaneista kiittää erityisesti hankkeen tarjoamaa mahdollisuutta tehdä yhteistyötä autenttisessa kansainvälistymisympäristössä. Erityisesti rohkeus tarttua puhelimeen ja kyky esitellä yritystä on tuonut valmiuksia, joilla he ovat edelleen työllistyneet haastaviin, koulutusta vastaaviin tehtäviin.

Aineisto muodostuu yrityksen edustajien ja opiskelijoiden teemahaastatteluista ja havaintomateriaalista. Analyysi on tehty sisällön analyysiä käyttäen ja tuloksena on saatu tietoa onnistuneista kokemuksista sekä kehittämisehdotuksia. Artikkelissa esitellään myös toimintamalli. Mallia on mahdollista soveltavaa myös muissa oppilaitoksissa yrittäjyyskasvatuksen tukena.

Kokemukset olivat positiivisia ja opiskelijat kokivat oppineensa merkittävästi projektinhallinnasta, kontaktoinnista ja kansainvälisessä tiimissä toimimisesta. Yritysten edustajat olivat erittäin tyytyväisiä markkinaselvitysten tasoon. Osa yrityksistä haluaa jatkaa yhteistyötä ja tutkia uusia markkinoita.

Yksi keskeinen analyysin tulos on, että virtuaalitiimeissä on syytä panostaa erityisesti aloitukseen. Mikäli mahdollista olisi hyvä järjestää tiimille kasvokkain tapaaminen aloituksen yhteydessä. IBC-opintokokonaisuutta on pilotoitu eri

tavoin ja kasvokkain tapaaminen projektin alussa näyttää tuottavan parhaan tuloksen. Lisäksi on tärkeää sopia säännöllisistä tapaamisista, koska tiimi ei työskentele samoissa tiloissa ja mikäli asiasta ei sovita, tapaamiset jäävät liian vähäisiksi ja syntyy vuorovaikutuksen ongelmia.

Lepsinger & Derosa (2010, 37) sekä Rad & Ginger (2003) korostavat myös aloitustapaamisen merkitystä, koska sillä tavalla päästään yhteisymmärrykseen projektin tarkoituksesta, tunnistetaan tavoitteet ja odotukset. Valmentajan rooli on merkittävä sitouttamisessa eli hän voi toimia esimerkkinä sekä ratkaista konfliktit mahdollisimman nopeasti.

IBC-opintokokonaisuus on korkeakouluysteistyön kannalta merkittävä, koska tiimeissä on edustajia sekä Oulun yliopistosta, Oulun ammattikorkeakoulusta sekä Euroopan yliopistoista ja ammattikorkeakouluista.

Haastattelut ja analyysi ovat tärkeitä, koska siten on saatu tärkeää tietoa pilotoinnin tueksi. Tietoa voidaan hyödyntää opintojakson kehittämisessä sekä muissa korkeakouluissa. Opiskelija- ja opettajahaastattelut on tehty osana Oulun ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä (Kaihua & Karppinen, 2017)

Keywords: kansainvälisyys, korkeakouluysteistyö, markkinakartoitus, virtuaalitiimi, yrittäjyys,

31. Educator or entrepreneur? Theorizing social entrepreneurship education practice

Qiqi Yuan

Oulu University alumnus, (M.Ed.), qiqi.yuan.global_(at)_gmail.com

There are two purposes to this presentation. In order to familiarize the audience with the key concepts, I shall first provide an account of a qualitative study conducted for my thesis. As the study is a self-study of practice (SSP) by methodology and ontology, it involves practical experience of the researcher participating in social entrepreneurship curriculum planning. Grounded theory (GT) is integrated into data analysis to enrich theorization of empirical data. As one result of this study I present an emerging theory about educator professionalization in the light of social entrepreneurship. I will also present alternative directions and research contexts in which this theory may be further developed.

Considering that work quality is directly influenced by the professional (Jóhannesson, 1996), and that educators are expected to take responsibility for social entrepreneurship education (SEE) by cultivating innovative ways of thinking and modes of pedagogy (Higgins, Smith, & Mirza, 2013), it is worth scholarly attention how educators can be supported for and through their professional practices. By analyzing my curriculum practice in the ten-month cross-cultural collaboration, theoretical categories arose. One of these categories addresses what I have termed as complex difference. It incorporates the practices of critical thinking in relation to knowledge construction, and questioning as a communication strategy. The concept of complex difference will be explained with more detail in my presentation.

In the current global socio-economic development corporate success emphasizes social benefits in addition to financial profit gains brought by entrepreneurial actions (Wilenius & Kurki, 2015; Tracey & Phillips, 2007; Driver, 2012). Aspiration to contribute to well-being on a societal level can be regarded as an element that unites educators and entrepreneurs. More precisely, while for entrepreneurs this aspiration may exhibit as running a sustainable business to serve a strong social and environmental purpose, for educators it can mean cultivating mindsets, skills and knowledge required for such entrepreneurial action. One other theoretical category I shall explain in the presentation is actor-action reciprocity, which indicates fluidity between practices that can be identified as entrepreneurial, and those supporting my objectives as an educator operating in curriculum planning.

To conclude, I will briefly introduce diversity management (Hearn & Louvrier, 2015) and self-compassion (Germer & Neff, 2013) as two disciplines for further developing the theory of educator professionalization for and in social entrepreneurship education.

Social entrepreneurship education (SEE) is both a new territory in higher education and a rapidly growing field for research (Jones, Warner, & Kiser, 2010; Higgins, Smith, & Mirza, 2013). The emergent theory about educator professionalization features interrelations among introspection, interaction, and social entrepreneurship. My presentation of it can contribute to theme 2 and theme 4 of the Seminar. 'Development and utilization of entrepreneurship learning environments and methods' would benefit from an introduction to self-study of practice - a qualitative research methodology which engages the educator in researching their professional development in order to strive for excellence. 'Interaction with the surrounding business community' is relevant when considering curriculum planning and tutoring in entrepreneurship learning activities.

Keywords: diversity management, educator professionalization, self-compassion, self-study of practice, social entrepreneurship education

32. Mindbusiness – Yrittäjämieltä korkeakouluopiskelijoille Essi Vuopala, Niina Impiö, Pia Näykki & Sanna Järvelä

Oulun yliopisto, KTT, [essi.vuopala_\(at\)_oulu.fi](mailto:essi.vuopala_(at)_oulu.fi)

Esityksessä kerrotaan syksyllä 2017 käynnistyvästä ESR -rahoitteisesta Mindbusiness -hankkeesta, jossa kehitetään uutta toimintamallia edistämään yrittäjyyteen kannustavaa toimintakulttuuria korkeakouluopinnoissa. Hankkeen keskiössä ovat: opiskelijoiden yrittäjämönteisyyden herättäminen, yrittäjyyspotentiaalinn tunnistaminen ja yrittäjävalmiuksien kehittäminen. Tärkeä osa hanketta on uuden 15 opintopisteen laajuisen opintokokonaisuuden kehittäminen Oulun yliopiston ja ammattikorkeakoulun eri alojen opiskelijoille. Esityksessä keskitytään erityisesti kuvaamaan opintokokonaisuuden toteuttamissuunnitelmaa.

Mindbusiness-hankkeen tarve

Yrittäjyyden yhteiskunnallinen merkitys on viime vuosina korostunut, ja yrittäjyystaitoja ja -toimijuutta tarvitaan yhä enemmän kaikilla ammattialoilla. Perinteiset koulutus- ja tutkintorakenteet eivät kuitenkaan riittävästi huomioi työelämän uudistuneita osaamisvaatimuksia yrittäjyysvalmiuksien osalta. Opiskelijoiden myönteisistä yrittäjyysasenteista huolimatta koulutussektori ei ole vastannut muutostarpeeseen, ja usein opiskelijoiden yrittäjyyspotentiaali on jäänyt löytämättä, tukematta ja hyödyntämättä. Tarvitaan uudenlaisia toimintamalleja vahvistamaan yrittäjyystaitoja ja rakentamaan yrittäjyyteen tähtääviä osaamispolkuja korkeakouluopintojen aikana.

Hankkeen erityisyys on se, että yrittäjyystaitoja vahvistetaan oppimispsykologian näkökulmasta, jolloin huomiota kiinnitetään oman osaamisen tunnistamiseen ja näkyväksi tekemiseen, pystyvyyden ja toimijuuden vahvistamiseen, sekä sinnikkyteen ja tavoitesuuntautuneeseen työskentelyyn. Hankkeessa edistetään myös korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyystaitojen ”digiloikkaa” – eli taitoa hyödyntää teknologiaa monipuolisesti asiantuntijayhteisöissä oppimiseen, työskentelyyn ja verkostojen luomiseen.

Yrittäjyyskasvatus ja siihen liittyvä osaaminen on vahvistunut Oulun seudulla, jossa toimii aktiivinen yrittäjyyskasvatuksen verkosto. Keväällä 2016 julkaistiin yrittäjyyskasvatuksen strategia, jossa esitetyt toimenpiteet kohdentuvat eri kouluasteille. Viime vuosina yrittäjyyskasvatuksen roolia on vahvistettu erityisesti ala- ja yläkoulussa, ja siihen liittyen myös opettajankoulutuksessa. Yrittäjyyskasvatus on ajankohtainen teema erityisesti perusasteen uuden opetussuunnitelman astuessa voimaan syksyllä 2016. Oulun seudulla on myös

paine tiivistää yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteistyötä, ja yrittäjyyskasvatus tarjoaa tähän hyvät mahdollisuudet.

Aiemmat korkeakoulusektorin yrittäjyyskasvatushankkeet ovat keskittyneet yrittäjyyspolun keskivaiheeseen, jossa jo muodostetusta yritysideoista jalostetaan liiketoimintaa (esim. Avanto Accelerator, Arctic Business Corridor ja Terwa-Akatemia). Toistaiseksi, juuri yrittäjyyspolun varhaista vaihetta ei ole tuettu systemaattisesti. MindBusiness-hankkeessa vastataan tähän tarpeeseen ja kehitetään koulutusta yrittäjyyden varhaisen vaiheen tukemiseen.

Mindbusiness-opintokokonaisuus

Merkittävä osa hanketta on kehittää ja pilotoida 15 op:n opintokokonaisuus, jossa keskiössä on opiskelijoiden yrittäjämielen virittäminen. Opinnot koostuvat kolmesta 5 op:n opintojaksosta, joiden teemat ovat 1) oman osaamisen ja pystyvyyden tunnistaminen yrittäjädentiteetin syöttämiseksi, 2) yrittäjämotivaation vahvistaminen verkostoja luomalla, ja 3) osaamisen tuotteistaminen yhteisöllisellä ja tavoiteorientoituneella työskentelyllä. Oppimisympäristö muodostuu verkko-oppimialustasta ja kasvotusten kohtaamisiin perustetuista toimintaympäristöistä. Yrittäjyystaitoja aktivoivaan oppimisympäristöön sisältyy erilaisten teknologioiden hyödyntäminen vuorovaikutuksen tukena. Opintokokonaisuuden aikana opiskelijat toimivat monitieteisissä ja –kulttuurisissa tiimeissä ja tuottavat esimerkiksi 360-asteisia interaktiivisia kuva- ja videomateriaaleja. Oppimistehtävissä hyödynnetään yritysmaailmasta nousevia autenttisia ongelmanratkaisutapauksia. Yhteisöllisen materiaalien tuottamisen ja rikastamisen ohella opiskelijat työskentelevät itsenäisesti, asettavat tavoitteita yrittäjätaitojensa kehittämiseksi sekä yrittäjämäisen toimintatavan aktivoimiseksi. Nykyaikaiset digitaaliset ratkaisut mahdollistavat myös projektin sisältöjen levittämisen ja yrittäjätietoisuuden lisäämisen kiinnostavalla tavalla.

Hankkeen tulokset

Hankkeen keskeisenä tuloksena on yrittäjyyskasvatuksen kumppaniverkosto korkeakoulukontekstiin, toimintamalli Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun yrittäjyysopinnojen opetustyhteistyöhön, opetussuunnitelma 15 opintopisteen laajuisista oppimispsykologiaan pohjautuvista yrittäjyysopinnoista korkeakouluopinnoissa sekä monimuotoinen yrittäjyysopinnojen oppimisympäristö. Hankkeessa kehitettävä toimintamalli vahvistaa erityisesti yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden työelämään siirtymävaihetta - eli taitoa, tahtoa ja pystyvyyttä yrittäjämäiseen ajattelutapaan ja -toimijuuteen. Hankkeen tulokset auttavat kehittämään korkeakoulutuksen yrittäjyyskasvatuksen kumppanuusverkostojen toimintamalleja sekä

yrittäjyysopintojen menetelmiä ja sisältöjä, kun tavoitteena on erityisesti varhaisen vaiheen yrittäjyystaitojen edistäminen.

33. INNOVATION SCOUT JYU RESEARCH'N'BUSINESS: Uudet toimintamallit yliopistotutkimuksen kaupallistamiseen ja yrittäjyyteen
Mari Suoranta, Marke Kivijärvi & Päivi Patja

Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu, mari.suoranta_(at)_jyu.fi, marke.t.kivijarvi_(at)_jyu.fi & paivi.m.patja_(at)_jyu.fi

Research'n'Business –hankkeen tavoitteena on, yhteistyössä yritysten kanssa, hyödyntää alustoja ja toteuttaa toimintamalleja tutkimuslähtöisten ideoiden arvioinnissa ja jalostamisessa sekä edistää kaupallistamista. Yliopiston tutkimustietoa ja asiantuntijoita tehdään näkyväksi tavoitellen taloudellista yhteistyötä yritysten kanssa. Hanke kohdistuu erityisesti aineettoman pääoman, tutkijoiden ja yrittäjien yhdistämiseen nopeuttaaksemme uusimpien tutkimustulosten siirtoa liiketoimintaan ja yhteiskunnan hyödyksi. Selkeiden tutkimustulosten kaupallistamisen periaatteiden, työkalujen ja verkostojen tukemana yliopiston henkilökunta on motivoituneempi ja osaavampi kaupallistamaan tutkimustuloksiaan. Hanke tukee Sipilän hallitusohjelman tavoitteita lisätä korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä sekä tutkimustulosten hyödyntämistä. Hankkeessa kehitetään toimintamalleja, joilla yliopisto vahvistaa uuden tutkimuslähtöisen liiketoiminnan kilpailuetua sekä tutkijalähtöistä yrittäjyyttä.

Tämän käytännönläheisen esityksen tavoite on kuvata hanketta, jonka sisällöt ovat ajankohtaisia korkeakoulujen tutkijoiden ja henkilöstön liiketoimintaosaamisen, kaupallistamisen ja yrittäjyyden edistämiseksi. Hanke on käynnistynyt vuoden 2017 alussa ja se on vuoden loppuun jatkuva organisaation sisäinen kehittämishanke, joka toteutetaan yhteistyössä alueellisten toimijoiden, kuten Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän Yritystehtaan, sekä kansainvälisten johtavien yliopistojen, kuten Aalto yliopiston Centre for Entrepreneurship ja University of California Berkeleyyn kanssa.

Esityksemme nostaa esille erityisesti kolme näkökulmaa.

1) Kansainväliset toimintamallit. Tammi-helmikuussa tutustuimme Berkeley Method of Entrepreneurship -yrittäjyyden konseptiin, huippuyliopiston University of Californian innovaatio- ja yrittäjyydekosysteemiin sekä erilaisiin yrittäjyys- ja co-working tiloihin UC Berkeleyyn lisäksi San Jose State Universityssä, San Francisco Universityssä ja pohjoismaalaisessa Nordic Innovation Housessa. Jyväskylän yliopiston tutkijatiimit osallistuvat UC Berkeleyyn Sutardja Center for Entrepreneurship and Technology (SCET) keskuksen Berkeley Method of Entrepreneurship Bootcampiin elokuussa 2017. Bootcamp on

yrittäjyysvalmennus- ja liikeidean sparrausohjelma, jota vetävät piilaaksolaiset liike-elämän asiantuntijat ja yrittäjät.

2) Yrittäjyysvalmennusten ja ekosysteemitiedon kokoaminen yhdelle digitaaliselle alustalle. Luomme uuden digitaalisen alustan, työnimeltään, Yrittäjyysportaali. Sivusto tulee palvelemaan yrittäjyys.jyu.fi -osoitteessa ja sille kootaan kaupallistamista ja yrittäjyyttä edistävä sisältö ja linkitykset keskeisimpiin verkostotoimijoihin. Digitaalisen alustan tarkoitus on toimia ”yhtenä ikkunana”, ”yhden luukun periaatteella” kaikille, Jyväskylän yliopiston sekä opiskelijoille, tutkijoille ja muulle henkilöstölle, että yritys-yliopisto yhteistyön kontaktipintana.

3) Entrepreneur-in-Residence (EIR) ohjelman jalkauttamiseksi ja yrittäjyysvalmennusten suunnittelua ja toteutusta varten käynnistimme maaliskuussa Jyväskylän yliopiston kaupallistamiskäytänteiden ja -kokemusten selvityksen, jossa haastattemme 30+ yliopistotutkimustaustaista tutkija/yritystiimiä (työnimi: Jyväskylän yliopiston spin-off yritys portfolio). Haastatellut tutkijatiimit ovat eri vaiheissa kaupallistamisprosessia. Osa on hakemassa Tekesin Tutkimuksesta liiketoiminta -rahoitusta ja osa on edennyt jo yrityksen perustamiseen ja liiketoimintaan, toimien yrittäjänä sivutoimisesti tai päätoimisesti. Selvityksen tuloksena projektiryhmällä tulisi olla selkeä käsitys millaiselle yrittäjyysvalmennukselle on tarvetta ja millaisilla osaamisilla ja verkostoilla varustettuja Entrepreneurs-in-Residence henkilöitä tutkijatiimit tarvitsevat ohjausryhmän jäseniksi, neuvonantajiksi ja mahdollisesti sijoittajiksi.

Yrittäjyyskasvuspäivillä syyskuussa nämä hankkeen osa-alueet ovat pääosin jo toteutettuja, siksi esityksemme tulee keskittymään tuloksiin; pilotoitujen toimintamallien soveltuvuuteen ja alustojen esittelyyn. Toivomme, että hanke-esityksemme voi olla yhtenä esimerkkinä ja vertailukohteena, siitä kuinka koulutusorganisaatiossa luodaan yrittävää kulttuuria.

Keywords: akateeminen yrittäjyys, kaupallistaminen, yhteiskunnallinen vaikuttavuus, yliopisto-yritys yhteistyö,

34. Trends of Entrepreneurship Education in Africa: The Past, Present and Future

Ismaila Temitayo Sanusi

University of Eastern Finland, Philosophical Faculty, ismails_(at)_uef.fi

Entrepreneurship Education has been age-long practice in the other part of the world especially in the United States and Europe as compared to Africa. There has been wide recognition for Entrepreneurship as it has been considered as a significant factor contributing to the growth and development of any economy. Numerous studies have been carried out on Entrepreneurship Education in the African context dwelling on its assessment, effect and impact on individual, institution and economy. Furthermore, entrepreneurial learning, teaching pedagogies and strategies used in teaching Entrepreneurship Education in institutions witnessed massive research.

The main focus of this paper is to combine results from different extant studies, in the hope of identifying trends among studied results, the state of Entrepreneurship Education, challenges of Entrepreneurship Education, and solutions proffered which emerged from an extensive review of the literature. The method adopted are for the purpose to provide a comprehensive and critical literature review of empirical research in Entrepreneurship Education. The articles were collected from Google Scholar, Emerald, ProQuest, Science Direct and EBSCOhost databases. In the database, the exact phrases Entrepreneurship Education, Teaching Entrepreneurship Education, Learning Entrepreneurship Education and Evaluation of Entrepreneurship Education were searched for in journal-article databases.

Articles were selected by their titles' relevance to the entrepreneurship education topic. The general overview of literature shows that entrepreneurship education is still evolving in Africa despite its long existence in some part of the continent. Also, reviewed literature reveal that despite its long existence in some part, some countries recently introduced entrepreneurship education officially across all phases of their educational system such as in the case of Nigeria. The trend of entrepreneurship education connoting the past which includes the pedagogical approaches, a method of integration in curriculums and barriers to its effective implementation were identified. The present state of the subject was revealed and these patterns help to suggest and offer approaches and recommendations for resolving, promoting and sustaining entrepreneurship education. This paper contributes to literature, part of which are its up-to-date analysis of recent development in the field of entrepreneurship and being one of the foremost attempt to harmonize entrepreneurship research in the African context of

emerging economy unveiling the wide-ranging situation of the subject. The study provides useful insights for policy makers, educators, students and all stakeholders involved in entrepreneurship education. This extensive review could be beneficial to stakeholders in taking steps to bring about an improvement of entrepreneurship education in Africa.

Keywords: africa, institutions, entrepreneurship, entrepreneurship education, learning, teaching

35. Partnership as an aspect of learning object in entrepreneurship Education

Leena Käyhkö & Ritva Engeström

Helsingin yliopisto: leena.kayhko_(at)_helsinki.fi &
ritva.engestrom_(at)_helsinki.fi

Entrepreneurship education has been examined already quite extensively. Instead of harmonious impression given in educational policy texts, empirical studies indicate a more ambiguous picture which also illustrates a disagreement concerning whether entrepreneurship should, as well as how it could become part of the educational system. Acknowledging this indeterminate stance, the paper is based on the case study as a window to raise questions with respect to pedagogy in circumstances where schools are opening toward society brought about by entrepreneurship education. The data were collected from a Finnish high school. The actors involved in the study were students, teachers, local entrepreneurs, and municipality decision makers. In the study, entrepreneurship was conceived as a particular learning environment in which students had a chance to obtain competencies, which were shaped by the larger webs rather than by purely local exchanges between teacher and students – adopting the idea of social interaction where teachers, students, entrepreneurs, and members of community “openly encounter multilevel and –aged expertise” in learning. The main empirical focus was put on learning object. In this paper, we concentrate on partnership between the parties of school and outside school. The question is formulated how entrepreneurship is constructed in and through sense making of a heterogeneous meaning community in a context of a public high school.

The data include ethnography, interviews, self-reports of students, intervention, and written documents concerning the school and its history. Ethnography was gathered by video- and/or audio- recording events of the entrepreneurship course. The intervention was a joint meeting of different parties. The analysis focused on the kinds and prevalence of meanings and interests attached by the participants to entrepreneurship and the course activity. The units of sense making were organized according to the groups of actors. The main analysis focused on tracing tensions in talk when the participants expressed their group interests in the context of interpreting others’ behavior. In order to interpret the findings we constructed the matrix, which combines two dimensions: the horizontal dimension of collaboration between the parties (coordination/co-configuration) and the vertical dimension of sense making from dialogical perspective (closed/open). Besides conflicting interests of internal and external entrepreneurship, a central source of tensions was related to the project-based and student-centered pedagogical strategy. The findings show that the parties inside

the school had started to label the activity as “students’ project” which in students’ interpretations led to make a boundary between students and adults. A team, basing on interactions between the students, had its relevancy in the adopted pedagogical strategy (to give the initiative to students) and as evaluated in the context of achieving the project’s outcome but it excluded out-of-school contexts as new resources of entrepreneurial learning. The findings point to increasing complexity of learning object, while opening toward society in entrepreneurship education and, thus, require rethinking pedagogical paradigms often taken for granted in entrepreneurship education.

Keywords: activity theory, entrepreneurship education and pedagogy, partnership, learning environment, learning object

36. Yrittäjyyden opetusmenetelmien kirjo kuin yrittäjyyden monet kasvot *Minna Tunkkari-Eskelinen*

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, minna.tunkkari-eskelinen_(at)_jamk.fi

Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK) on asettanut visiokseen olla Suomen yrittäjälähtöisin ammattikorkeakoulu. Yrittäjyys tulisi olla jokaista opiskelijaa koskeva asia. Samankaltaiseen tulkintaan päätyivät kansainvälistä laatuauditointia tehneet arvioijat. Organisaatio on luonut keskitetyn palveluyksikön, jossa toteutuu erilaisia toimintamalleja yrittäjyyden edistämiseksi monialaisuutta korostaen. Kaikissa tutkinto-ohjelmissa yrittäjyys-opintojakso on pakollinen, ja innovointia tehdään ensimmäisen opiskeluvuoden aikana aidoille työelämän toimeksiannoille. Lisäksi yksiköissä tehdään opetustyössä erilaisia yrittäjyyden edistämiskeinoja. Millaiset metodit edistävät yrittäjyyttä opetushenkilöstön mielestä? Millaisia yrittäjyyden oppimista tukevia opetusratkaisuja ja metodeja on käytössä? Nämä kysymykset ovat ohjanneet laadullisen aineiston keruuta kuluvan kalenterivuoden aikana.

Talven aikana toteutettiin opetushenkilöstölle yrittäjyysmittarikysely (Ruskovaara), johon saatiin ansiokkaat 184 vastausta. Saatujen tulosten rohkaisemana päädyttiin kokoamaan hyviä opetuskäytäntöjä kaikkien yhteiseen käyttöön. Samankaltainen tarve ilmeni henkilöstölle järjestetyn innovaatiopäivän yhteydessä kaksi lukuvuotta aiemmin. Tuolloin käynnistettiin myös yrittäjyyden myyttikestit, jotka pidettiin yksiköiden henkilöstökokousten yhteydessä. Tavoitteena oli kerätä henkilöstön näkemyksiä yrittäjyyden edistämisen tilasta organisaatiossa. Tuolloin kävi ilmi, että kaikki henkilöstön jäsenet eivät koe opiskelijoiden yrittäjyyden edistämistä omana tehtävänä. Päädyttiin kohdistamaan yrittäjyyden edistämistoimet opetushenkilöstön päivytyöhön. Metodologisena ratkaisuna käytettiin Grounded Theory -lähestymistapaa. Tutkimusaineisto koottiin opetushenkilöstön käyttämien opetusmetodien kuvauksista. Tämä prosessin vaihe on edelleen kesken, ja se päättyy elokuussa ennen uuden lukuvuoden opetusten alkua. Saadut kuvaukset kategorisoidaan aineistolähtöisesti. Aineiston perusteella kootaan mallinnus, josta on tunnistettavissa yrittäjyydelle ominaiset elementit. Tässä vaiheessa kategorioita peilataan teoreettiseen tietoperustaan (ks. Strauss & Corbin 1978). Saatua kokonaiskuvaa voidaan hyödyntää jatkossa opiskelijoille tarjottavien yrittäjyyttä edistävien toimien mittaamisessa ja yrittäjyyspolkujen tunnistamisessa. Mallinnuksen toivotaan tarjoavan myös käytännön ratkaisuja henkilöstölle sen miettiessä opintojaksokohtaisia yrittäjyyden oppimistavoitteita. Syksyllä järjestetään jalkauttamisen operaatio, jossa henkilöstö innostetaan vaihtamaan kokemuksiaan yrittäjyyden metodisista ratkaisuista.

Yhteisön yrittäjyyden edistämisen tilaa tuleekin seurata lukuvuosittain erityisesti metodisten ratkaisujen osalta. Opiskelijat ovat yhä lisääntyvässä määrin tarttuneet yritystoimintaan tähtääviin tukitoimiin, ja korkeakouluun hakeutuu yhä useammin jo yritystoimintaa aloittaneita hakijoita. Heidän osaltaan metodiset ratkaisut ovat uusi haaste, sillä eri lähtökohdat omaavat opiskelijat kohtaavat eri tasovaatimuksia yrittäjyyden edistämisen polulla. Opiskelijat kohtaavat myös opetushenkilöstöä, joka ei miellä yrittäjyyden edistämistä omaksi tehtäväkseen.

Tämän tutkimuksen pedagoginen tavoite oli paljastaa sellaisia elementtejä, joiden vahvistamista tulisi tehdä tavoitteellisemmin. Opiskelijoiden asenteita yrittäjyyttä kohtaan mitataan heidän aloittaessaan tutkinto-opinnot ja heidän valmistuttuaan. Asenteet voivat olla varsin pysyviä, mikäli niitä ei tavoitteellisesti pyritä muuttamaan. Muuttamisen tarve tulisi lähteä yksilöstä itsestään. Vastaava ilmiö kohdattiin henkilöstön pedagogisia käytäntöjä kerätessä. Samat opetushenkilöstön jäsenet toteuttavat useammassa opintojaksoissaan yrittäjyyden moninaisuutta korostavia metodeja. Niille opiskelijoille, jotka näkevät yrittäjyyden houkuttelevana, oppilaitos voi tarjota räätälöityä tukea oman aikomuksen muuttamiseksi toiminnaksi. Tutkimusprosessin perusteella todetaan, että yrittäjyys tulisi määritellä myös opiskelu- ja työskentelyasenteena eikä pelkästään yrityksen perustamiseen tai jatkamiseen tähtäävänä konkreettisenä ilmentymänä. Näin ollen tutkintokoulutuksessa olisi oikeutettua käyttää yrittäjyyteen ja yrittäjämäiseen työotteeseen rohkaisevia opetusmenetelmiä, koska niiden käyttö koskee jokaista opiskelijaa.

Keywords: Grounded theory, opetusmenetelmät, yrittäjyyspedagogiikka,

37. Yrittäjyyden kokeiluja alakoulussa

Anne Gustafsson-Pesonen

Pienyrittäjäkeskus Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, [anne.gustafsson-pesonen_\(at\)_xamk.fi](mailto:anne.gustafsson-pesonen_(at)_xamk.fi)

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata alakouluikäisille suunnatun yrittäjyyden oppimisen kokeilua. Kokeilua lähdettiin tekemään alueen sivistystoimen tarpeesta – alueella ei enää tuotettu sopivaa mallia yhteiskuntaoppiin ja työelämään valmentautumiseen. Haluttiin lähteä tuottamaan yhdessä sivistystoimen ja laajan kehittäjäverkoston kanssa yrittäjyyden ja yhteiskuntaopin oppimiskokemusta. Kokeilun ensimmäinen testaus tehtiin vuonna 2016 ja todettiin, että kokeilu on niin kiinnostava, että sitä voidaan jatkaa ja edelleen kehittää. Kokeiluun haluttiin vahvasti mukaan yrittäjyys ja malliksi valittiin Pikkuyritykset -ohjelma. Mallia muokattiin koulujen tarpeet kuullen.

Tässä tutkimuksessa avataan oppilaiden kokemuksia ja ajatuksia yrittäjyyden ilmentymisestä oppimisessa – mitä yrittäjyydestä opittiin, mikä tuki yrittäjyyden oppimiseen ja mitä suunnitelmia yrittäjyyden varalle mahdollisesti voisi olla.

Aineiston keruu on käynnissä ja vastauksia saadaan toukokuun loppuun 2017 mennessä. Aineiston keruun menetelmänä käytetään ryhmätyömenetelmää. Tutkija on laatinut kyselyn, jonka luokka täyttää opettajajohtoisesti luokassa. Ryhmätyöskentelyllä halutaan varmistaa, ettei kenenkään lapsen henkilöllisyys tulti ilmi missään tutkimuksen vaiheessa. Myöskään kouluja ei haluta pisteyttää, joten koulujen tietoja ei kerätä. Kouluja on 20 kpl ja oppilaita yhteensä yli 500.

Tutkimuksen avulla pyritään löytämään ja nostamaan esille oppilaiden näkemykset kokeilun onnistumisesta suhteessa yrittäjyyden oppimiseen alakouluikäisissä. Tavoitteena on pystyä antamaan suosituksia yrittäjyyden opettamiseen ja rohkeisiin kokeiluihin alakouluihin.

Keywords: kokeilukulttuuri, yrittäjyyspedagogiikka

38. Etsin, kehitän ja käynnistän – Uutta liiketoimintaa ketterällä asiakasarvon kehittämällä

Juha Hautanen

JAMK Generator, juha.hautanen_(at)_jamk.fi

Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategisena valintana on olla yrittäjyyskorkeakoulu. Se tarkoittaa yrittäjämäistä toimintatapaa, mutta erityisesti uusien yritysten perustamista. JAMK:lla on ollut jo vuosia toimiva ja tehokas esihautomo- ja hautomoprosessit. Mutta ennen kuin päästään näihin prosesseihin, on liiketoiminnan etsimisen vaihe. Tulee määritellä asiakas ja hänelle tuotettava arvo.

Tällä hetkellä kaikilla JAMKin perustutkintoa suorittavilla opiskelijoilla ovat pakolliset yrittäjyyden ja innovaatio toiminnan opintojaksot. Kuilu näiden ensimmäisen vuoden opintojaksojen ja liiketoiminnan kehittämisen välillä on suuri. Tämän kuilun ylittäväksi sillaksi on kehitetty viiden opintopisteen opintojakso Etsin, kehitän ja käynnistän.

Kun pelkkä tuoteideointi ei riitä. Tuote ja asiakas muodostavan liiketoiminnan avainparin. Tässä yhteydessä tuotteella tarkoitetaan fyysisiä tuotteita, konkreettisia palveluita, brändiä, digitaalisia ratkaisuja, rahoitustuotteita jne. eli kaikkea, joka voi tuottaa asiakkaalle arvon. Usein liiketoiminnan kehittäminen aloitetaan tuotteen suunnittelulla. Saatetaan havaita uusia mahdollisuuksia tuottaa tuotteita tai palveluita. Uusi teknologia saa kehittäjän sormet syyhyämään. Kehittäjä haluaa käyttää omaa erityisasiantuntijuuttaan ja kehittää sitä edelleen. Vasta myöhemmin herätään ajatukseen, kuka tätä tuotetta mahdollisesti tarvitsee ja valmis maksamaan siitä. Kehitystyö on saattanut edetä niin pitkälle, ettei enää olla valmiita keskeyttämään kehitysprojektia. Liiketoiminnan käynnistäminen sisältää merkittäviä riskejä.

Etsin, kehitän ja käynnistän –opintojakso perustuu Aleksander Osterwalderin ja kumppaneiden julkaisemaan asiakasarvon muodostamisen iteratiiviseen kehitysmalliin. Siinä asiakas otetaan kehitystyön lähtökohdaksi. Aluksi pohditaan asiakkaan intententtiota. Mitä asiakas on tekemässä. Jotta intentio voidaan muodostaa mahdollisimman konkreettiseksi, käytetään asiakassegmenttiä kuvaavia keinotekoisia käyttäjäpersoonia. Niillä on käyttäjäryhmänsä tärkeimmät ominaisuudet. Usein asiakas ymmärretään pelkästään tietoiseksi ja rationaaliseksi toimijaksi, mutta hänen valintoihin vaikuttavat vahvasti intuitiot. Intention tunnistamisen jälkeen, arvioidaan niitä ongelmia, jotka estävät asiakkaan pääsemistä tavoitteeseensa. Toisaalta tekeminen voi hyötyjä, iloja tai positiivisia kokemuksia. Sekä hyödyt että

ongelmat arvioidaan niiden merkittävyyden perusteella. Tuote kehitetään poistamaan ongelmia ja tuottamaan hyötyjä. Se muodostaa tarjoaman eli asiakasarvon erilaisine tuotteineen, palveluineen ja muine ominaisuuksineen.

Vaikka kehitystyö on asiakaslähtöistä, niin se on kuitenkin suurelta osaltaan olettamusta tai peräti arvausta. Ketterässä kehityksessä kehitystyön iteraatiokierrokset ovat oleellisessa asemassa. Tehtyjä virheellisiä olettamuksia tulee voida korjata ja kehitys työn suuntaa pitää voida muuttaa toisin kuin vesiputousmaisessa kehitysmallissa. Ainoa, joka voi validoida olettamukset oikeiksi tai vääriksi, ovat asiakkaat. Sen vuoksi käyttäjä- ja asiakastutkimukset ovat oleellisessa asemassa tätä opintojaksoa. Ensinnäkin tulee varmistaa, ovatko asiakkaan tavoitteet ja siihen liittyvät ongelmat ja hyödyt olettamuksen mukaiset. Sen jälkeen asiakkaalle pitää voida demonstroida suunniteltu ratkaisu. Demonstroimiseen käytetään prototyyppejä. Varhaisen vaiheen prototyypin tarkoitus ei ole niinkään selvittää teknistä toteutettavuutta vaan testata kehitetyn konseptin sopivuutta asiakkaan ongelmien poistajana ja hyötyjen tuottajana. Opintojakson aikana toteutetaan kolme iteraatiokierrosta.

”Etsin, kehitän ja käynnistän” -opintojakso on monialainen. Opinnot suoritetaan tiimeissä, joissa on tarkoitus yhdistää osallistujien monialaista osaamista uuden liiketoiminnan kehittämiseksi. Kehitystyön kohde valikoituun osallistujien itse tekemien käyttäjien havaintojen pohjalta. Opintojakson valmistavana tehtävä on kerätä vähintään 50 havaittua ongelmaa tai tarvetta. Opiskelijatiimit valitsevat itse mielenkiintoisimman aiheen kehitystyön kohteeksi.

Opintojakso ei ole varsinaisesti verkko-opintoja. Koska osallistujat tulevat eri tutkinto-ohjelmista ja eri aloilta, on normaali viikkotuntitoteutus mahdotonta järjestää. Sen vuoksi toteutuksessa käytetään ns. käänteisen luokkahuoneen mallia. Tietoperusta tarjotaan opiskelijoille kirjallisuuden, videoiden ja verkkoaineiston muodossa ja kontaktit ovat tiimin valmennustilaisuuksia. Kehitystyö iteraatiokierrokset muodostuvat etsimisestä eli asiakasymmärryksen hankkimisesta, arvon tuoton kehittamisestä ja käynnistämisestä eli kokeiluista.

39. Yrittäjyyden intentioiden tunnistaminen ja niiden vahvistaminen sosiaali-, kasvatus-, ja terveysaloilla

Harri Kostilainen, Anu Arola & Lenita Nieminen

Diakonia-ammattikorkeakoulu, harri.kostilainen_(at)_diak.fi,
 anu.arola_(at)_diak.fi & Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikkö,
 lenita.nieminen_(at)_utu.fi

Yritteliäisyys asenteena, toimintana ja ammatillisina käytänteinä ovat läsnä sosiaali-, kasvatus- ja terveysaloilla. Yhteiskunnallisen, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti vastuullisen, yrittäjyyden tarvetta on korostettu viimeaikaisessa yrittäjyyskasvatuksen tutkimuksessa (esim. Heinonen, Hytti, Tiikkala 2011). Arvostettu eurooppalainen yrittäjyyskasvatuksen tutkija David Rae (2012) puhuu uuden ajan yrittäjyydestä ja sen vaatimasta uudenlaisesta oppimisympäristöstä, joka on osallistuva ja vastaanottavainen, yhteisöllinen ja individualistinen sekä feminiinisiä että maskuliinisia työskentelytapoja arvostava, eettinen ja kestävä. Tämän uuden ajan yrittäjyyden myötä siirrytään yrittäjyyden muotoihin, jotka ovat yhteiskunnallisesti vastuullisia ja heijastavat eettisen ja kestävä kehityksen arvoja ja näkökulmia (Rae, 2012). Näin yrittäjyyden käsite laajenee yrityksen perustamista kattavammaksi. Suomen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän toimintaympäristössä tapahtuvat radikaalit muutokset luovat mahdollisuuksia ja innostusta yrittäjyyteen, mutta myös tarpeen sopivien tuki- ja ohjauspalveluiden järjestämiseksi yrittäjyyden eri muodoille korkeakouluympäristöissä. Käsitys yrittäjyyden muuttuvasta luonteesta on sekä haaste että mahdollisuus korkeakouluille. Miten tällaista eettistä ja yhteiskunnallista yrittäjyyttä opetetaan ja millaisin yrittäjämäisen oppimisen menetelmin voidaan tukea yhteiskunnallisesti kestävä yrittäjyyttä?

Diakonia-ammattikorkeakoulussa (Diak) on yli 3 000 sosiaali-, terveys-, kirkon ja tulkkauksen alojen opiskelijaa, joiden yrittäjyyden intentioita ei tunneta eikä heidän yrittäjyyteen liittyviä tuen tarpeita ole systemaattisesti tunnistettu. Diakin toimipisteet sijaitsevat Helsingissä, Oulussa, Pieksämäellä, Porissa ja Turussa.

Satakunnan opiskelijoiden yhteinen yrityskiihdyttämö ALL IN- projektiin liittyvän tutkimuksemme tavoitteena on 1) tunnistaa Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden yrittäjyysintentiona pilotoimalla kysely Porin toimipisteessä ja 2) tulosten perusteelta esittää systemaattinen yrittäjyyden intentioiden tunnistamisen malli Diakonia-ammattikorkeakoululle sekä 3) muotoilla opiskelijoiden yrittäjyyden intentioita tukeva ja Diakin erityispiirteisiin soveltuvat palveluekosysteemit.

Tutkimuksen aineisto kerätään toukokuussa 2017 Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin toimipisteen kaikille noin 300 opiskelijalle suunnatulla strukturoidulla sähköisellä kyselylomakkeella. Kyselyssä painotetaan yhteiskunnallisen yrittäjyyden ulottuvuuksia: motivaatioita ja kykyä lähteä liiketoiminnan keinoin ratkaisemaan yhteiskunnan ilkeimpiä haasteita. Kyselyssä vastaajat arvioivat avokysymyksiin vastaamalla muun muassa käsityksiään ja mielikuvia yrittäjänä toimimisesta, omia yrittäjäominaisuuksiaan, mahdollisuuksia yrittäjänä toimimisesta, motivaatioita mahdollisen yrityksen perustamiseksi ja tekevät näkyviksi tuen tarpeitaan.

Aineistoa käsitellään laadullisin analyysimenetelmin.

Keywords: All In, ammattikorkeakoulu, intentiot, yhteiskunnallinen yrittäjyys, yrittäjyyskasvatus,

40. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden merkityksellisyys ja toteutuminen ammatillisessa koulutuksessa

Leena Eskola & Kyllikki Taipale-Eräväla

Oulun yliopisto, Kerttu Saalasti Instituutti, leena.eskola_(at)_oulu.fi,
kyllikki.taipale-eravala_(at)_oulu.fi

Yrittäjyyskasvatusta kehitetään Suomessa tavoitteellisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi keväällä 2017 päivitetyt yrittäjyyslinjaukset vuoden 2009 Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat -julkaisun pohjalta. Lisäksi useissa maakunnissa ja alueilla on julkaistu alueellinen strategia yrittäjyyskasvatukseen. Ammatillisen toisen asteen koulutuksessa yrittäjyyskasvatus painottuu aiempaa vahvemmin ammatillisen koulutuksen uudistamisen myötä. Koulutus uudistetaan osaamisperusteiseksi ja asiakaslähtöiseksi, ja työpaikoilla tapahtuvaa oppimista lisätään merkittävästi.

Pohjois-Pohjanmaalla julkaistiin yhteinen yrittäjyyskasvatuksen strategia helmikuussa 2016. Sen toteutumisen seurantaan toteutettiin opinnäytetyönä (Mäntykangas, 2017) ammatillisen koulutuksen edustajille kysely, jossa vastaajat arvioivat strategian toimeenpanoa ja merkityksellisyyttä toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Saadusta aineistosta poimittiin tähän tutkimukseen vastaukset, jotka koskivat strategiaan määriteltyjen tavoitteiden merkittävyyttä ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittamisessa sekä miten tavoitteet toteutuvat vastaajien omassa organisaatiossa. Arvioinnin kohteena olivat opiskelijoiden yrittäjyys- ja työelämätaitojen vahvistamiseen sekä yrittäjyyden oppimisympäristöjen ja menetelmien kehittämiseen liittyvät toimenpiteet. Tutkimuksessa keskitytään selvittämään, mitkä tavoitteet opetushenkilöstö kokee merkittävimmiksi ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittamisessa, mitkä tavoitteista ovat ammatillisessa koulutuksessa parhaiten toteutuneet ja missä on eniten puutteita.

Tehdyn kyselyn kohderyhmänä olivat Pohjois-Pohjanmaan maakunnan suurimmat ammatillisen toisen asteen koulutuksen järjestäjät: Oulun seudun ammattiopisto, Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä, Koulutuskeskus Brahe sekä Raahen Porvari- ja Kauppakoulu, joihin kuuluu yhteensä 21 yksikköä/ammattiopistoa. Kysely lähetettiin organisaatioiden johdolle, rehtoreille, pedagogisesta toiminnasta vastaaville henkilöille, lähiesimiehille ja yrittäjyyskasvatuksen vastuuhenkilöille. Tutkimuksessa käytettiin sähköistä Webropol-kyselytyökalua. Aineisto hankittiin joulukuussa 2016 lähettämällä valitulle kohderyhmälle sähköpostitse pyyntö vastata kyselyyn ja linkki, jonka kautta vastaaja ohjautui ohjelmaan. Henkilöille, jotka eivät olleet vastanneet kyselyyn asetettuun määräpäivään mennessä, lähetettiin muistutusviesti

joulukuussa ja tammikuussa 2017. Kysely lähetettiin yhteensä 72 henkilölle, vastauksia saatiin 23 (32 %) kappaletta.

Tutkimukseen valituissa kysymyksissä vastaajan tuli arvioida tavoitteiden merkityksellisyyttä asteikolla 0, 1—5, jossa 0 = en osaa sanoa, 1 = ei lainkaan tärkeä ja 5 = erittäin tärkeä. Lisäksi vastaaja arvioi tavoitteen toteutumista organisaatiossaan asteikolla 0, 1—5, jossa 0 = en osaa sanoa, 1 = ei lainkaan ja 5 = erittäin hyvin.

Saadut tulokset osoittavat, että strategiaan ja toimintaohjelmaan määriteltyjä tavoitteita pidetään merkittävänä ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittamisessa. Eniten merkittävänä pidetään opiskelijan työssäoppimista oppilaitoksen ulkopuolisessa organisaatiossa ja vähiten merkittävänä, että tutkinnon suorittajien kykyä toimia kansainvälisessä työympäristössä vahvistetaan kansainvälisyyskasvatuksella. Tavoitteista on parhaiten toteutunut työssäoppiminen oppilaitoksen ulkopuolisessa organisaatiossa ja huonoimmin opetushenkilöstön yrittäjyyskasvatuksen pedagogisen osaamisen suunnitelmallinen kehittäminen.

Alustavat tulokset tuovat ymmärrystä strategiaan asetettujen tavoitteiden merkityksellisyyden ja toteutumisen välisistä eroista. Havainnot antavat tietoa opetushenkilöstön koulutustarpeen arviointiin ja strategian johtamiseen. Mielenkiintoinen tutkimusaihe jatkoa varten on syventää käsitystä siitä, miksi tulokset osoittavat, että tutkinnon suorittajien kykyä toimia kansainvälisessä työympäristössä vahvistetaan kansainvälisyyskasvatuksella -tavoitetta ei pidetä niin merkittävänä kuin muita tavoitteita. Vaikuttavatko tuloksiin esim. toimintakulttuuri tai vastaajien taustat ja ovatko strategian tavoitteista johdetut kysymykset yksiselitteisiä?

Keywords: ammatillinen koulutus, johtaminen, strategia, yrittäjyyskasvatus,

41. Yrittäjyysopetuksen tuloksellisuus – Case Kymenlaakso

Kyllikki Taipale-Eräväla & Leena Eskola

Oulun yliopisto, Kerttu Saalastin instituutti, MicroENTRE tutkimusryhmä, [kyllikki.taipale-eravala_\(at\)_oulu.fi](mailto:kyllikki.taipale-eravala_at_oulu.fi) & [leena.eskola_\(at\)_oulu.fi](mailto:leena.eskola_(at)_oulu.fi)

Yrittäjyysopetuksen tuloksellisuuden tutkimushankkeen tarkoituksena on selvittää Kymenlaakson yrittäjyysopetuksen, ts. yrittäjyyskoulutuksen ja yrittäjyyskasvatuksen, tuloksellisuutta sisältäen start-up/pienyrittäjien, ammattiin valmistuvien, lukiolaisten ja peruskoululaisten yrittäjyysvalmiudet ja havainnot saamastaan yrittäjyysopetuksesta, yrittäjyyden perustietoudesta, halukkuudesta ryhtyä yrittäjiksi ja tehtyjen toimien vaikutuksista yrittäjyysilmaston kehittymisessä. Hanke selvittää myös tehtyjen toimenpiteiden kustannukset, jotta voidaan arvioida saavutettujen tulosten taloudellista onnistuvuutta suhteessa käytettyihin varoihin. Tulosten perusteella tutkimushanke tekee lisäksi ehdotuksia, miten jatkossa yrittäjyyden opetusta voisi kehittää menestyksellisemmäksi. Hankkeen tuloksista tiedottamiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Tutkimuksen tarve on ilmeinen Kymenlaakson työllisyyden, yritysilmaston ja olemassa olevien yritysten liiketoiminnan kehittämisen kannalta. Yrittäjyys ei näytä olevan todellinen työllistymisvaihtoehto ammattiin valmistuville, vaikka yrittäjyysopetusta on annettu Kymenlaakson peruskoulun oppilaitoksissa ja lukioissa jopa 20 vuoden ajan, ja ammatillisissa oppilaitoksissa myös tutkintoihin kuuluvana. Alueen työttömyys on korkea (17.3 %), ja heikoin työllisyystilanne on Kotkassa, jossa työttömiä on 21.3 % (TEM, 2016). Yritysilmastoltaan Kymi on elinkeinopoliittisen mittariston mukaan Suomen kehnoin (Suomen Yrittäjät, 2016). Lisäksi alueen pienyrityksen ovat olleet vuosia innottomia hakemaan investointi- ja kehittämisvaroja siinä määrin, että vähäisestä hakukiinnostuksesta johtuen käytettävissä olevat varat saattavat pienentyä ja uhkaavat kohdentua muihin maakuntiin (Kymenlaakson liitto, 2016).

Aineiston kerääminen suoritetaan kyselytutkimuksena 1-5 vuotta toimineisiin start-up/pienyrittäjiin, ja ammattiin valmistuvien opiskelijoiden keskuudessa tarkoituksena selvittää yrittäjyysosaamisen tila. Lukioissa ja peruskouluissa vielä opiskelevien oppilaiden osuus suoritetaan vertailevana kyselytutkimuksena tarkoituksena selvittää millaisia mahdollisia eroavuuksia yrittäjyysopetusta ja ei-yrittäjyysopetusta saaneilla henkilöillä on suhtautumisessa yrittäjyyteen ja yrittäjyysvalmiuksiin. Kyselyt kohdennetaan tiettyjen vuosikurssien oppilaisiin ja verrokkioppilaisiin. Sähköisessä ja/tai kirjallisessa kyselytutkimuksessa on mukana selventäviä ja syventäviä kysymyksiä. Yrittäjyysopetuksen kustannukset

selvitetään asiakirjoista yhteistyössä oppilaitosten ja kuntien/kaupunkien opetuksesta vastaavien henkilöiden kanssa.

Tämänhetkisen tietämyksen mukaan yrittäjyysopetuksen tulokset ovat laimeita. Alueen yrittäjien osuus työllisistä on maan keskiarvoa pienempi (Kymenlaakson liitto, 2017), työttömyys on korkea ja maakunta menettää asukkaita muualle Suomeen, lähinnä pääkaupunkiseudulle. Toimivien pienyritysten innottomuus investoida ja kehittää toimintaansa saattaa johtua osittain yrittäjyysopetuksen puutteista. Täten odotettavissa olevat tulokset tulevat antamaan arvokasta tietoa siitä, miksi vuosien yrittäjyysopetus ei näy yrittäjyysshalukkuuden nousuna ja siten parempana työllisyytenä, ja miksi alueen pienyritykset ovat haluttomia investoimaan ja kehittämään toimintaansa. Lisäksi tutkimus tulee antamaan kehittämisehdotuksia ja käytänteitä, joilla on mahdollista saavuttaa tuloksellisempaa varojen kohdentamista yrittäjyyden edistämisessä.

Hankkeella on suuri alueellinen merkitys yrittäjyysopetuksen, yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen kannalta, kuin myös kansantaloudellisesti kohdennettujen varojen tuloksellisuuden kannalta. Hankkeella on lisäksi yhteiskunnallista vaikuttavuutta, koska tutkimuksessa pyritään löytämään niitä syitä, miksi olemassa olevat yritykset/start-up-yritykset ovat olleet suhteellisen innottomia kehittämään yritysten toimintaa siinä määrin, että kehittämiseen kohdennettuja varoja on vaarassa siirtyä muihin maakuntiin. Syiden selvittäminen antaa arvokasta lisätietoa varojen jakajaorganisaatioille ja paikallisille yrityksille. Hankkeen yhteiskunnallinen merkitys palvelee myös jatkossa yrittäjyyskasvatuksen ja-opetuksen kehittämistä ja suuntaviivojen tarkistamista.

Keywords: kustannukset, Kymenlaakso, tuloksellisuus, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyysopetus,

42. Anna's path to a musician, a music teacher and an entrepreneur in music business

Lenita Hietanen & Heikki Ruismäki

University of Lapland, lenita.hietanen_(at)_ulapland.fi & University of Helsinki, heikki.ruismaki_(at)_helsinki.fi

It was spring 1999 when Anna graduated in the general upper secondary school in Finland. In the spring of 2017, Anna is a musician, a music teacher and an entrepreneur in a firm, which educates music teachers at various levels of education. This case study presents Anna's path to these three professions. At the end of the June 2017, the researchers are going to collect the data through an interview, where the questions are based on the findings in previous researches relevant in the research fields of general education, music education, and entrepreneurship education. The purpose of the study is to seek essential elements in general education, which either support or hinder students' paths to professions in music and/or to entrepreneurs. Considering Anna's path to her three professions needs the authors to notice formal, informal and non-formal learning. However, the main focus is in general education. The approach is going to be narrative, which allows the authors search critical points in Anna's path to her three professions.

Anna graduated in the upper secondary school only some years later than the first entrepreneurship education instructions were included in the national curricula for basic and secondary education in Finland. Now, the instructions in entrepreneurship education have been in the curricula over 20 years, but still the implementations of entrepreneurship education in general education are weak and narrow. Additionally, the entrepreneurial implementations have mainly been carried out through projects instead of natural parts of teachers' and students' daily practices, as instructed. Looking at the music education, it is able to notice that the amount of music education has been diminishing throughout the entire educational path, especially in primary school teacher education. Despite this, in many cases, the primary school teachers are still responsible for the lower levels' music education in Finland.

The objective of this case study is through Anna's case to address some essential points how general education could better enable the students to become aware of their opportunities to earn their living in the future as music professionals or entrepreneurs or both. The main questions are: How can general education support students to become aware of their opportunities as entrepreneurs? How can general education support students to become aware of their opportunities as musicians or music educators? Because the data collection is scheduled in the

summer of 2017, the authors are not able to present any findings in this abstract phase.

Keywords: entrepreneur, learning path, musician, music teacher, narrative approach

**43. Yritys Hyvä -kilpailu opetusharjoittelujen aineistona
normaalikouluissa ja opettajaksi opiskelevien
yrittäjyyskasvatuskokemuksen herättäjänä**

Minna Riikka Järvinen, Jaana Seikkula-Leino & Elena Ruskovaara

Kehittämiskeskus Opinkirjo, minnariikka.jarvinen_(at)_opinkirjo.fi, Turun yliopiston normaalikoulu Jaana Seikkula-Leino & Lappeenrannan Teknillinen Yliopisto, Elena Ruskovaara

Kehittämiskeskus Opinkirjo laajentaa yrittäjyys ja työelämätaidot –aiheisen kilpailun opettajankoulutukseen. Laajennuksen tarkoituksena on: 1) tarjota normaalikouluissa opetusharjoittelua tekeville opiskelijoille käytännön materiaali, jonka avulla he voivat toteuttaa opetussuunnitelman perusteiden työelämä ja yrittäjyys laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta sekä harjoitella monialaisen oppimiskokonaisuuden rakentamista sekä 2) tarjota opettajaksi opiskeleville itselleen mahdollisuus toteuttaa yrittäjyysaiheinen kilpailutyö ja saada tästä omakohtainen kokemus yrittäjyys- ja työelämätaitojen harjoittelusta.

Ongelma

Yrittäjyyskasvatuksen ulottaminen opettajankoulutukseen on ollut jo vuosia usean hankkeen ja toimijan systemaattisen ponnistelun kohteena. Ongelmaksi ovat muodostuneet paitsi lukujärjestystekniset käytännön ongelmat kuin asenneilmasto ja tarjotun sisällön hankala yhteensovittaminen opettajankoulutuksen opetusmoduuleihin ja muihin sisällöllisiin elementteihin.

Laajentamalla Yritys Hyvä –kilpailua opetusharjoitteluun pyritään ratkaisemaan ongelma, joka liittyy yrittäjyyskasvatuksen penetraatioon opettajankoulutukseen.

Metodit ja aineistot

Yritys Hyvä –kilpailun laajennus opetusharjoitteluihin ja opettajankoulutukseen toteutetaan yhdessä Turun yliopiston normaalikoulun kanssa laatimalla opetusharjoittelun ohjaajille ohjeistus siitä, millä tavoin Yritys Hyvä voidaan ottaa käytännössä opetusharjoittelujen sisältöaineistoksi.

Tämän lisäksi kilpailuaineistoon laaditaan tehtäväkokonaisuus, jolla opettajaksi opiskelevat voivat osallistua Yritys Hyvä –kilpailuun itsekin.

Yritys Hyvä –interventio ulotetaan kaikkiin yliopistojen harjoittelukouluihin eNorssi-verkoston ja Suomen Harjoittelukoulujen Opettajat ry SUHO:n kautta. Interventioon sisällytetään kolmeosainen arviointi. Arvioinnin toinen osuus

suunnataan interventioon osallistuvien harjoittelujen ohjaajille, toinen niille opettajaksi opiskeleville, jotka käyttivät Yritys Hyvää aineistona opetusharjoittelussaan. Kolmannen arviointielementin muodostavat opettajaksi opiskelevien kilpailuun lähettämät kilpailutyöt.

Harjoittelujen ohjaajien ja opetusharjoittelussa Yritys Hyvää aineistona käyttäneiden arvioinnissa selvitetään, millaiseksi ohjaajat ovat kokeneet Yritys Hyvä –aineiston soveltuvuuden opetusharjoittelujen aineistoksi sekä kuinka hyvin tai huonosti aineisto on luonut käsitystä yrittäjyyskasvatuksen sisällöistä. Kilpailuun saapuneista opettajaksi opiskelevien arviointitöistä arvioidaan, kuinka hyvin he ovat sisäistäneet opetussuunnitelmallisia tavoitteita kilpailutöissään itse kilpailun sisäisten arviointikriteerien lisäksi.

Saadun arviointiaineiston pohjalta Yritys Hyvää kehitetään paremmin vastaamaan opetusharjoittelun tarpeita

Merkitys

Onnistuessaan Yritys Hyvä voi muodostua merkittävällä tavalla työelämä ja yrittäjyys kokonaisuuden sisältöä opettajankoulutuksessa konkretisoivaksi työvälineeksi kansallisesti.

Keywords: laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet, monialaiset oppimiskokonaisuudet, opetusharjoittelu, opettajaksi opiskelevat opetussuunnitelma, opetussuunnitelma,

44. FCM-mallit opiskelijoiden yrittäjyysaikomusten tarkastelussa

Salla Kettunen, Sanna Joensuu-Salo & Kirsti Sorama

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri, salla.kettunen_(at)_seamk.fi, sanna.joensuu-salo_(at)_seamk.fi & kirsti.sorama_(at)_seamk.fi

Korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysaikomuksia on tutkittu useissa tutkimuksissa (mm. Liñán ja Fayolle, 2015), samoin naisten motiiveja ryhtyä yrittäjiksi ja mies- ja naisyrittäjien eroavaisuuksia (mm. McGowan ym. 2012; Koellinger, Minnitti ja Schaden 2013). Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että naisopiskelijat pelkäävät epäonnistumista ja kompetenssin, asiantuntemuksen puutetta enemmän kuin miespuoliset opiskelijat (Shinnar, Giacomini & Jansen 2012, 484–487). Siksi naisyrittäjyyden lisäämiseksi on olennaista tukea naisten uskoa omiin kykyihinsä. Naisopiskelijoiden yrittäjyysaikomuksia pystytään myös tukemaan miesopiskelijoita paremmin (Joensuu ym. 2014). Omiin kykyihin uskomisen vaikuttaa myös yrittäjyyteen sitoutumiseen. Sitoutuminen jo suunnitteluvaiheessa puolestaan ennakoii yrityksen parempaa tulevaisuutta ja menestystä. (Armstrong 2011, 213, 222.) Sitoutumisen lisäksi aikomuksiin liittyvillä tarkemmilla suunnittelustrategioilla (implementation intention) (Gollwitzer 1993, 1999) on merkitys yrittäjyysprosessissa. Yrittäjyysaikomustutkimus on ollut pääsääntöisesti määrällistä ja syvempää tietoa yrittäjyyteen vaikuttavista mentaaleista malleista ei juuri ole. Tarvitaan lisää tutkimusta siitä, miten erityisesti naisopiskelijat hahmottavat omaa yrittäjyyttään ja millaisia mentaalisia malleja yrittäjyyteen liittyy.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää: 1) millaisia tavoitteita ja motiiveja ammattikorkeakoulun naisopiskelijoilla on omaan yrittäjyyteen liittyen ja 2) kuinka yrittäjyyden etenemisen suhteen eri vaiheissa olevia naisopiskelijoita voidaan parhaiten tukea. Tutkimus tuottaa uutta tietoa naisopiskelijoiden mentaalisista malleista yrittäjyyteen liittyen ja antaa tietoa ammattikorkeakouluille siitä, millaisilla menetelmillä yrittäjyyttä voidaan tehokkaimmin edistää.

Laadullinen aineisto on kerätty Smart Ladies in Digital World -hankkeessa, johon osallistuvat opiskelijat jo harkitsevat yrittäjyyttä omakohtaisena uravaihtoehtona. Aineisto koostuu 19 naisopiskelijan vastauksista. Opiskelijoita pyydettiin vapaasti kirjoittamaan omista motiiveistaan, tavoitteistaan ja tilanteestaan yrittäjyyden suhteen. Lisäksi näistä samoista opiskelijoista viisi kirjoitti vapaamuotoisen yrittäjätarinan, jota on käytetty aineistoa täydentämässä.

Aineiston analyysi tehtiin luokittelemalla ja FCM (Fuzzy Cognitive Mapping) menetelmää ja Mental modeler analyysityökalua käyttämällä. Opiskelijoiden mainitsema yrittäjyyttä edistäviä toimenpiteitä tarkasteltaessa löytyi neljä solmukohtaa: suunnitelmien tekeminen omasta yritysideoista, opinnot, liiketoimintakauppa tai yrityskauppa ja suurimpana yrittäjyyden harkitseminen omakohtaisena vaihtoehtona.

Opiskelijat jaettiin suunnitelman etenemistason mukaisesti kolmeen ryhmään: ei suunnitelmia, suunnitelmat yleisellä tasolla ja suunnitelmat konkreettisella tasolla. FCM skenaariotyökalun avulla testattiin, millä asioilla on suurin merkitys kunkin ryhmän suunnitelmien etenemiseen. Tätä tietoa voidaan hyödyntää kohdennettaessa yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteitä.

Tulosten mukaan kaikissa ryhmissä opinnoilla on vahva vaikutus yrittäjyyden edistämiseen. Varhaisessa vaiheessa roolimallit ovat tärkeitä, samoin oman yrittäjyysidentiteetin hahmottaminen. Suunnitelmien kanssa pidemmällä olevat hyötyvät enemmän suunnitelmien laatimisesta omaan yritystoimintaan, opintojen saattamisesta loppuun ja siitä, että ovat saaneet kokemusta yrittäjänä tarvittavista ominaisuuksista (esim. asiakaspalvelu, ongelmanratkaisu). Tulokset vahvistavat käsitystä, jonka mukaan naisopiskelijoiden yrittäjyysaikomuksia voidaan tukea opintojen ja niiden aikana tehtävien suunnitelmien avulla.

Keywords: ammattikorkeakouluopiskelijat, mentaaliset mallit, naisyrittäjyys, yrittäjyyden motiivit, yrittäjyysaikomukset,

45. Yrittäjyyskasvatusta opettajakoulutuksessa

Juha-Matti Turpeinen

Oulun yliopisto, KTK. juha-matti.turpeinen_(at)_oulu.fi

Esitykseni on väitöskirjatutkimuksen tutkimussuunnitelman ja tutkimuksen sen hetkisen vaiheen esittely.

Yrittäjyyskasvatusta opettajakoulutuksessa on mielenkiintoinen aihealue suomalaisessa opettajakoulutuksessa. Yrittäjyyskasvatuksella tähdätään peruskoulun alemmilla luokilla omien elämähallintataitojen kehittämiseen. Yrittäjyyskasvatusta eroaa koulun muusta kasvatustoiminnasta siinä, että tavoitteet ovat tulevaisuuden työelämässä ja oman osaamisen oivaltamisessa. Aihepiiri laajenee opintojen edetessä ja näitä taitoja tarvitaan myöhemmin elämässä yrittäjän polulla tai palkansaajana toisen palveluksessa. Omassa elämässä selviytyminen parantaa mahdollisuuksia saavuttaa onnellinen elämä ja sitä kautta menestyä myös työelämässä.

Peruskoulussa luodaan pohja toisen asteen ja ammattiin johtaviin koulutuksiin. Tärkeät osa-alueet ovat oman elämähallinnan taidot, itsetunto, rohkeus, luovuus, pitkäjänteisyys, tavoitteet omassa elämässä ja usko omiin kykyihin eli yksinkertaisesti yritteliäs elämäntapa. Tarvitsemme lisäksi taloudenhallintataitoja, koska ne auttavat toimimaan yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Tämä kaikki tukee opiskelumotivaation syntyä ammattiin opiskellessa. Nykyiset ja tulevat opettajat vaikuttavat suuremäärään peruskoulun oppilaita, joten tutkimuksella on pitkävaikutteinen ja laaja-alainen yhteiskunnallinen vaikutus.

Väitöstutkimus tuottaa tutkittua tietoa opettajaksi opiskelevien käsityksistä ja niiden muutoksesta yrittäjyyskasvatusta koulutuksen aikana. Tutkimukseni alaongelmat ovat seuraavat: Miten opettajaopiskelijoiden käsitykset yrittäjyyskasvatusta kohtaan muuttuvat? Millaisia merkittäviä kokemuksia opettajaopiskelijoilla on tullut kurssin aikana? Miten opettajaopiskelijoiden käsitys yrittelijämäisestä toimintatavasta muuttuu opintojakson aikana

Tutkimus on laadullinen pitkäaikaistutkimus. Opiskelijat haastatellaan kurssin alussa ja lopussa. Tavoitteena löytää erilaisia käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä, sillä koemme ja tulkitsemme asioita eri tavalla ja se on tuonut paljon hämmennystä yrittäjyyskasvatusta käsitteviidakkoon. Tutkimusmenetelmänä käytetään Fenomenografiaa.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää kehitettäessä opettajankoulutusta ja opettajien täydennyskoulutusta sekä muiden koulutusasteiden yrittäjyyden perusopintoja ja toimintamalleja.

Keywords: käsitykset, opettajankoulutus, tutkimussuunnitelma, väitöstutkimus, yrittäjyyskasvatus

46. TAMK Proakatemia alumni perspectives on entrepreneurial success

Timo Nevalainen & Pia Hautamäki

Tampere University of Applied Sciences, Proakatemia,
timo.nevalainen_(at)_tamk.fi & pia.hautamaki_(at)_tamk.fi

Coaching in Proakatemia is distinct from other forms of teaching in context of vocational higher education by its emphasis on team enterprise (a registered company, usually a co-operative in Finland). In Proakatemia, the team enterprise is a holistic framework where the learning process takes place as well as a platform of collaborative learning and experimentation for the students. Team coaching in Proakatemia focuses on both, collaborative team learning and the personal growth of individual students. The methodology of team coaching and team learning in Proakatemia was originally developed in Jyväskylä Tiimiakatemia (Nevalainen & Majjala, 2012). Team learning environment and coaching in Proakatemia is expected to facilitate the development of skills needed in teamwork, collaborative product development and problem-solving, leadership and management, as well as sales and marketing and to help the students develop a clearer vision of their own strengths and motivations as entrepreneurs and business professionals. Learning in a team enterprise owned by the students can also be seen as a form of work-based learning that can foster employability of the graduates (Feldmann, 2016).

We conducted a qualitative interview-based study with the alumni members (N = 15) of Tampere University of Applied Sciences' entrepreneurship education unit Proakatemia of how they view the relationship between their bachelor's studies and later entrepreneurial success. In the study, we focus on the experiences of the participants before, during and after their studies and were particularly interested in exploring those experiences that they saw to be meaningfully connected with their later success as entrepreneurs. Thus, our main research question was: What aspects of and events during their studies did the Proakatemia alumni members experience as meaningful for their entrepreneurial success and how?

We analysed and studied the collected interviews collaboratively using different methods of narrative analysis (Andrews et al., 2013) with the focus on significant learning events and interpretative phenomenological inquiry (van Manen, 2014), focusing on the how the participants experienced those events and the meaning of studies and entrepreneurial success.

Keywords: coaching, entrepreneurship, experience, inquiry, lived success, narrative team learning,

47. Yrittäjyyden ja yrittäjäksi ryhtymisen erilaiset tavat ja yrittäjyyskasvatuksen haasteet ammattikorkeakoulussa
Tarja Römer-Paakkanen & Maija Suonpää

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Tarja.Romer-Paakkanen_(at)_haaga-helia.fi & maija.suonpaa_(at)_haaga-helia.fi

Vaikka yrittäjyys on monimuotoista ja tarjoaa hyvinkin erilaisia vaihtoehtoisia tapoja ryhtyä yrittäjäksi tai työllistää itsenä, yrittäjyyskasvatus ammattikorkeakouluissa nähdään usein vain uusien yritysten perustamisena tai liiketoimintasuunnitelman kirjoittamisena. Julkisessa keskustelussa ja mediassa yrittäjyys esitetään polarisoituneena: Toisessa ääripäässä 'hypetetään' nopeasti kasvavaa startup yrittäjyyttä ja 'helppoa rikastumista' ja toisessa ääripäässä puolestaan korostetaan yrittäjien työlle uhrautumista ja jatkuvaa konkurssiuhkaa. Hyrkäsen (2016,19) mukaan sankarillisia startup tarinoita kerrotaan usein ennen kuin yritys on saanut vielä yhtään ulkopuolista rahoitusta tai onnistunut vielä myymään mitään. Startup tarinoiden perusteella spekulatiivinen korkean riskin yrittäjyys esitellään suosittuna ja tavoiteltavana, vaikka todellisuudessa uuden teknologian startup yritysten onnistuminen ja menestyminen on todella harvinaista. Tällainen startup yrittäjyyden hypettäminen saattaa jopa ohjata joitakin nuoria yrittäjyyteen aivan epärealistisin toivein ja tavoittein ja toisaalta se taas saattaa estää jotakin nuoria tarttumasta todellisiin mahdollisuuksiin, koska he kuvittelevat, että yrityksen pitää heti alusta asti kasvaa vauhdilla ja tuottaa miljoonia euroja voittoa vuosittain.

Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteista on edelleen monenlaisia käsityksiä: Joidenkin mielestä tavoitteena on yrityksen perustamisen ja liiketoimintasuunnitelman tekemisen oppiminen, toiset taas käsittävät sen laajemmin, kaikilla elämän alueilla vaikuttavana aktiivisen kansalaisen osaamisena ja luovuuden, mahdollisuusorientaation, proaktiivisuuden ja innovatiivisuuden kehittämisenä. Lackeus (2015) esittää, että molemmissa luodaan arvoa toisille ihmisille. Arvon luominen on yrittäjyyden ydinajatus ja samalla sellaista osaamista, jota jokainen kansalainen uravalinnastaan riippumatta tarvitsee nyky-yhteiskunnassa. Lautenschläger ja Haase (2011) korostavat, että vaikka yrityksen perustamisen opettamistakin tarvitaan, pelkästään uuden yritystoiminnan luomiseen keskittymisen sijaan tulisi painottaa korkeakouluopiskelijoiden luovuuden, mahdollisuuksien havaitsemisen ja ongelmanratkaisutaitojen oppimista.

Koska yrittäjyys ilmenee hyvin erilaisilla tavoilla ja opiskelijoidenkin tarpeet ja tavoitteet ovat yksilöllisiä, on korkeakoulujen yrittäjyyskasvatuksessakin otettava nämä erilaiset tavat ja tavoitteet huomioon: Joku haluaa jatkaa perheensä yritystä, joku on kiinnostunut ostamaan ja kehittämään jotain muuta jo olemassa

olevaa yritystä, joku haluaa toimia tunnetun brändin ja testatun konseptin kautta franchising yrittäjänä, joku toinen perustaa oman yrittäjyytensä oman harrastuksen tai elämäntavan varaan ja tyytyy minimitoimeentuloon, jotta voi käyttää aikaansa juuri haluamallaan tavalla. Yrittäjyyskasvatuksen avulla pitäisi esitellä erilaisia vaihtoehtoja ja tarjota tukea opiskelijoiden yksilöllisiin valintoihin.

Tässä paperissa tarkastellaan yrittäjyyden monimuotoisuuden ja yrittäjyyskasvatuksen laajojen tavoitteiden toteutumista ja haasteita suomalaisessa ammattikorkeakoulukontekstissa. Tutkimuskysymykset ovat: 1) Minkälaisia ajatuksia amk opiskelijoilla on yrittäjyydestä opintojensa alussa? 2) Miten yrittäjyys näkyy amk strategioissa? 3) Minkälaista yrittäjyyskasvatusta amk:t tarjoavat opiskelijoilleen?

Tutkimus perustuu ammattikorkeakouluopiskelijoiden kirjoittamien esseiden sisällönanalyysiin ja ammattikorkeakoulujen yrittäjyysopintojen benchmarkausaineistoon.

Keywords: yrittäjyyden muodot, yrittäjyys, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet

48. Research Agenda with Empirical Results of Using Humour Strategically in Business

*Taina Vuorela*¹, *Eeva-Liisa Oikarinen*², *Pia Hurmelinna*², *Helena Ahola*¹,
*Päivi Aro*¹, *Sari Alatalo*^{1,2}, *Anne Poutiainen*¹, *Saila Saraniemi*²; *Eila Estola*²; *Pirkko Siklander*⁴; *Jaana Tähtinen*³ & *Jaakko Sinisalo*¹

Oulu University of Applied Sciences¹; University of Oulu²; University of Turku³; University of Lapland⁴, [taina.vuorela_\(at\)_oamk.fi](mailto:taina.vuorela@oamk.fi), [eeva-liisa.oikarinen_\(at\)_oulu.fi](mailto:eeva-liisa.oikarinen@oulu.fi), [pia.hurmelinna-laukkanen_\(at\)_oulu.fi](mailto:pia.hurmelinna-laukkanen@oulu.fi), [helena.ahola_\(at\)_oamk.fi](mailto:helena.ahola@oamk.fi), [paivi.aro_\(at\)_oamk.fi](mailto:paivi.aro@oamk.fi), [sari.alatalo_\(at\)_oamk.fi](mailto:sari.alatalo@oamk.fi), [anne.poutiainen_\(at\)_oamk.fi](mailto:anne.poutiainen@oamk.fi), [saila.saraniemi_\(at\)_oulu.fi](mailto:saila.saraniemi@oulu.fi), [eila.estola_\(at\)_oulu.fi](mailto:eila.estola@oulu.fi), [Pirkko.Siklander_\(at\)_ulapland.fi](mailto:Pirkko.Siklander@ulapland.fi), [jaana.tahtinen_\(at\)_utu.fi](mailto:jaana.tahtinen@utu.fi) & [jaakko.sinisalo_\(at\)_oamk.fi](mailto:jaakko.sinisalo@oamk.fi)

This study aims to create a preliminary theoretical framework of how to use humour strategically in companies with the aim of creating new business opportunities. The present multidisciplinary discussion paper will identify research gaps and combine viewpoints of international business management, international business communication, marketing and education in a novel way. We have found that in earlier literature on humour in business, discussions have been constructed in different ‘silos’ and thus the connections between different research fields have been scarce. Consequently, a more comprehensive understanding of the importance of humour in business innovation is needed. We are proposing a framework and a research agenda for exploring different strategic ways of using humour in companies. In the Hurmos-project we have collected empirical evidence based on the framework. Therefore: the potential, as well as the limits and risks of humour in business have been examined in both internal and external corporate communication. We have also focused on aspects such as corporate storytelling, corporate and employer branding and, at least indirectly, well-being at work. Peer group mentoring has been used as a tool for collecting relevant narratives from companies. Additionally, we have explored innovation communication: how humour can be applied as a strategic tool in new business development both in facilitating creative Research, Development and Innovation (R&D&I) work environments, and in actually incorporating humour into product and service innovation. Our empirical results will provide a much needed more comprehensive view of the role of humour as a strategic tool in corporate communication and business innovation. The results also provides a point of departure for further research. Besides academia, results and generated know-how will be of interest to managers of large corporations as well as start-up companies.

Keywords: business innovation, corporate communication, humour

49. Entrepreneurship Education, a solution to miscreant Centennials hawking in Nigeria

Ismaila Temitayo Sanusi¹ & Sunday Adewale Olaleye²

University of Eastern Finland¹, Philosophical Faculty, University of Oulu, Oulu Business School, Department of Marketing², ismails_(at)_uef.fi¹ & sunday.olaleye_(at)_oulu.fi²

Entrepreneurship education is a learning process that impacts students at different levels with skills, knowledge and resources for possible entrepreneurial success. It is a reformation stage that prepares the students for future without the fear of job insecurity and menace of becoming a nonentity. Nigeria, a country of 190 million is presently at the low level of entrepreneurship education and the impact of entrepreneurship is not yet visible when comparing the potentials of the students in the country with opportunities to benefit from entrepreneurship education.

The Centennials or Generation Z supposed to be part of entrepreneurship education revolution due to their peculiar characteristics of instability due to their ability to lose or gain focus intermittently. The detrimental and beneficial ability of Centennials makes them a good target for entrepreneurship education but this group are vulnerable to street hawking in Nigeria. Extant researchers have studied the causes and effects of hawking in Nigeria but none of the researchers has linked entrepreneurship education with hawking. The previous studies uncovered the problems but they were unable to propose a long-lasting solution to the problem. The goal of this study is to examine how exposure to entrepreneurship education can proffer solution to the problem of hawking in Nigeria with a focus on the Centennials in three ways.

First, the behavioral intention to hawk was examined. Second, the dangers that confront the Centennials while hawking were probed. Third, the study explain how experiential learning facilitates a better life for the Centennials. The group of Generation Z are in different stages and the latter stage is about 20 years old now. They are technology trendsetters and fast growing group when compared with the Millennials. This study is interesting because it addressed social and economic societal problems. The study utilizes the quantitative method and administered a questionnaire on the parents of the hawkers, the secondary school students that hawk after school hours and weekends and the teachers. The study employs SmartPLS for structural equation modelling to assess the structural relationship based on postulated hypotheses.

The paper expands the theory of planned behavior with experiential learning to explain the relevance and impact of entrepreneurship education as a solution to street hawking among the Centennials. The study presents the implications for the policy makers, schools, entrepreneurship practitioners and gives future direction.

Keywords: generation Z, hawking, education, entrepreneurship, experiential learning, Nigeria

50. Mopopautokisa yrittäjyyden oppimisympäristönä

Anne Felin & Lenita Nieminen

Länsirannikon Koulutus Oy, WinNova, anne.felin_(at)_winnova.fi & Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikkö. lenita.nieminen_(at)_utu.fi

Ammatillisen toisen asteen yrittäjyysopetuksen ja ylipäättään koulun toimintakulttuurin ja oppimisympäristön oletetaan kehittävän nuoren aktiivisuutta, yhteistyökykyä, kokeilemista, innovatiivisuutta ja riskinottoa (Järvi 2013).

Yrittäjä oppii tekemällä ja refleктоimalla kokemuksiaan (Cope 2005; Cope ja Watts 2000; Rae ja Carswell 2001). Tärkeä oppimisen muoto yrittäjillä on vertaisilta oppiminen (Cope 2005). Yhtä mieltä ollaan siitä, että oppilaitoksissa yrittäjyyden oppimisella tulee olla kosketuspinta todelliseen yrittäjyyteen, jotta opiskelijat voivat kokeilla ja ymmärtää asioita käytännössä (Järvi 2013; Rae 2004). Työssäoppimisjaksoilla oppimisympäristö ulottuu jo oppilaitoksen ulkopuolelle. Ammatillisen koulutuksen suuri uudistus kuitenkin edellyttää, että työpaikoilla tapahtuvaa oppimista lisätään merkittävästi, mikä tarkoittaa entistä enemmän ja tiiviimpää yhteistyötä yritys-elämän kanssa. Suuri osa ammatillisen toisen asteen opiskelijoista ryhtyy yrittäjäksi, joten ammatillisten opintojen lisäksi koulutuksessa tarvitaan yrittäjyysopintoja. Ehkä vielä enemmän tarvitaan yrittäjämäisten taitojen ja asenteiden opettamista yhteistyössä työelämän kanssa (Gibb 2011).

Case-paperissamme kuvataan monialaisen ammatillisen oppilaitoksen liiketalouden perustutkintoa suorittavien toisen vuoden opiskelijoiden kokemuksia yhteistyöprojektista Porin kävelykadun ”Kävis”-tapahtumatuottajan kanssa. Uuteen mopopautotapahtumaan haluttiin ideoita tapahtuman kohderyhmältä, nuorilta itseltään. Yhteisprojekti toteutettiin Visuaalinen myyntityö/ Esillepano ja kampanjat -opintojakson kanssa, ja siihen osallistui kaksikymmentä opiskelijaa. Projektin ideointivaiheessa myös kokeiltiin uutta työkalua Ideadrill-innovaatiokilpailua. Ideadrillissä muutaman opiskelijan joukkueet kilpailevat tuottamalla ratkaisuja toimeksiantajan antamaan ongelmaan. Kilpailussa keskeistä on ongelmalähtöisen idean jalostaminen konseptiksi, joka voidaan esitellä muille. Tärkeimmät ”menetelmät” liittyvät ideointiin ja hissipuheen rakentamiseen. (Kandelin ja Lundell, 2015). Tässä toteutuksessa kantavana ideana oli yhdistää innovaatiokilpailu osaksi normaalin opintojakson toteutusta.

Opintojakson alussa toimeksiantaja esitteli ongelman mopopautotapahtuman, johon ratkaisua lähdettiin hakemaan. Päivän aikana joukkueet ideoivat ratkaisua

ja sen toteutusta, miettivät tapahtumalle nimeä ja valmistautuivat pitchaamaan omat ideansa. Työskentelyvaiheessa molemmat opettajat (yrittäjyys ja myyntityö) ja toimeksiantaja sparrasivat joukkueita ja vastailivat opiskelijoiden kysymyksiin. Lopuksi kukin joukkue pitchasi ideansa tuomaristolle, johon kuului kaksi toimeksiantajan edustajaa ja opettaja. Paras idea palkittiin. Voittajaksi valikoitui idea, joka parhaiten täytti ideakilpailun kriteerit: idean uutuus, kekseliäisyys, sopivuus ongelman ratkaisuun ja perustelut idealle. Opintojakso etenee nyt voittajaidean pohjalta ja kaikki opiskelijat osallistuvat tapahtuman työstämiseen. Opiskelijat ovat kontaktoineet sponsoreita ja yhteistyökumppaneita, suunnitelleet mopokilpailun toteutusta ja tehneet markkinointimateriaalia toimeksiantajan kanssa. Opiskelijoita on myös toteuttamassa mopoautotapahtumaa ”Torimiitti” toukokuussa 2017 Porin torilla.

Opiskelijat oppivat projektissa monipuolisesti yrittäjämäisiä toimintatapoja: ideointia, ongelmanratkaisua ja mahdollisuuksien havaitsemista. He pääsivät ratkaisemaan aitoa, käytännön ongelmaa ja luomaan kokonaan uuden tapahtuman sisältöä. Opiskelijat myös pystyivät hyvin soveltamaan teoriaa käytäntöön, koska tehtävänä oli ideoida tapahtuma juuri heidän edustamalleen kohderyhmälle. Ideointi tapahtui pienryhmissä, joten siinä korostuivat taito suunnitella, neuvotella ja tehdä päätöksiä. Yrittäjyyden taidoista opittiin tuomaristolle esitettävän pitchin myötä myös vakuuttavuutta. Yrittäjämäiseen oppimiseen liittyy myös verkostojen hyödyntäminen. Tässä toteutuksessa opiskelijat toimivat koko projektin ajan kiinteässä yhteydessä tapahtuman verkostojen kanssa; toimeksiantajaan, viranomaisiin (poliisi ja lupaviranomaiset) ja tapahtuman yhteistyötahoihin, esim. paikallinen motoristiyhdistys, mopomiittejä järjestävä taho ja sponsorit.

Opiskelijoilta kerätty palaute tapahtumapäivän järjestelyistä oli hyvää. Poimintoja yhteisprojektin kirjallisesta opiskelijapalautteesta:

- Oli hyvä, että opiskelijoilta kysyttiin mielipiteitä ja vinkkejä tapahtumaan.
- Pidin koska pääsi käyttämään omaa mielikuvitustaan.
- Oli kiva, kun sai käyttää luovuutta.
- Mukava ja erilainen, koulussa harvoin on mitään kilpailuja.

Jotkut opiskelijoista kokivat, ettei mopoautoilu liittynyt omaan elämään mitenkään ja siksi sitä oli hieman vaikea ideoida. Tavallinen luokkahuone ei ehkä ideointiympäristönä ole innostava, ja taustamusiikki ja pikkupurtavat ideoinnin lomassa olisivat suositeltavia. Tunnelman luomiseen kannattaa käyttää aikaa, mukana olevien opettajien on oltava sitoutuneita ja innostuneita asiasta ja

tartuttaa into opiskelijoihin. On myös tärkeätä, että toimeksiantaja puhuu nuorten kieltä ja on helposti lähestyttävä, luonteva henkilö.

Keywords: ammatillinen koulutus, työelämäyhteistyö, yrittäjyysopetus, yrittäjämäinen oppimisympäristö,

51. The influence of entrepreneurial culture on engineering students' intentions

Odora R.J

University of Limpopo, South Africa, Department of Mathematics, Science and Technology Education, rjodora_(at)_gmail.com

The purpose of this study was to investigate the influence of entrepreneurial culture on engineering students' entrepreneurial intentions based on Theory of Planned Behavior (TPB). Participants were selected from a population of approximately 120 final year engineering students from one University of Technology in South Africa. A total of 156 randomly selected students completed the questionnaire. Descriptive statistics analyses revealed that personality traits such as self-efficacy, risk taking, initiative for business startup and initiative for business start-up have a strong impact on the attitude towards self-employment. The study also found that a large majority of the respondents perceive personal attributes (entrepreneurial potentials), values, mindset and behavior as factors influencing entrepreneurial culture at an individual level. Other external factors such as teacher's family members and friends as business role models are found to have an effect on university students' inclination towards entrepreneurship.

One Way ANOVA test revealed that the majority of students in Building and Civil has a common agreement on entrepreneurial behaviors, family business exposure and entrepreneurship education as major factors influencing entrepreneurial culture. Therefore, this study presents a number of implications. The outcomes of this study may help managers to understand the impact of culture on entrepreneurial behavior and experience. The findings of this study also provide university authority with the need to integrate entrepreneurship study across all disciplines. Furthermore, the findings of this study bring to the fore opportunities for further research.

Keywords: engineering students, entrepreneurial culture, intention

ISBN 978-952-62-1650-8 (PDF)
ISSN 1457-3555

**Building Bridges and Crossing Boundaries
in Entrepreneurship Education**

11th Entrepreneurship Education Conference 2017 in Oulu, Conference abstracts

**Yrittäjyyskasvatus – Tulevaisuuden siltojen
rakentaja ja raja-aitojen murtaja?**

11. Yrittäjyyskasvatuspäivät 2017 Oulussa, Abstraktikirja

Toimittanut Juha-Matti Turpeinen

OULUN

YLIOPISTO

PL 7500 • 90014 OULUN YLIOPISTO

Kansikuvassa yksityiskohta Veijo Ulmasen
veistoksesta Akku, joka sijaitsee Oulun
yliopiston päärakennuksen edessä.
Kannen suunnittelu Raimo Ahonen

KASVATUSTIETEET OULU 2017

OULUN YLIOPISTON OPPIMATERIAALIA

E5

UNIVERSITATIS
OULUENSIS

A LUONNONTIETEET
Yliopistonlehtori Tuomo Glumoff

B HUMANISTISET TIETEET
Yliopistonlehtori Santeri Palviainen

C TEKNIikka
Tutkijatohtori Sanna Taskila

D LÄÄKETIEDE
Professori Olli Vuolteenaho

E KASVATUSTIETEET
Yliopistonlehtori Veli-Matti Ulvinen

F HALLINTOPALVELUT
Suunnittelupäällikkö Pertti Tikkanen

G TALOUSTIETEET
Professori Jari Juga

